

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE
YAĞLIDERE

Mehmet FATSA

YAĞLIDERE KÖYLERİ KÜLTÜR VE
YARDIMLAŞMA DERNEĞİ

Bu eserin tüm yayın hakları, yazar Mehmet Fatma Fatma ve diğer yazarların izni olmadan tamamen veya kısmen kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz veya dağıtılamaz. 2000 yılında İstanbul'da basılan bu kitabın tüm hakları, yazarın izni ile Yayıncı ve Köyleri Yarımlaşma Derneği'ne devredilmiştir.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YAĞLIDERE

ISBN

978-605-23206-0-0

Kapak Resmi

Ağaçların Köyleri

Köyleri Yarımlaşma

M. Kamal FATMA

Yayıncı Production

Bilgi Ajansı Matbas

0 312 287 77 35

Mehmet FATMA

KÖYLERİ YARIMLAŞMA DERNEĞİ
YAĞLIDERE KÖYLERİ

İstanbul Basılı

Ağustos - 2011

*Bu eserin tüm yayın hakları, yazarı Mehmet Fatsa'ya aittir.
5874 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince yazarın izni olmadan tamamen
veya kısmen iktibas edilemez, çoğaltılamaz, yayınlanamaz veya dağıtılamaz. 2000
adetlik birinci basım hakkı, yazarın özel izni ile Yağlıdere ve Köyleri Yardımlaşma
Derneği'ne devredilmiştir.*

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YAĞLIDERE

ISBN

978-605-62206-0-9

Kapak Resmi

Ağa'nın Köprüsü

Kapak Tasarımı:

M. Kamil FATSA

Yapım/ Production

Bilge Ajans Matbaa

0 312 287 77 35

Mehmet FATSA

**YAĞLIDERE KÖYLERİ
KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ**

**Birinci Baskı
Ankara - 2011**

42	1-Hacı Abdullah Halife
48	2-Fatih Bey ve Oğulları

I. BÖLÜM

COĞRAFYA VE TARİHSEL GELİŞİM

20	1- Yağlıdere Köyü	10
22	2- Köyler	10
22	3- Hacı Abdullah Halife Vefat Yapar	11
22	1-Fiziki Yapı	11
22	2-İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü	13
22	3-Ekonomik Yapı	15
22	a) Tarım	
22	b) Hayvancılık	
22	c) Sanayi ve Ticaret	

II. BÖLÜM

B-TARİHSEL GELİŞİM

20	1- Yağlıdere Adının Kökeni	17
20	2- Kasabanın Ortaya Çıkışı	17
20	3- İlçenin Tarihi Gelişimi	19
20	4- Tarihte İdarî ve Sosyal Yapı	21
20	5- Tarihte Ekonomik Durum	27

20	6- Üççepe Köyü	30
20	7- Köyler	31
20	8- Köyler	32
20	9- Köyler	33
20	10- Köyler	34
20	11- Köyler	35
20	12- Köyler	35
20	13- Köyler	36
20	14- Köyler	37
20	15- Köyler	38
20	16- Köyler	38
20	17- Köyler	39
20	18- Köyler	39
20	19- Köyler	40
20	20- Köyler	41
20	21- Köyler	42
20	22- Köyler	42
20	23- Köyler	43
20	24- Köyler	43
20	25- Köyler	44

D-TARİHİ ŞAHSİYETLER

1-Hacı Abdullah Halife	45
2-Eşter Bey ve Oğulları	48

E-TARİHİ ESERLER VE ESKİ YOLLAR

1- Yağlıdere Derbendi	50
2- Köprüler	52
3- Hacı Abdullah Halife Vakfı Yapıları	53
4- Diğer Dinî Eserler	55
a) Camiler	55
b) Kiliseler	56

II. BÖLÜM

İDARİ YÖNDEN GELİŞİM VE KAMU HİZMETLERİ

A-İDARİ GELİŞİM

1-Belediyeler	59
a)Yağlıdere Belediyesi	59
b)Üçtepe Belde Belediyesi	60
2-Kaymakamlık ve Kaymakamlar	60
3-Kamu Kurumları	61

B-EĞİTİM HİZMETLERİ

1-Tarihsel Gelişim	64
2-Okullar	65

C-SAĞLIK HİZMETLERİ

1-Sağlık Alanında Çalışmalar	68
2-Yağlıdere Devlet Hastanesi	68
3-Üçtepe Beldesi Sağlık Ocağı	68

D-DİN HİZMETLERİ

1-Müftülük	69
2-Kur'an Kursları	69

E-İMAR, HABERLEŞME VE ULAŞIM HİZMETLERİ

1-İmar	70
2-Ulaşım ve Haberleşme	71
a)Karayolu Ulaşımı.....	71
b)Posta ve Telefon	73
c)Kitle İletişimi (Radyo).....	73
3-Afet (Sel Baskınları).....	73

III. BÖLÜM

NÜFUS, SİVİL TOPLUM VE ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER

A-NÜFUS VE GÖÇ

1-Nüfus Sayımları.....	76
a)Osmanlı Dönemi.....	76
b)Cumhuriyet Dönemi.....	78
c)Son Nüfus Sayımları.....	80
2-83İlçe Dışına Göçler	82

B-SİVİL TOPLUM

1-İlçede Faaliyet Gösteren Dernekler	83
2-İlçe Dışında Faaliyet Gösteren Dernekler	84

C-ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER

1-İl Genel Meclisi Üyeleri.....	86
2-Belediye Başkanları.....	86

SONUÇ	87
-------------	----

BİBLİYOGRAFYA	88
---------------------	----

EKLER

1- Yaylacılık ve Önemli Yaylalar.....	92
2- Yerel Sözlük.....	94
3- Harita.....	97
4- Resimler	98

Kısaltmalar

70		1-İmar
71		2-Ulaşım ve İhtiyaçlar
72		3-Kültür ve Turizm
73	AÜ	: Ankara Üniversitesi
73	AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
73	a.e	: aynı eser
73	a.g.e	: adı geçen eser
	a.g.m	: adı geçen makale
	a.mlf.	: Aynı müellif
	BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
	BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet arşivi
	çev.	: Çeviren
	DAGM	: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
	DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
	DTCFD	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi
76	GVSD	: Giresun Vilayeti Siyakat Defteri
78	GVF	: Giresun Vakıf Fihristi
78	GŞS	: Giresun Şer'iyeye Sicilleri
80	HD	: Hurufat Defteri
	İA	: İslam Ansiklopedisi
82	KKA	: Kuyûd-ı Kadîme Arşivi
	MAD	: Maliyeden Müdevver Defter
	MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
	MFD	: Mükerrer Fihrist Defteri
83	NFS. d	: Nüfus Defterleri
84	TK	: Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
	TŞS	: Tirebolu Şer'iyeye Sicilleri
	TTK	: Türk Tarih Kurumu
	TDAV	: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
86	TTD	: Tapu Tahrir Defteri
86	TVS	: Trabzon Vilayeti Salnamesi
	VD	: Vakıflar Dergisi
87	VGM	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
88	VBM	: Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğü

EKLER

92		1- Yazışmalar ve Önemli Yayımlar
94		2- Yerel Bölge
97		3- Harita
98		4- Resimler

TAKDİM

Bir milletin mensubiyet duygusunu, kültür değerlerini kaybetmeden ayakta kalması, gelecek nesillere bu değerleri bozmadan aktarabilme başarısına bağlıdır. Bunun en gerçekçi ve kestirme yolu da bilimsel çalışmalardan geçer.

Bu açıdan meseleye baktığımızda, Yağlıdere ilçesi ve çevresinin tarihi ve kültürel derinliğinin araştırılıp gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacak bilimsel çalışmaların önemi ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, nüfusunun büyük bir kısmı ilçe dışına çıkmış olan Yağlıdere'nin ortak kimliğini muhafaza edebilmesi, tarihinden ve kültür değerlerinden aldığı heyecanı ve kimlik bilincini gelecek kuşaklara aktarması büyük ölçüde buna bağlıdır.

Bu durumun idrakinde olan dernek yönetimimiz, 2009 yılında ortak bir fikir etrafında bir araya gelerek, ilçemizin tarihi ve kültürel derinliğini araştırıp ortaya çıkarmaya karar vermiştir. Bu bağlamda, konunun uzmanı olan Sayın Mehmet Fatsa ile irtibata geçilerek, çalışmalara başlanılmış, ilk etapta ilçemiz ile ilgili bütün arşiv materyallerinin toplanıp taranması yoluna gidilmiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi ve Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi gibi merkezlerde gerekli çalışmalar yapılarak elde edilen belgelerin tasnifi ve analizi tamamlanarak eserin yazımına geçilmiştir.

Bir yıl devam eden yorucu ve titiz bir çalışma ile eski belgeler okunup kritik edilerek ilçemizin tarihi, kültür varlıkları ve tarihi şahsiyetlere ait bilgiler gün yüzüne çıkarılmıştır. Çalışmaları yürüten ve bu konuda hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan Sayın Mehmet Fatsa'ya, ilçemiz halkı adına, dernek yönetimi olarak müteşekkirimiz.

Araştırma projesi fikrini ortaya atan ve maddî giderlerini üstlenen derneğimiz eski başkanı Sayın Mehmet Ayaz'a, eserin hazırlanması aşamasında tecrübelerinden faydalandığımız Sayın Halil Kütük'e ve halen dernek başkanlığı görevini sürdüren Sayın Özer Kahveci'ye, yönetim kurulu üyeleri Sayın Abdullah Akar ve Sayın Mesut Kaşıkçı'ya dernek olarak teşekkürü bir borç biliyoruz.

Yeni projelerde buluşmak temennisiyle, bu eseri değerli hemşerilerimizin ilgisine arz ederken saygılarımız sunarız.

2011- İSTANBUL
YAĞLIDERELİLER DERNEĞİ

ÖNSÖZ

Yağlıdere Vadisi, Anadolu'da gelişerek yoğunlaşan Türk kültürünün Doğu Karadeniz sahiline transferi konusunda rol oynaması yönüyle incelenmeyi hak etmiş bir coğrafyadır. Müslüman Çepnilerin Karadeniz sahiline akınları sürecinde Harşit Vadisi'nden sonra ikinci önemli yol güzergâhı olan Yağlıdere Vadisinde, 14.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türk yerleşimi, köy ve mezralar kurulmaya başlanmıştır.

Bu noktada hemen belirtmeliyiz ki, sanıldığı gibi söz konusu bölge Türklerden önce Rum veya Ermeni yerleşimine konu olmamıştır. Rumların buralara gelişi ancak 19.yüzyıl ortalarında mümkün olabilmıştır.

Coğrafyasının elverişsizliği yüzünden halkının bir kısmı *gurbet ele* göç eden Yağlıdere ilçesinin kültürel özellikleri, aslında Giresun ili ile aynıdır. Halkın kullandığı dil, inanç iklimi ve sosyal yaşamdaki ilişkiler, kadim Çepni kültürünü ve dolayısıyla tipik Giresun kimliğini yansıtmaktadır. Yağlıdere Vadisi içinde 15.yüzyılda kurulan camiler, medreseler ve zaviyeler sağlam itikâdî zeminde şekillenen Doğu Karadeniz Ahi kimliğini temsil etmesi bakımından da önem taşımaktadır. İşte bu özelliği, Yağlıdere ilçesini bölge tarihinde önemli bir noktaya oturtmakta ve her yönüyle araştırma gereği ortaya çıkmaktadır.

Bu mütevazı çalışma geçmişten günümüze tarihi gelişim sürecinde Yağlıdere ilçesinin kısa bir analizi sayılabilir. Ulaşabildiğimiz en eski kaynak 1486 tarihli vergi defteri olmuştur. Bu tarihten sonra, özellikle Kanuni döneminde yapılan kayıtlar, bölgenin sosyal ve ekonomik durumunu gözleme imkânı vermiştir. Ancak 17 ve 18.yüzyıla ait yeterli belge bulunmaması, bir eksik nokta olarak kalmıştır. 19.yüzyıla ait bilgi kaynakları yöreyi daha net analiz etme imkânı sunmuştur.

Her şeye rağmen yaptığımız çalışmanın, bu günkü ve gelecek nesillerin tarihi kökleri ile buluşmalarına kapı aralayacağından eminim. Eserin hazırlanması sırasında yardımını gördüğüm herkese müteşekkirim.

Mehmet FATSA
Giresun 2011

Aşağıdaki özellikleri taşıyan dağlardan olan Gürcü Dağları'nın özelliklerini tanımlayınız. İkinci ve üçüncü jeolojik zamanın dağları arasında en büyük ve en yüksek dağlar arasında yer alan dağlar, kuzeyde ve güneyde yükseklikleri 3000 m'ye ulaşır. Ayrıca zaman içinde meydana gelen volkanik olaylar nedeniyle kuzeyde 2000 m'ye ulaşır. Bu dağların yüksekliği 2000 m'ye ulaşır.

Bu kitabın konusu olan Yağlıdere ilçesinin coğrafyası da bu sistem içinde oluşmuş ve gelişmiştir. İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür.

Yağlıdere ilçe merkezi, sınırlı 14 km uzunluğunda ve yaklaşık 50 m yüksekliğinde bir noktada Yağlıdere Çayı kenarında kurulmuştur. Yüksekliği yaklaşık 350 m olan ilçenin kuzeyinde ve doğusunda Egeye, güneyinde Akdeniz ve Şanlıurfa ile batısında ise Akdeniz ve Dicle ile sınırlıdır. Çarşak ve Kabaşakçe yaylalarından oluşan Yağlıdere Çayının genelinde ilçe merkezi yer almaktadır. İlçe merkezi Yağlıdere Çayının genelinde yer almaktadır.

I. BÖLÜM

Yağlıdere Çayı, çok sayıda akarsu tarafından beslenen bir bölgedir. İlçenin en büyük akarsu olan Kabaşakçe Çayı'nın başlangıcı Gürcü Dağları'ndan olup, ilçenin kuzeyinde doğmaktadır. Kabaşakçe Çayı'nın başlangıcı Gürcü Dağları'ndan olup, ilçenin kuzeyinde doğmaktadır. Gürcü Dağları, Akdeniz ve Dicle ile sınırlıdır. İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür.

COĞRAFYA VE TARİHSEL GELİŞİM

Karadeniz bölgesinin tarihi yapısını oluşturan Gürcü Dağları'nın genelinde yer alan Yağlıdere ilçesinin coğrafyası da bu sistem içinde oluşmuş ve gelişmiştir. İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür. İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür. İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür.

2- İlçenin Özellikleri ve İklim Durumu

Karadeniz deniz seviyesinin üzerine yükselen Gürcü Dağları'nın genelinde yer alan Yağlıdere ilçesinin coğrafyası da bu sistem içinde oluşmuş ve gelişmiştir. İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür. İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür.

İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür. İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür. İlçenin güneyinde yer alan dağlık yüksek kesimlerde granit, kumtaş ve diğer taşlar yer yer görülür.

A- COĞRAFYA

1- Fiziki Yapı

Alp orojenezli kıvrım dağlarından olan Giresun Dağları'nın çekirdeğini granodiyoritli bir temel oluşturur. İkinci ve üçüncü jeolojik zaman bu kıvrım dağlarının oluşumu sırasında ve daha sonraki dönemlerde kıvrılmalar, kırılmalar ve bindirmeler olmuştur. Ayrıca zaman içinde meydana gelen volkanik olaylar nedeniyle kalınlığı 500 metreyi bulan püskürük tabaka bu yapının şekillenmesine katkı sağlamıştır.

Bu kitabın konusu olan Yağlıdere ilçesinin coğrafyası da bu sistem içinde oluşmuş, şekillenmiştir. İlçenin güneyinde yer alan dağlık, yüksek kesimlerde granit, kuvarslı diyorit oluşumu söz konusudur.

Yağlıdere ilçe merkezi, sahile 14 km uzaklıkta ve yaklaşık 50m rakımlı bir noktada Yağlıdere Çayı kenarında kurulmuştur. Yüzölçümü yaklaşık 350km² olan ilçenin kuzeyinde ve doğusunda Espiye, güneyinde Alucra ve Şebinkarahisar, batısında ise Keşap ve Dereli ilçeleri vardır. Çıkrıkçı, Çakrak ve Kabaktepe yaylalarından çıkan Yağlıdere Çayının genellikle iki yakasına konuşlanmış olan köyler ilçeyi oluşturan iskân yerleridir.

Yağlıdere Çayı, çok sayıda akarsu tarafından beslenmesi dolayısıyla ilçenin en büyük akarsuyudur. Kurtbeli mevkiinden doğan Tohumluk Deresi ile Erimez'den doğan Kılıçlar Deresi, Çakrak yaylası Üçköprü mevkiinde birleşerek akarsuyu oluştururlar. Buna Akpınar, Ayvat, Sınır ve Hisarcık yöresinden çıkan dereler de katılır. Espiye ilçe merkezinin batısından denize dökülen çayın uzunluğu ise yaklaşık 70 km'dir.

Karadeniz bölgesinin arazi yapısına uyumlu olan Yağlıdere ilçesinin genellikle eğimli bir fiziki yapısı vardır. Yağış miktarının da fazla oluşu yüzünden ilçede sık sık sel ve buna bağlı olarak heyelan yaşanmakta, mal ve can kaybı olmaktadır. İlçe iklimi genel olarak yazları serin, kışları ılık ve yağışlı bir karakter gösterir. Dört mevsime dağılan yıllık yağışların oranı 1.300 metreküp olarak tespit edilmiştir. Soğukların en etkili olduğu zaman dilimi Şubat, sıcakların en çok yüksek olarak ölçüldüğü zaman dilimi Ağustos ayıdır. Buna göre yılın en düşük sıcaklık ortalaması -3, en yüksek sıcaklık ortalaması ise 24 derecedir. Ortalama nem oranı %70'dir. Yıllık sıcaklık ortalaması ise 14 derecedir.

2-İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü

Karadeniz dağ silsilesinin ikiye böldüğü Giresun coğrafyasında bu yüzden yaşanan iki farklı iklim özelliğine kısmen Yağlıdere'de de rastlanır. Espiye ilçesine ve sahil kesimine yakın köylerde iklim daha yumuşak ve nemli iken, yüksek kesimlerde karasal iklim özelliği görülür. Buna karşın ilçe genelinde yağışların her yerde bol olduğunu söylemek mümkündür.

İl genelinde görülen sıcaklık ortalamaları burada da geçerlidir. Buna göre ilçede yıllık ortalama sıcaklık 14 derecedir. Rutubet oranının en yüksek ölçüldüğü ay Mayıs ayıdır. İlçede yıllık yağış ortalaması ise 1.300 mm'dir. Yağmur sularının beslediği Yağlıdere ırmağı Erimez Dağları'ndan doğar ve ilçeyi boydan boya geçerek Espiye ilçesinden denize dökülür. Irmağın su potansiyelinin oluşumunda, iklim özelliklerinin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

245.000 hektarlık bir alan kaplayan Giresun ormanları deniz kıyısından başlayarak yayla sınırına, 2000 metreye kadar yükselir. Bu sınırın üzerinde verimli otlaklar ve yaylalar yer alır. İl genelinde ibreli ağaç ormanı 56.000, yayvan yapraklı ağaç ormanı 90.000, karışık yapraklı ağaç ormanı 99.000 hektarı bulmaktadır. Yaklaşık verilerle yapılan bu hesaplama da anlaşılacağı üzere 694 hektarlık il alanının %35'i ormanlarla kaplıdır¹.

Toplam alanının %35'i ormanlardan oluşan ilde, bunun sonucu 200 civarında orman köyü bulunmaktadır. Yağlıdere ilçesinin güneyindeki yerleşim alanlarının az bir kısmı da orman köyü özelliği taşımaktadır. Bu gün üç köye ayrılmış bulunan Sınır köyü bu kapsamda ele alınabilir. Bölge ormanlarında başlıca çam, köknar, ladin, kayın, meşe, gürgen, akça ağaç, kızılğaç, kavak, karaağaç ve kestane yetişmektedir².

Tablo 1: İklim Özellikleri

Ortalama Sıcaklık	14 Derece
En sıcak Ay Ortalaması	Temmuz 24 Derece
En Soğuk Ay Ortalaması	Şubat 5 Derece
En Rutubetli Ay Ortalaması	Mayıs % 85
Yıllık Yağış Ortalaması	1.300 mm

Bitki örtüsünün dağılımında ilçenin sahile yakın köyleri ile yüksek kesimi arasında önemli farklılıklar vardır. Bu yüzden 800 metre yüksekliğe kadar fındık bahçeleri, meyve ağaçları, kestane, kızılğaç, meşe, kavak gibi ağaçlardan oluşan bitki örtüsü görülür. Halk arasında "taflan" veya "karayemiş" ismiyle anılan ağaçlar ile şimşir gibi makiler, orman altı bitkileri de burada zikretmek gerekir. 500-1500 metre yükselti aralığında sakız, köknar ve sarıçamdan oluşan ormanlık bitki örtüsü vardır. 1500 metre rakımın üzerinde ise yaylalar ve otlaklar yer alır.

3- Ekonomik Yapı

a) Tarım

322 kilometrekarelik bir yüz ölçüme sahip olan Yağlıdere ilçesi ekonomik veriler ve gelişmişlik düzeyi bakımından, Türkiye standartları açısından *geri* denilebilecek durumdadır. Dışarıya yönelen göçler nedeniyle nüfus yoğunluğu bakımından da düşük vaziyettedir. 2004 yılında yapılan bir araştırmada, gelişmişlik düzeyi bakımından ülkemiz genelindeki ilçeler içinde 783'üncü sıradadır. Aynı araştırmada ilçenin şehirleşme oranı %22,5, tarım sektöründe çalışanların oranı %90,25 civarındadır³.

İlçe nüfusunun geneli kırsalda, köylerde yaşamaktadır. Bu yönüyle negatif endeks içindedir. Tarımsal istihdam ise il ve ülke genelindeki ortalama değerlerin çok üzerindedir. Yani modern tekniklerden yoksun olsa da sosyal yaşamın sürdürüldüğü alan, daha çok köy ortamında icra edilen tarımdır.

¹ 1973 İl Yıllığı, Giresun Valiliği, s. 233.

² Cumhuriyetin ilk yıllarında, Yağlıdere ormanlarından elde edilen kerestenin Marsilya ve Yunanistan'a sevk edildiği, buralarda fiçi tahtası olarak kullanıldığı ifade edilmektedir (*Cumhuriyetin On Yılında Giresun Ticaret Odası*, Giresun 1933, s. 249)

³ Bülent Dinçer- Metin Özarslan, *İlçelerin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Ankara 2004, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, s. 86

Tablo 2: Tarımsal Alan Dağılımı(2009)

	ALANLAR	Yüzölçümü (Da)	Pay (%)
1	Fındık Alanları	85.000	77,18
2	Sebze Alanları	927	0,84
3	Meyve Alanları	650	0,60
4	Orman Alanları	23.552	21,38
Kullanılabilen Toplam Alanlar		110.120	100

İstatistiklere bakıldığında ilçede işsizlik oranı %3,36 gösterilmiştir. Ancak işsizlik oranına ilişkin rakamın görece bir anlamı olduğu açıktır. Tarımda istihdam edilenlerin çoğu gizli işsiz anlamına gelmektedir. İlçede tarım sektöründe çalışanların oranı %90.25'dir. Fakat tarımsal üretim de nitelikli değildir (Tablo 2). Tarımsal üretimin ülkemiz içindeki payı sıralamasında ilçe 430'ncudur. Bu durum mevcut tarım üretiminin ilçe ekonomisine katkısının ortalama değerlerin altında olduğunu göstermektedir. Bu yüzden ilçe temel tüketim maddeleri bakımından dışa bağlı durumdadır (Tablo 3).

Tablo 3: Meyve Üretimi (2009)⁴

	ÜRÜN	MEYVE VERECEK AĞAÇ	ÜRETİM (Ton)	VERİM (Kg/Ağaç)
1	Fındık	4570625	4570	1
2	Elma	7100	71	10
3	Armut	4000	160	40
4	Kiraz	1300	30	23
5	Dut	1000	10	10
6	İncir	2000	40	20
7	Ceviz	5100	127	25
8	Erik	2000	14	7
9	Ayva	420	10	25
10	Mandalina	280	4	15
11	Kivi	20700	884	40
TOPLAM		4614525	5920	216

Tablo 4: Tarla Ürünleri Üretimi

	ÜRÜNLER	EKİLİ ALAN (Da)	ÜRETİM (TON)
1	Mısır	10.000	4.000
2	Domates	30	34
3	Patlıcan	10	8
4	Hıyar	120	117
5	Lahana	430	83
6	Biber (Sivri)	10	5
7	Kıvırcık (Marul)	25	22
8	Soğan	30	9
9	Fasulye	250	179
TOPLAM ÜRETİM		10.905	4.448

⁴ Kaynak: Giresun İl Tarım Müdürlüğü Envanterleri

b) Sanayi ve Ticaret

Coğrafi şartların elverişsizliği yüzünden ilçede sanayi gelişmemiştir. Bu sektörde çalışanların oranı %1.11 düzeyindedir. 2009 yılı rakamlarına göre, sanayide çalışan kesim bakımından ilçe, Türkiye genelinde 795'inci, Giresun genelinde ise 16'ncı sıradadır. Hizmet sektöründe çalışanların oranı ise %8.64'dir. Bu da ülke sıralamasında 861'inci sıraya, il sıralamasında ise 16'ncı sıraya tekabül etmektedir. Demek oluyor ki hizmet sektörü ülke ve il geneli için en düşük değerlere tekabül etmektedir.

Yağlıdere ve çevresinde ekonomi genelde tarıma dayanmaktadır. Tarım faaliyetlerinin niteliği, ilçenin doğal yapısıyla ilgilidir. Denize dikey olarak uzanan coğrafi yapısıyla bölge, ulaşımı ve buna bağlı olarak da sanayileşmeyi engellemektedir. Ticari hayat, hayvan ve fındık ürününü pazarlanmasından ve halkın ihtiyaç duyduğu malların İstanbul ve çevre illerden sağlanarak satılmasından ibarettir. İlçede hemen hiçbir noktada ova denilebilecek düzlüklerin olmaması ekim alanlarının dar yamaçlarda bulunması, yoğun nüfusun ihtiyaç duyduğu tarım üretimini karşılamaya yetmemektedir. Bu yüzden ilçede giyecekten yiyeceğe her türlü ihtiyaç malzemesi dışarıdan getirilmektedir.

Ayrıca mevcut toprakların aile fertleri arasında paylaşılması, küçük ve parçalı zirai işletmelerin aile bütçesini karşılamaya yetmediği, gerek fındık, gerekse mısır bitkisinin küçük alanlarda yetişmesi nedeniyle toprak toplulaştırması kolaylaştırıcı yönde zorlama yapmadığı görülmektedir. Ayrıca arazinin engebeli olması, tarım makinesi kullanımını da önlemektedir. Bu yüzden ilçedeki tarım işletmelerinin büyük çoğunluğu 20 dekarı geçmemektedir.

İlçede bitkisel üretimde fındık tarımı ilk sırayı almaktadır. İkinci olarak mısır, güneyde bulunan yüksek kesimlerde arpa gibi tahıl ürünleri de yetiştirilmektedir. Son zamanlarda bu ürünlerin ekim alanları da oldukça daralmış ve giderek bu tür üretimden vazgeçme gündeme gelmiş gözükmektedir. Hayvancılık ve orman işçiliği tarımsal faaliyetlerden sonra ekonomik yapıyı tamamlayan istihdam alanı olmuştur.

Tablo 5: Tarımsal Alet ve Ekipman Varlığı (2009)

	Alet ve Ekipman	Adet	Alet ve Ekipman	Adet
1	Traktör	16	Pnömatik Ekim Makinesi	0
2	Karasaban	2	Diskli Pulluk	0
3	Toprak Frezesi (Rotovatör)	0	Motorlu Pulverizatör	300
4	Set Yapma Makinesi	0	Yem Hazırlama Makinesi	0
5	Toprak Tesviye Makinesi	0	Sırt Pülverizatörü	375
6	Toprak Burgusu	6	Traktöre Takılan Pülverizatör	0

Yağlıdere ekonomisine katkı sağlayan bir ayrıntıyı da burada zikretmek gerekir. Yurt içi ve yurtdışına çalışmak için giden gurbetçilerin parasal dönüşlerini de ilave etmek gerekir. Toprak tabakasının fazla kalın olmaması, arazi şartlarının %50'lere varan eğimi ve erozyon tehlikesi nedeniyle bölge kuru tarıma elverişli değildir. Buna karşın fındık tarımına mevcut toprak varlığını koruması ve azami verimi açısından uygundur. Bu yüzden fındık dikimi 1000 metre yükseltiye kadar çıkmıştır. Bu noktadan sonra, fındık dikili arazilerin verimi düşer ve orman kuşağı başlar.

Tarla bitkileri bakımından giderek fakirleşen bölgede, geçtiğimiz 25-30 yıl öncesine kadar her çiftçi ailesi tarafından tanesi ekmeçlik olarak, sapı yemlik olarak kullanılan mısır ekilirdi. Bakliyat ürünü olarak fasulye, yumru lu bitki olarak soğan-sarımsak ve temel tüketim maddesi olarak patates hala önemini korumaktadır. Dere kenarlarındaki küçük düzlüklerde üretilen sebze ve meyveler ilçenin gıda ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Sebze konusunda yöre halkının ihtiyacını büyük ölçüde karalâhananın giderdiğini söylemek yanlış olmaz. Bundan başka domates, fasulye, salatalık, patlıcan, marul ve pırasa da ailelerin ihtiyacı nispetinde ekilen ürünlerdir.

Oldukça dağınık bir yerleşim görüntüsüne sahip olan köylerde evlerin altında ahır, önlerinde ise “şenlik” adı verilen küçük sebze bahçeleri bulunur. Yakın zamanlara kadar, şenliklerin çevresinde ailelerin bir kışlık ihtiyacını karşılayacak ölçüde mısır ekilen tarlalar bulunurdu. Köylerde nüfusun azalmasına paralel olarak artık mısır ekim alanları da oldukça azalmış durumdadır.

Üretilen mısır, kurutulmuş fasulye, sair meyve ve sebze kurusu koyarak yararlanılan yapılara “serender” denilmektedir. 4 veya 6 direk üzerine inşa edilen serenderlerin en önemli özelliği, fare veya zararlı böceklerin buraya girememesi ve besinlerin nemsiz ortamda muhafaza edilebilmesidir. Tamamen ahşap olan serender örnekleri, giderek kaybolmakta, yok olmaktadır.

Tarih boyunca halat ve urgan yapımında kullanıldığı için ekilen keten ve kenevir bitkisi, yasaklandığı için artık üretilmemektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında önce Rize’de ekilen ve giderek çevreye yayılan çay bitkisi ise ilçenin sahile yakın bazı köylerinde özel ve sınırlı olarak ekilmektedir. Meyve olarak kiraz, dut, şeftali, incir, elma, armut çeşitleri, erik, ceviz ve üzümden söz edilebilir (Tablo 6). Ancak bu meyvelerden önemli bir kısmı yüksek kesimlerde, iklimin elverişsizliği yüzünden yetişmez.

Tablo 6: İlçe Genelinde Tarımsal Gelir(2009)

	Üretim Kolları	Üretim(Ton)	Gayri Safi Gelir(TL)
1	Tarla Ürünleri	4.000	8.000.000
2	Meyve	5.920	21.022.000
3	Sebze	442	612.000
4	Süt	30	30.000
5	Bal	60	1.800.000
6	Et(Kırmızı)	10.483	18.000
7	Yumurta(Adet)	360.000	108.000
	Toplam	38.941	31.752.000

Giresun ili idarî alanı içinde bazı noktada eski çağlardan beri maden üretim sahaları olduğu bilinmektedir. Şebinkarahisar’dan şap, Tirebolu ve Espiye civarından bakır madeni işletildiği 1972 verilerine göre Espiye, Tirebolu, Görele, Giresun merkez, Şebinkarahisar ve Bulancak’ta muhtelif maden alanları tespit edilmiştir.

1930 yıllarında yapılan bir istatistikte Yağlıdere köylerinden Kızılelma, Kızıllar ve Günyanı köylerinde bakır, simli kurşun, krom, demir ve çinko gibi maden potansiyeli

olduğu bilgisine yer verilmektedir⁵. İlçe ekonomisine katkı sağlaması beklenen önemli bir potansiyel de tatlı su kaynaklarıdır. Giresun ilinin kuzeye bakan kısmında görülen bol yağış rejimine Yağlıdere ilçesinin tamamı dâhildir. İl genelinde yapılan rasat çalışmalarında Yağlıdere ve diğer derelerin rasat sonuçları, bu konuda bir fikir verebilir (Tablo 7).

Tablo 7: Giresun'da Önemli Akarsuların Rasat Sonuçları

Akarsu	İstasyon	Yağış Alanı (km2)	Rasat Süresi (Yıl)	Yıllık Akım (Milyon m3)	Rasat Süresinde Akım (Ortalama m3/sn)
Yağlıdere	Yağlıdere	540	3	470	15
Harşit	H.Köprü	3000	4	1000	30
Kavraz	Harşit	120	6	75	2
Aksu	Büro	890	4	525	18
Pazarsu	Hisarkaya	570	5	365	12
Görelle Drs	Tepebaşı	280	1	275	9
Gelevera	Espiye	800	-	700	22
Alucra Drs	Hacıömer	1.240	7	515	15

Bu verilere bakıldığında Giresun ilinin su zengini olduğu düşünülebilir. Oysa bu sular yakın zamana kadar bölge ekonomisine hiçbir katkı sağlamamıştır. Hatta köylerin ekseriyeti içme suyu sıkıntısı yaşamıştır.

Ancak son yıllarda yapılan çalışmalarla söz konusu akarsuların enerji üretiminde değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir. 2008'de başlatılan çalışma ile Giresun genelinde 93, Yağlıdere ırmağı üzerinde 3 yeni elektrik santrali kurulması yoluna gidilmiştir. Halk arasında kısaltılmış adı (HES) ile anılan hidroelektrik santrallerinden biri Kanlıca'da, diğerleri de Sınır ve Yeşilpınar köylerindedir. Söz konusu projelerin bitmesi durumunda bölge ihtiyacının çok üzerinde enerji üretilmiş olacak, böylece binlerce yıldır boşa akan dereler ülke ekonomisine önemli bir katkı sağlamış olacaktır.

Tablo 8: Yağlıdere'de Kurulan Hidroelektrik Santralleri (2008)

Santralin Adı	Mevkii	Akarsu Adı	Kurulu Güç (MW)	Toplam Enerji (GWh)
Kalen HES	Sınır Köyü	Çakrak Deresi	31.29	99.15
Göktepe HES	Yeşilpınar	Ekindere		Üretim Aşamasında
Aksa HES	Kanlıca Köyü	Yağlıdere		İnşaat Aşamasında

c) Hayvancılık

İlçe ekonomisinin dayandığı ikinci önemli kaynak olarak hayvancılık, bitkisel üretimin tamamlayıcısıdır. Hayvancılığın gelişmiş olduğunu söyleyemeyiz. Üretim düşük ve teknikleri oldukça geridir. Hayvan üretiminden asıl amaç ailelerin kendi tüketimini karşılama ve zaman zaman da ek gelir sağlamaktır.

⁵ Cumhuriyetin On Yılında Giresun Ticaret Odası, Giresun 1933, s. 255.

Özellikle vadinin güney kesiminde yer alan meralar, yaylalar hayvancılık yapılmasına son drece elverişlidir. İlçede 2010 yılı itibariyle küçükbaş hayvan sayısı oldukça azalmış, büyükbaş hayvan sayısı ise *kurbanlığa* duyulan ihtiyacın artması nedeniyle potansiyelini koruyabilmiştir (Tablo 9). Bölgeden yaşanan göçler sebebiyle köy yaşamındaki yoğunluk azalmış, bu yüzden rakamlar da geçmiş yıllara oranla oldukça gerilemiştir. Buna karşın tatlı su balıkçılığı ve fennî arıcılık özellikle emekliler ve köylerdeki kamu görevlileri arasında ek gelir getiren sektör olarak artış göstermiştir.

Yağlıdere deniz ile bağlantısı olmadığı için bu konuda tatlı su ürünleri bakımından ele alınabilir. Yaklaşık 30 yıl önceye kadar Yağlıdere ırmağı ve onun kolları durumundaki dereler yabancı alabalığın doğal olarak üremesine elverişli idi. Ancak tarım ilaçlarının yoğun biçimde kullanılması ve dere yatakları içinde yol ve baraj çalışması yapılması ile yabancı alabalık türü hızla yok oluş sürecine girmiştir. Önceleri derelerde amatör olta balıkçılığı yapılır, avlanma işinden ekonomik bir amaç güdülmeydi.

Giresun ilinde öteden beri arıcılık yapılmaktadır. 1935 yılında bir kısım arıcılar ilk kez fennî kovan kullanmağa başlamışlarsa da eğitilmedikleri için başarı sağlanamamıştır. Ancak 1950'lerden sonra Ziraat Müdürlüğü'nün organize ettiği kurslarda arıcılık tekniğinin, arı hastalıkları ile mücadelenin öğretilmesi neticesinde giderek gelişme baş göstermiştir.

Bu sayede il genelinde 1935'de 330 olan arıcı köy sayısı 1972'de 402'ye çıkmıştır. Fennî kovan sayısı da 50'den 20.800'e yükselmiştir. Yine bal üretimi 77 tondan 129 tona yükselmiştir. Yağlıdere ilçesinin bu tarihlerdeki arıcılık durumunu ortaya koyan bilgilerden ise şimdilik yoksun durumdayız.

Son yıllarda fındık ilaçlarının zarar vermesini önlemek ve bal istihsalini artırmak için arıcılar, İlkbahar sonralında il dışına çıkmak durumunda kalmışlardır. Bu konuda Kars, Erzincan, Erzurum, Sivas illeri ile Şebinkarahisar, Alucra ve Çamoluk yöresi tercih edilir olmuştur⁶.

Tablo 9: İlçe Genelinde Hayvan Varlığı (2009)

	Hayvan Türleri	Adedi
1	Sığır	4595
2	Koyun	3675
3	Tavuk	1350
4	At	12
5	Katır	27
6	Eşek	2
TOPLAM		9.661

⁶1973 İl Yıllığı, s. 227-229.

B- Tarih

1- Yağlıdere Adının Kökeni

Bu gün kendisiyle aynı adı taşıyan bir derenin iki yakasında kurulmuş olan ilçenin adı konusunda yeterli bilgi yoktur. Burası hakkında antik kaynaklarda veya Osmanlı öncesine ışık tutan kroniklerde doğrudan bir bilgi verilmemiştir. Bundan dolayı Yağlıdere'deki bu günkü yerleşmenin ve ilçe adının Osmanlı döneminde ortaya çıktığı, ortak ibadet mekânı Yağlıdere Camii çevresinde gelişen Türkmen pazarı ile de şehrin kurulduğu tezi, şimdilik en geçerli yaklaşım olarak kabul edilebilir.

Halk arasında yaygın olan bir görüşe göre, Çakrak köyünde oturan Rumlar, ürettikleri sütleri kil oluklar vasıtasıyla bir merkezde toplayıp işlerlermiş. Sütün işlenmesi sırasında ortaya çıkan atıkların karışması nedeniyle dere yağlı bir hal almış. İşte ilçeye adını veren *Yağlıdere* ismi de buradan türemiş⁷.

Yağlıdere ilçesinin adı ve ortaya çıkışı konusunda bazı yazarların da benimsediği bu fikrin kabul edilebilir bir tarafı yoktur. Zira *Yağlıdere* adının kayıtlara konu olduğu 15.yüzyıl ortalarında, bölgede Rum nüfus ve Çakrak adıyla bir iskân alanı yoktur. Bu konu, daha çok Türkmenlerin yerleştikleri bölgenin fiziki durumuna bakarak, *Ak-su*, *Koz-bükü* ve *Kara-dere* örneklerinde olduğu gibi, isim verme geleneği ile ilgilidir⁸. Ayrıca Türkmenlerin göç etmeden önce yaşadıkları coğrafyaların isimlerini, yeni yerleştikleri yerlere de taşıdıklarını, bu yüzden Yağlıdere adının transfer bir isim olma ihtimalini de göz önünde bulundurmak gerekir.

Nitekim şimdi Yağlıdere ilçesinin Tuğlacık köyü tarihte Harava adıyla anılmaktadır ve bu isme Gümüşhane civarında da yer verilmiştir. Hatta Gümüşhane'de Yağlıdere köyünün bulunması da bu durumu doğrular niteliktedir⁹.

2-Kasabanın Ortaya Çıkışı

İlçe merkezinin ortaya çıkışı hakkında halk arasında yaygın olan bilgiler, 19.yüzyılın başlarına kadar iner. Buna göre 1811 yılında inşa edilen Yağlıdere Camii'ne atfen buraya "*Camiyani*" denilmiş ve cami çevresinde meydana gelen basit yerleşim, kasabanın çekirdeğini oluşturmuştur¹⁰. Bu bilgi, kasabanın ortaya çıkış nedenini izah etmeye yardımcı olsa da tarih bilimi açısından eksiktir.

Bu konuda bizim ön görüşümüz, buranın bilinenin aksine ortak bir ibadet merkezi olarak 15.yüzyılın ikinci yarısında da kullanıldığı şeklindedir. Trabzon'un fethinden sonra yapılan ilk vergi kayıtları bize bu konuda yardım etmektedir. 1485 tarihli kayıtlarda ilçe merkezine yakın Ahallı ve Kızılelma köylerinde bir grup, *Cami-i Ordu* denilen ibadethanede görevli gösterilmiştir. Söz konusu bu cami, sanıldığı gibi Ordu ilinde filan değildir. Eski Türk kültüründe "*Ordu*" tabiri yönetici beyin oturduğu karargâh, merkez anlamında kullanılmıştır. Burada da Cuma namazı için çevre köylerin toplandığı merkezî konumunu belirtmek için bu tabir kullanılmıştır¹¹.

⁷ www.yaglidere.gov.tr

⁸ Reşat İzbirak, *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1992, s. 47.

⁹ BCA, nr. 030-11-1, 230-7-19.

¹⁰ www.yaglidere.gov.tr

¹¹ Defterdeki *Ordu* tabiri, merkez anlamında kullanılmıştır. (Yediyıldız, *Ordu Kazası*, s. 55).

1485'de söz konusu bu caminin, Kızılelma köyünde oturan âlim bir şahsiyet olduğu anlaşılan Kasım Fakih'in öncülüğünde yaptırıldığı ve burada görev yapmış olmasına izafeten de *Kasım Fakih Camii* şeklinde anıldığı ifade edilmektedir¹². Söz konusu camide Kasım Fakih'ten sonra oğlu Süleyman imamlık yapmış, Ahall köyünden iki kişi de camide hizmetli gösterilmiştir¹³. Geçen yüzyıllar içinde çevre köylerden gelenlerin ortak ibadet mekânı olarak kullandıkları bu caminin kurucusu ve ilk imamı ile anılan adı da zamanla unutulmuştur.

Devrin şartlarında Cuma günü çevre köylerde yaşayan erkekler, namaz için burada toplanırlar, ibadetin dışında beşeri ihtiyaçlarını giderecek alışverişler yaparlardı. Bu yüzden Cuma namazının kılındığı Cami etrafında küçük bir Türkmen panayırı kurulur, burada hayvan alım satımı yapılırdı. Ayrıca ziraî işlerde kullanılan alet edevat imal eden demirci, kap kaçak bakımı yapan kalaycı, binek ve yük hayvanlarının kullandığı eşyaları satan semerci, nalbantçı, çulcu gibi küçük esnaf gruplarının dükkânları bulunurdu. Cami etrafında şekillendiği için bu tür merkezlere de *Camiyanı* denilirdi. İşte Yağlıdere kasabasının ortaya çıkmasına sebep olan Kasım Fakih Camii'nin de böylesi bir fonksiyon irca ettiğİ anlaşılmaktadır.

1515 tarihinde yapılan vergi kayıtlarında Kızılelma köyünden Tayip oğlu Kasım ile Ahall köyünden Mehmet ve Ahmet Fakih bu camide görevli gösterilmiştir. Buna göre Ahmet Fakih *imam*, Mehmet *cüzhan*, Kasım adlı kişi ise hizmetlidir¹⁴. Bu tarihlerde Kızılelma ve Ahall köyleri Yağlıdere ırmağında sınırdadır. Söz konusu camide görevli kişilerin iki köyün ortak noktası olan Camiyanı mevkiinde oturuyor olmaları kuvvetle muhtemeldir¹⁵.

Oysa bu gün kasaba merkezinde, en eski eser olarak bilinen caminin 1811 tarihinde ibadete açıldığı, caminin inşa edildiği mevkiye de *Akdarıbükü* denildiği kabul edilmektedir. Yeni bilgiler ışığında, bu bilginin önemli ölçüde eksik olduğu anlaşılmaktadır. Şu kadar var ki 19.yüzyılın başlarında, belki caminin yeri değiştirilmiş ve ahşap iken taş malzeme ile yeniden inşa edilmiş olmalıdır¹⁶. Kısaca ifade edecek olursak, Osmanlı'nın klasik döneminde bir ırmak çevresinde Türk yerleşimine açılan köylerden oluşan vergi ünitesine Yağlıdere Nahiyesi denilmiştir. Bu ünite içinde bir kasaba oluşmamış, sadece Cuma camileri etrafında küçük panayırların kurulması ile yetinilmiştir.

19.yüzyılda Tirebolu'ya bağlı köylerden biri olan Yağlıdere, 1957'de Espiye'ye bağlı bucak iken yakın geçmişte ilçe haline gelmiş ve ilçe merkezi de *Camiyanı* denilen mevkide ortaya çıkmıştır. İlçe merkezinde belediye teşkilatının kuruluş tarihi ise 1972'dir. Belediyenin kurulduğu sırada buranın bir adı *Palaklı*'dir. 1921 tarihli

¹² "Karye-i Kızılelma / Muafan-ı mülazıman-ı Cami-i Kasım Fakih" (BOA, MAD, nr. 828, s. 740).

¹³ BOA, TTD, nr. 828, s. 739-740.

¹⁴ Bu tarihte Ahall köyünde oturan İbrahim Fakih Yağlıdere civarında bir yaylada buluna camide imam olarak gösterilmiştir. Ayrıca Menteşe oğlu İsa, Ahmet oğlu Abdülkerim, Mustafa oğlu Süleyman ve Hasan oğlu Halil adlı kişiler de şimdi Espiye ilçe merkezinin batısında dere kenarına yakın bir yerde bulunan Yağlıdere Camii'nde hizmetli ve muarrif olarak gösterilmiştir (BOA, TTD, nr. 52, s. 707,710).

¹⁵ 1515 tarihli kayıtlarda Kızılelma köyünde bulunan *Çınarcık* adlı bir arazinin sınırları zikredilirken Yağlıdere ırmağına atf yapılmaktadır. Bu bilgi iki köyün sınırının Yağlıdere ırmağı olduğunu göstermektedir (BOA, TTD, nr. 52, s. 710).

¹⁶ Giresun yöresinde birçok tarihi yapının yenilenme yılı, kitabelerdeki eksik ve yanlış bilgi yüzünden ilk inşa tarihi gibi algılanmaktadır. Örneğin Bulancak'ta halkın "Eski Cami" diye andığı eser, 1547'de ibadete açık iken, yenilediği 1843 yılı kitabede inşa tarihi olarak yazılmıştır (Emecen, *Bulancak-Piraziz*, s. 66).

Osmanlıca bir haritada ilçenin bulunduğu yer *Cami Yanı* imlasıyla işaretlenmiştir¹⁷. 1956 yılına kadar Yağlıdere'ye bağlı olan Erköy, ulaşımda yaşanan zorluklar nedeniyle buradan ayrılarak, Keşap kazasının Karabulduk nahiyesine bağlanmıştır¹⁸.

3-İlçenin Tarihi Gelişimi

Yağlıdere ilçesinin tarihini Giresun yöresinden ayrı tutmak mümkün değildir. Bu yüzden önce, yörenin tarihi gelişimine, konumuzun dışına taşmamaya özen göstererek, kısaca göz atmak yararlı olacaktır.

Giresun ili içinde geçmişti antik çağlara kadar inen üç önemli merkez vardır. Bunlar Giresun Kalesi, Tirebolu Kalesi ve Karahisar-ı Şarkî kalesidir. Bu kaleler çevresinde kurulan yerleşim alanlarında daha çok kolonici kavimlerin yaşadığı bilinmektedir. Miladî I.yüzyılda Asya kökenli kavimlerin kurduğu Pontus Devleti'nin, sonra da Roma ve Bizans idaresinde kalan yöreye Türk kabilelerin, 11.yüzyılın sonlarına doğru akınlar yapmaya başladıkları ve sonra da Şebinkarahisar, Alucra ve Çamoluk bölgesini de içine alacak şekilde Mengüçklü Beyliği'nin kurulduğu bilinmektedir¹⁹.

Çepni boyunun Çoruh-Kelkit Vadisi'nin kuzeyine yönelerek Harşit ve Aksu dereleri boylarından çevreye yayılmaları ise 14.yüzyılın başlarında mümkün olabilmıştır. Trabzon sarayının resmi tarihçisi Panaretos'un verdiği bilgilerin tahlili, daha çok Çepnilerin bölgeye ilk akınlarını ihtiva eder²⁰. Panaretos'un eserinde, 1301 tarihinde İmparator II.Aleksius'un *Koustougans* adında bir Türk beyini yenerek Giresun kalesini ele geçirip tahkim ettirdiği tarzındaki bilgiyi dikkate alan araştırmacılar, Müslüman Türklerin 14.asrın başlarında Giresun Kalesi'ni de içine alacak boyutta fetihler gerçekleştirdikleri sonucuna varırlar.

Panaretos'un *Kous-tougans* biçiminde ifade ettiği Türk beyinin, bu gün Dereli ve Bulancak'taki *Kuşluhan* köylerine adını veren ve *Hacıemiroğulları* Beyliği'nin de temellerini atan *uç gazisi* Kuşdoğan Bey olduğu bilgisi kesinleşmiştir²¹. Ancak Yağlıdere vadisini de içine alacak biçimde Giresun ilinin doğusunda gerçekleştirilen fetih ve iskân hareketinin öncüsünün Melik Ahmet Bey'dir. Eşter Bey adlı Çepni liderinin de onunla beraber hareket ederek bizim konumuz olan Yağlıdere vadisi boyunca iskân sürecini yönettiği anlaşılmaktadır. Fetih ve iskân sürecinde yörede, merkezî devlet düzenine bağlı düzenli bir idarî yapılanmadan söz etmek mümkün gözüküyor. Birbirinden bağımsız iskân yerlerinin idaresi, buralara yerleşen aşiret kuvvetlerine komutan eden Çepni liderlerinin idaresine bırakılmış durumdadır.

Ancak Osmanlı idaresine girdikten sonra nahiye esasına dayanan yapılanma ortaya çıkmaktadır. Önceleri sadece idarî ve malî bakımdan gevşek bir yapılanma şeklinde başlayan sürecin, giderek merkezî idareye bağlılığın artması ile güçlendiği anlaşılmaktadır. Bu konuda elde bulunan en eski kaynak, Trabzon'un fethinden sonra yapılmış olan ilk vergi ve nüfus sayımıdır. 1485 yılında tamamlanmış olan bu kayıtlara

¹⁷ Söz konusu belge yeni tespit edilmiş, henüz arşiv kataloguna kaydı yapılmamıştır, fotokopi nüshası ise şahsi arşivimizdedir.

¹⁸ BCA, nr. 030-11-1, 275-10-1.

¹⁹ Geniş Bilgi için Aziz b. Erdişir-i Esterabadi, *Bezm u Rezm*, (çev. Mürsel Öztürk), Ankara 1990.

²⁰ F. Emecen "Giresun Tarihinin Bazı Meseleleri", *Giresun Tarih Sempozyumu*, (24-25 Mayıs 1996), İstanbul 1997, s.21.

²¹ Eski belgelerde bu ismin 'Kuşdoğan' olarak okunması gerektiği Feridun Emecen tarafından ortaya konmuştur (Emecen, "Giresun", *DİA*, XIV, 79).

göre, şimdiki ilçe mücavir alanına tekabül eden coğrafyada 15 adet iskân yeri vardır. Bunlardan vadinin güneyinde olanı Sınır köyü, kuzeyde kalanı ise Ahallı'dır. Ahallı aynı zamanda 15 hane nüfusuyla vadinin en fazla kalabalık köydür. Sayıca en az nüfusu olanı ise, 2 haneli Karaisa köyüdür (Tablo 10). Tabii bu tarihte çevre köylerde de ilk yerleşme süreci hızla tamamlanmaktadır.

İlçe merkezinin bulunduğu noktada bu tarihte herhangi bir yerleşim veya ziraat alanı söz konusu değildir. Köylerdeki hane sayısı 6-7'yi pek geçmemektedir. Bu durum bölgenin Türk iskânına yeni açıldığını göstermektedir. Köylerdeki nüfusun durumuna bakıldığında; hiçbir iskân yerinde gayrimüslim yoktur, bölge tamamıyla Türkmen yerleşimidir. Vadi içinde şimdiki ilçe sınırlarına tekabül eden alanda dağınık vaziyette yerleşen Türken grupların oluşturduğu 15 köyde 103 hane, 20 yetişkin erkek nüfus tespit edilmiştir. Bunların haricinde 26 kişi, o vakitler *müsellem* tabiriyle anılan askerî görevlidir. 11 kişi de cami, medrese gibi kurumlarda görevli yazılmıştır. Ayrıca Akköy'de oturan bir kişi *kesimdar*, Talip köyünde oturan üç kişi de *küreci*, yani madencidir (Tablo 10).

Din görevlilerinin görev yaptığı camilerden biri Kızıllar, biri Ahiçukuru diğeri de Kızılelma köyüne yakın bir yerdedir. Kızıllar ile Ahiçukuru köylerinde birer de medrese vardır. Her iki köyedeki müderris ve din görevlilerinin, Kasım Halife'nin elinde yetişmiş yakın akrabası olduğu anlaşılmaktadır. Mesela Ahiçukuru köyünde Kasım Halife'nin oğlu Hacı Abdullah Halife *hatip*; Hisarcık köyünde oturan Celâl Fakih *imam*dır. Kızıllar köyünde ise Kasım Halife'nin diğer oğlu Mevlâna Hamza *imam*dır²².

Yağlıdere vadisinin aşağı kısmındaki köylerin Cuma ibadeti için toplandığı önemli bir camiden daha söz edebiliriz. Nitekim 1485'de Kızılelma köyünden Kasım Fakih adlı âlim bir şahıs tarafından inşasına öncülük edilen bir Cuma camiinden bahsedilmektedir. Caminin yeri konusunda net bir bilgi verilmemekte, ancak o vakitler *merkez camii* anlamında buradan *Cami-i Ordu* diye söz edilmektedir. Burası ilçe merkezinin kurulduğu alandaki ibadethanedir. Söz konusu Kasım Fakih Camii'nde oğlu Süleyman adlı kişi imam, Ahallı köyünden iki kişi de hizmetli olarak görevlidir²³. Caminin yapımına öncülük eden Kasım Fakih 1485'den önce yaşamıştır. Bu durum aynı zamanda Cuma namazlarını eda etmek için caminin 1480'lerde inşa edildiğine işaret etmektedir.

Bunlardan başka Akköy halkından altı kişilik bir grubun Espiye köyünde hizmet veren *Yağlıdere Camii*'nde yılın belli günlerinde temizlik ve bakım yaptıkları belirtilmiştir. Bu yüzden köy halkı tüm vergilerden muaf tutulmuştur²⁴.

Demek oluyor ki, Yağlıdere vadisinde yaşayan Türkmenler, devrin şartlarına en fazla at kullanarak yaptıkları yürüyüşle, Cuma günleri dört merkezde toplanabilmektedirler. Bunlar güneyden kuzeye Ahiçukuru, Kızıllar, Kızılelma ve Espiye köyleri civarında bulunan Cuma camileridir. Buralar aynı zamanda günlük ihtiyaçları karşılamak için çeşitli alışverişlerin yapıldığı; küçük kulübelerde çalışan bakırcı, semerci, demirci, yaycı, çarıkçı ve çulcu gibi meslek erbabının bulunduğu birer merkez konumundadır. Cuma günleri buralarda bir çeşit Türkmen panayırı kurulmaktadır.

²²BOA, TTD, nr. 828, s. 742.

²³BOA, TTD, nr. 828, s. 739-740.

²⁴BOA, TTD, nr. 828, s. 735.

4-Tarihte İdarî ve Sosyal Yapı

Harşit vadisi genelinde ve özellikle de vadinin aşağı kısmında Çepnilerin yaşadığını biliyoruz. Çepnilerin bahse konu havzaya daha güneyden geldikleri, bu arada Kürtün'ü de önemli bir merkez kabul ettikleri bilinen bir konudur. Giresun kırsalındaki yer adlarına, bu yüzden Kürtün ve çevresinde de rastlanmaktadır²⁵. Bölgeyle ilgili ilk somut bilgiler veren 1486 tarihli vergi defterinde, Çepni iskânı ile Kürtün kazası içinde kurulmuş 50'nin üzerinde köy ve mezradan söz edilmiştir. Kırsalda yaşanan bu iskân sürecini yöneten beyler arasında, malî taksimata göre 30 civarında vergi ünitesi (dirlik) oluşturulmuştur.

Bölgenin sosyal yaşamında dikkat çeken taraflarından biri de Çepnilerin dini/mezhebi mensubiyeti meselesidir. Kamuoyunda tartışılan, bazen de manipüle edilerek siyasî amaçlara malzeme konusu olan bu meselede objektif verilere değeri vermek gereği vardır²⁶. Bu bakımdan vergi defterlerindeki atıflar önem taşımaktadır.

Vergi defterlerine bakıldığında, şimdiki Giresun iline tekabül eden coğrafyanın güney ve doğu kısmında Bektaşî; batısında ise Ahi ve başka sufi hareketlere bağlı derviş gruplarına rastlamak mümkün olmaktadır. Aslında bu grupların arasında inanç ve yaşayış bakımından çok derin farklılıklar yoktur. Zamanla meydana gelen ayrışmanın nedeni daha çok siyasîdir ve Osmanlı-Safavî gerginliğinin oluşturduğu zemin ile ilgilidir. Bu yüzden eski belgelerde, kızıl börk giyen Safavî muhiplerini ifade etmek için “*Kızılbaş*” tabiri kullanılmıştır. Osmanlı-Safavî egemenlik mücadelesi sırasında çıkan karışıklıklara da “*Kızılbaş Fetreti*” denilmiştir.

Giresun'un batı kısmını teşkil eden Pazarsuyu kazası Çepnileri arasında görülmeyen *Kızılbaş Fetretine* dair ifadelerle, 1515 yılı kayıtlarında özellikle, Yağlıdere vadisini de içine alan Kürtün kazasındaki köylerde rastlanmaktadır. Mesela Oğuz, Üreğir, Avcılı ve Kuz adlı köyler bu konuda seçilebilecek örneklerdendir²⁷. Bu köylerden bahseden vergi kayıtlarında sıkça geçen “*Kızılbaş Fetreti*” ifadesinin, Safavî Devletinin kuruluşuna katılan *Türkmenlere* ve Şah İsmail'in Erzincan valisi Rumlu Nur Ali Halifenin faaliyetlerine birer atıf olduğunu belirtmekle yetinelim²⁸. Bölgede azımsanamayacak bir miktarı teşkil eden *meccruh* kimseler de bu olaylar sırasında yaralanmış, telef olmuş insanlardır.

1515 yılı vergi kayıtlarında zikredilen *ga'ib* kişiler de bu gruptandır. Nitekim *Kızılbaş Fetreti* denilen olaylar sırasında birçok kişinin Safavî muhipleri tarafından alınıp götürüldüğü bildirilmektedir²⁹. Bu bilgiler bize, Şii Safavî Devleti'nin Çepni coğrafyasında yarattığı korku ve tahribatı anlatmaktadır. Başka bir ifadeyle, Safavî

²⁵ Bkz. Mahmut Goloğlu, *Trabzon Tarihi*, Ankara 1985; M. Lermioğlu, *Akçaabat Tarihi*, İstanbul 1949; Şakir Şevket, *Trabzon Tarihi*, İstanbul 1294; Tirebolulu Alp Arslan, *Trabzon Havalisinde Oturanlar Laz mı Türk mü?* Giresun 1339; Faruk Sümer, *Tirebolu Tarihi*, İstanbul 1992.

²⁶ Alemdar YALÇIN-Hacı YILMAZ, “Güvenç Abdal Ocağı”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Güz Dönemi, (Ankara 2005), s. 9-36; Alemdar YALÇIN- Başak UYSAL, “Karadeniz Çepnileri-2”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Güz Dönemi, (Ankara 2005), s. 37-42.

²⁷ BOA, TTD, nr. 52, s. 717, 738, 747,758, vd.

²⁸ Safavî Devleti'nin kurulması ile yaşanan sosyal depresimin etkilerini Erzincan, Kemah yöresindeki köylerde daha bariz bir şekilde izlemek mümkündür. Tam anlamıyla sosyal bir felakete dönüşmüş olan ve defterlerde *Kızılbaş Fetreti* terkiibiyle ifade edilen bu olay, yüzlerce köyün, mezranın boşaltılmasına neden olmuştur. (Geniş bilgi için bkz. İsmet Miroğlu, *Kemah Sancağı ve Erzincan Kazası*, Ankara 1990).

²⁹ BOA, TTD, nr. 52, s. 617, 718, 726, 728,747,758.

muhiplerince çıkarılan karışıklıktan en çok zararı Çepniler görmüş ve bu yüzden de Şii akımlara karşı yöre halkı arasında derin bir soğukluk oluşmuştur.

Çepni köylerinde bulunan cami, tekke ve medreselerde hizmet ettiği anlaşılan çok sayıda görevliden bahsedilmesi; bunlar arasında *şeyh, pir, ahi, hatip, imam, müezzin, cüzhan, mülâzım ve fakih* gibi lakapların bulunması, konunun açıklığa kavuşturulması bakımından önemli verilerdir.

Çepnilerin Safavi etkisine meyiletmediğinin önemli delillerinden birisi de kullandıkları isimlerin, Safavî muhipleri arasında reddedilen, ambargo uygulanan isimler olmasıdır. Bekir, Ömer, Osman gibi isimlerin varlığına hemen her Çepni köyünde rastlanmaktadır. Ayrıca Yavuz Sultan Selim'in Safavi tehdidi ile mücadele için çıktığı İran seferi sırasında Trabzon sancağı dâhilinde Çepni liderlerin desteğini gösteren ifadelere defterlerde yer verilmiştir³⁰.

Safavi etkisinde kalmamış olsa bile özellikle Tirebolu'nun iç kesimlerine tekabül eden köylerde, Şebinkarahisar, Çamoluk, Alucra ve Doğankent yöresinde Bektaşî geleneğe bağlı derviş grupların olduğunu, ancak bunların Safavi muhipleri tarafından çıkarılan karışıklıkta rol almadıklarını belirtmiş olalım. Safavîlere ilgi duyan ve siyasi olaylara karışan Çepnilerin ise İran'a göç ettiği/ettirildiği bilinen bir konudur³¹.

Yağlıdere vadisini de içine alan Kürtün kazasının, Osmanlı'nın klasik dönemindeki ekonomik durumuna gelince: Bu konuda kuşkusuz vergi kayıtlarına bakmak gerekir. Kaza genelindeki köylerde temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Sahilde kale /kasabalarda ise ticari hayat hâkimdir. Trabzon liman ticaretinin etkisiyle gelişen Görele, Tirebolu, Zefre ve Giresun limanlarından; Karahisar-ı Şarki gibi eski ticaret merkezlerinden getirilen keten, yün, dokuma kumaşlar, işlenmemiş madenler; İstanbul'a, Avrupa limanlarına ve Kırım'a sevk edilmektedir.

Buralardan da çeşitli ticarî emtia yine aynı limanlar vasıtasıyla Sivas'a ve başka şehirlere geri taşınmaktadır³². Söz konusu bu limanlarda yapılan ticaretten ve gemi inşasından sağlanan gelirlerin bölgenin ekonomik potansiyeline ciddi katkılar sağladığı anlaşılmaktadır³³.

³⁰ Alinyuma köyünden Seydi oğlu Ömer, *Kızılbaş fetretî* sırasında, önemli katkılarının olduğuna yöre beylerinin şahitlik etmelerinden ötürü, benak ve avâriz vergilerinden muaf tutulmuştur. (BOA, TTD, nr. 52, s. 633).

³¹ Mesela 1515 sayımında "Kızılbaş" olarak kaydedilmiş olan Üreğir nahiyesine bağlı Toprak köyü Türkmenleri'nin 1530 kayıtlarında köyü boşalttıkları, İran'a göç ettikleri ifade edilmiştir. (BOA, TTD, nr. 387, s. 578); Ayrıca İran'a göç eden Türkmenler için bkz. Faruk Sümer, *Safavî Devleti'nin Kurulması ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Ankara 1976.

³² Avrel Decei, "Karadeniz", *İA*, VI, 243; Bostan, *Trabzon Sancağı*, s. 374, 383.

³³ 1486 yılında Kürtün kazasına bağlı limanlardan kaydedilen gemi vergisinin 100 akçe olduğu görülmektedir. 1515'de Yağlıdere zeâmeti içinde sandal ve fiçi vergisinin toplamı 900 akçe; aynı tarihte Kürtün zeâmetinde sandal ve fiçi vergisinin 900 akçe, 1583'de de 1.200 akçe olduğu ifade edilmektedir. 1583 yılında Kürtün kazasının dalyan, gümrük, niyâbet, sandal, menükse, fiçi vergisi ile bazı vergilerin toplamı 17.000 akçe olarak tespit edilmiştir. Tirebolu'nun 1486 yılında dalyan geliri 100 akçe, gümrük geliri 1050 akçe, liman geliri ise 200 akçedir. 1515'de bu kasabanın gümrük geliri 1500 akçe, dalyan resmi 750 akçe ve liman geliri ise 360 akçe olarak tespit edilmiştir. Gemi yapımından alınan vergi 800 akçe ve ihtisab vergisi 160 akçe şeklinde ifade edilmiştir. 1486 yılında Akçaabat nahiyesine bağlı gözükten Görele kasabasında gümrük vergisi 1100 akçe, dalyan 100 akçedir. 1515 yılında bu kasabanın gümrük vergisi yine 1.100 akçe, dalyan vergisi 200 akçe ve fiçi, sandal, şıra vergisi ise 700 akçe olarak tespit edilmiştir. (Bostan, *Trabzon Sancağı*, s. 442).

Ticari emtia nakline konu olan yollar üzerindeki köylerde, yol bakımı ve güvenliği için *derbentler* oluşturulduğunu ifade etmiştik. Bugün gün bile, bu yolların geçtiği köylerde yaşayan halkın eski dönemleri kast ederken *ciniviz zamanı* tabirini kullanması da bu durumla ilgili olmalıdır. Piraziz'de *Bendehor*, Espiye'de *Anduz*, Bulancak tarafında *Öksün*, Doğankent yakınlarında *Andon*, Çamoluk'ta Kaleköy Kalesi, Dereli'de *Kuşluhan ve Yomrahisar* gibi küçük kale/palankaların bu yolların güvenliğini sağlamak için kullanıldığı bilinmektedir³⁴.

Giresun, Tirebolu ve Görele ile sahil kesiminde bulunan köylerde balıkçılığın önemli bir geçim kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim kanunnamelerde fiçı ile getirilen balığın her fiçısından narh için 15 akçe alındığı belirtilmektedir³⁵. Ancak kırsalda halkın asıl geçimini tarım ve hayvancılıkla sağladığını belirtmek gerekir. Ziraatla meşgul olan halkın elindeki tarım alanları, defterlerde *zemin*, *ispençe*, *baştına* ve *bennak* gibi isimler ile ifade edilmiştir³⁶. Tarımsal üretim ve geçim bakımından bu bölge Çepni (Giresun) kazası ile benzerlik gösterir. Bu yüzden konuya yeniden girme gereği yoktur.

Bu günkü idari sınırları içinde Yağlıdere'de kurulan ilk köyler hakkında bilgi bulunan en eski kaynak 1486 tarihli vergi defteridir. Bu tarihte, konumuz olan alanda toplam 15 iskân yeri vardır ve bunların çoğu, 2-3 hane ile sayımın yapıldığı tarihe yakın tarihte kurulmuştur. Hane ve yetişkin erkek nüfusu tespit eden bu ilk sayım çalışmasına bakarak bu günkü ilçeye tekabül eden alanda ortalama 574 kişilik Müslüman nüfusun olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 10).

Tablo-10: Yağlıdere İlçesinde Kurulan İlk Köyler (1486)³⁷

	Köyler	Hane	Yetişkin	Müsellem	Muafân	Nüfus	Değirmen	Yuva	Hâsıl
1	Ahallı	15	9	-	4(mülzm)	88	-	-	220
2	Ahiçukuru (Tekke)	11	-	-	tamamı	55	1	-	Tekkeye Vakıf
3	Akçakilise (Ortak)	6	-	4	-	34	-	1	375
4	Akköy	4	2	-	1(kesimdar)	23	-	-	Camiye Vakıf
5	Çanakçılı (Akdarı)	6	1	-	-	31	-	-	80
6	Gebekilise (Çağl)	6	1	-	-	31	-	-	80
7	Hisarcık	18	1	2	5 (imam)	98	-	-	456
8	Karaisa	2	-	-	-	10	-	1	140
9	Kızılelma	9	3	-	1(imam)	49	-	-	170
10	Kızıllar (Koçlu)	3	-	-	1(imam)	16	-	-	Camiye Vakıf
11	Kızılhisar	2	-	2	-	12	-	-	35
12	Sınır	8	1	3	-	44	1 (vakıf)	2	544
13	Talip (Günece)	4	-	6	3 (küreci)	29	-	-	60
14	Tepe	6	2	-	-	32	-	-	130
15	Oruçbeyli	3	-	7	-	22	-	-	-
	Toplam	103	20	24	15	574	2	4	2.290

³⁴ Derbent teşkilatı ile ilgili geniş bilgi için son kısma bakınız.

³⁵ BOA, TTD, nr. 387, s. 713; nr. 288, s. 2; TŞS. Nr. 1818, s. 4/a

³⁶ Halil İnalçık, "Osmanlılarda Raiyyet Rüsümü", *Belleten*, XXIII, (1959)/92, s. 604; Neşet Çağatay, "Reâyadan Alınan Vergiler", *DTCF D*, V/5, s. 491; Yediyıldız, *Ordu Kazası*, s.114

³⁷ Tablo'da geçen hane evli vergi mükelleflerini, *müsellem* askerî görevi olan kişileri, *muafân* din hizmetleri nedeniyle vergi ödemeyen kamu görevlilerini ve *hasıl* ise vergi miktarlarını ifade eder.

16.yüzyılın başlarında yapılan vergi kayıtlarında, şimdiki ilçeyi de kapsayacak şekilde bölgede *Yağhdere Nahiyesi* adıyla bir idarî yapılanmaya gidildiği anlaşılmaktadır. 1515 yılı itibarıyla 33 köyden oluşan bu nahiyenin sınırları dere vadisi boyunca kurulan yeni iskân yerlerini de içine alacak biçimde Espiye sahiline kadar inmekteydi. Bu haliyle tarihi Yağhdere nahiyesi, Espiye ilçesinin bir kısmını da içine almaktaydı.

16.yüzyılda şimdiki Yağhdere ilçe sınırları içinde kalan alanda tahminen 22 yerleşim birimi vardır. Bunların bir kısmı, ilk vergi kaydının yapıldığı 1485 tarihinden önce mevcut iken, bir kısmı da sonradan kurulmuştur. Sonradan kurulan köy veya mezralar Kanlıca, Umut Bükü, Pelitçik, Demircülü ve Harava şeklinde ifade edilebilir. Bunlardan bir kısmı, yeni göçler ile bir kısmı da eski köylerden ayrılarak oluşturulmuş olmalıdır. Yeni kurulmuş olan bu yerleşim birimlerinden en küçüğü 4 hanelik nüfusuyla Harava'dır.

Burası Ahiçukuru köyünün doğu ilişigindedir ve Ahiçukuru köyünde yaşayan bazı ailelerin burayı ziraate açması ile kurulmuş olmalıdır. Nitekim 1515'de orman kırılarak ziraat edilen "*Ali Yeri, Mehmet Yeri*" anlamına gelen "*zemin-i Ali*" ve "*zemin-i Mehmet*" diye iki tarladan söz edilmiştir. Öte yandan vergi defterinde köyün, Şehzade Selim Trabzon'da vali iken Hacı Abdullah Halife vakfına gelir yazıldığını haber vermektedir. Ayrıca 1544 yılında vefat eden Ahiçukurlu Hacı Abdullah Halife bu köye defnedilmiştir³⁸.

16.yüzyılda yeni kurulan köylerle birlikte, şimdiki Yağhdere ilçesine tekabül eden coğrafya içindeki 23 yerleşim biriminde 325 hane, 21 yetişkin erkek nüfus tespit edilmiştir. Ancak bu rakamlar gerçek nüfusu ifade etmekten yoksundur. Çünkü burada kayda konu olan kişiler vergi mükellefleridir. Ancak bu rakamı 5 katsayısı ile çarpıp, kamu görevlilerini de buna ilave ederek 1.658 rakamı ile yaklaşık bir nüfus tahmininde bulunmak mümkündür.

Bu tarihlerde yörede bir zaviye, iki medrese ve beş adet de cami vardır. Medreselerden biri, Hacı Abdullah Halife zaviyesinin faal olduğu Ahiçukuru köyündedir. Şimdiki adı Tekke olan bu yerdeki medrese ve camide görev yapan kişilerden bir grubu da Hisarcık köyünde oturmaktadır. Buna göre 1515 yılında Hisarcık köyünde oturan Halil Fakih oğlu Osman Fakih *imam*, diğer üç kişi ise mülâzım, yani görevlidir. Söz konusu bu kişi Hacı Abdullah Halife'nin *akraba-i taallukatından* olmalıdır. Çünkü evlatlık sistemine tabi olan vakfın gelirlerinden, menfaatinden yararlanması ancak böyle mümkündür. Bu tarihte aşağıda isimleri verilmiş olan Ahiçukuru ahalisinin tamamı cami ve tekkede görevlidir³⁹.

³⁸BOA, TTD, nr. 52, s. 716; M. Fatsa, *Osmanlı Vakıfları*, s. 81.

³⁹BOA, TTD, nr. 52, s. 716.

Tablo-11: Yağhdere'de Camiler ve Görevlileri (1515)

Köyün Adı	Caminin Adı	Görevlinin Adı	Görevi
1 Ahiçukuru	Hacı Abdullah Halife Camii	Hacı Abdullah Halife	Hatip-Zaviyedar
2 Hisarcık	Hacı Abdullah Halife Camii	Halil Fakih oğlu Osman Fakih	İmam
3 Kızıllar	Eşter Beğ Camii	Melnâna Hamza	Müderriş-Hatip
4 Kızıllar	Eşter Beğ Camii	Oğlu Hidayetullah	Müezzin
4 Ahallu-Kızılelma	Ordu (merkez) Camii	Ahmet Fakih	İmam
5 Ahallı	Ahallı Yaylası Camii	İbrahim Fakih	İmam
6 Sınır	Sınır Köyü Camii	Yusuf oğlu İbrahim Fakih	İmam
7 Talip (Günece)	Talip Köyü Camii	Seydi Fakih	İmam
8 Çanakçılı	Çanakçılı Köyü Camii	Derviş Ali	İmam

Çevrede yaşayan halkın ibadet için toplandığı Cuma camilerinden biri, müstemilatında bir de medrese olan Kızıllar köyündedir. Kalan camilerden biri Ahiçukuru'nda, biri Ahallu-Kızılelma köylerinin bulunduğu dere kenarında, yani Yağhdere merkezde; kalan üç cami ise yeni yapılmış olan Çanakçılı, Sınır ve Talip köylerindedir. Ayrıca Ahallı Yaylası'nda da bir cami vardır. Bu gün nereye tekabül ettiği belli olmayan dört haneli Demürlüce ile Pelitçik köylerinde ise iki kişi *derbentçi*, yani yol hizmetçisi olarak kaydedilmiştir. Bu durum köyler, arasında hizmet veren bir yol ağının bulunduğu işaret etmektedir⁴⁰.

Köylerde yaşayan halkın günlük olarak kullandığı, ihtiyaç duyduğu devrin önemli bir işletmesi olarak değirmenler dikkat çekmektedir. 1515 tarihi itibarıyla, şimdiki ilçeye tekabül eden coğrafyada 15 adet değirmen vardır. Bu gün artık günlük hayatta yeri kalmayan, ancak tarımsal hayatın egemen olduğu o devirlerde önemli bir işletme sayılan değirmenlerden yedisi vakıf, diğerleri ise *hakçılık* sistemine tabi olarak çalışmaktadır.

Tablo-12: Yağhdere Yöresinde Değirmenler (1515)

Değirmen Adı	Köyü	Adedi	Değirmen Adı	Köyü	Adedi
1 Vakıf Değirmeni	Ahiçukuru	1	9 Vakıf Değirmen	Ahallı	1
2 Ali Değirmeni	Oruçbeylü	1	10 Vakıf Değirmen	Talip	1
3 İsmail Değirmeni	Köprücü	1	11 Vakıf Değirmen	Pelitçik	1
4 Mahmut Değirmeni	Karacalu	1	12 Vakıf Değirmen	Kızılelma	1
5 Musa Değirmeni	Karacalu	1	13 Yusuf Değirmeni	Gebekilise	1
6 Yevmüddin Değirmeni	Hisarcık	1	14 Abdi Değirmeni	Kanlıca	1
7 Vakıf Değirmen	Tepeköy	1	15 İbrahim Fakih Değirm.	Akçakilise	1
8 Vakıf Değirmen	Akköy	1			

Vakıf değirmenler Talip, Pelitçik, Kızılelma, Tepeköy, Akköy, Ahiçukuru ve Ahallı köylerinde Yağhdere ırmağı üzerindedir. Altıncı vakıf değirmen ise Ahiçukuru köyü Şimşirlik mevkiinde bu gün çalışır vaziyette olan Hacı Abdullah Halife

⁴⁰ BOA, TTD. nr. 52, s. 703-709.

değirmenidir. Ahallı köyünde olduğu belirtilen değirmenin gelirlerinin, adı verilmemiş bir medreseye tahsis edildiği ifade edilmiştir. Tek taşlı olan bu değirmenlerden Ahallı köyündekini Ahmet, Pelitçik köyündekini Sultanoğlu Mürsel, Kızılelma köyündekini Halil oğlu Yakup ve Talip köyündekini işleten kişi ise İsmail oğlu Kasım'dır (Tablo 12)⁴¹.

Yağlıdere vadisinde kurulmuş olan köylerde, 15 ve 16.yüzyıllarda yaşayan halk arasında önemli sayılabilecek miktarda askeri görevli vardır. Bu kişiler kayıtlarda *müsellem* tabiriyle ifade edilmiştir. Sultan Fatih, bölgeyi Osmanlı idaresine bağladıktan sonra, devlet otoritesini halk arasında yaymak için Çepni ileri gelenlerini askerî görevli, yani *müsellem* yazdırma yoluna gitmiştir.

Bu kişiler savaşlarda Osmanlı ordusunun geri hizmetlerinde görevlendirilirken, barış dönemlerinde ise köylerin ve bölgedeki umumî yolların güvenliğini sağlamakla görevli tutulmuşlar, buna karşılık da bir kısım vergilerden muaf sayılmışlardır.

Yine askerî zümreden oldukları anlaşılan emekli sipahlilere de yer verilmiş, onlardan da bahsedilmiştir. 1515 tarihinde sadece Oruçbeyli köyünde oturan üç kişi için emekli asker anlamında "*sipahiyan-ı mütekâid*" ifadesi kullanılmıştır (Tablo 13)⁴².

Tablo-13: Yağlıdere Yöresinde Askerî Görevliler (1515)

	Köyler	Müsellem	Emekli Sipahi	Toplam
1	Hisarcık	6	-	6
2	Oruçbeyli	9	3	12
3	Kadiseküsü	1	-	1
4	Talip	20	-	20
5	Kanlıca	5	-	3
6	Umutbükü	3	-	3
7	Kanlıca	5	-	5

Devrin şartlarında bölgede dikkat çeken kayda değer bir sektör de *kuşçuluk* mesleğidir. Genellikle köylerde birkaç kişi tarafından icra edilen bu mesleğin kayıtlara girmiş olması, konunun önemini göstermektedir. İncelediğimiz zaman diliminde Trabzon Sancağı'na bağlı olan Yağlıdere ve çevresindeki köylerde doğan, şahin ve atmaca yuvalarından bahsedilmekte ve bu işi yapan şahıslardan alınan vergi miktarlarına yer verilmektedir.

Osmanlı ordusunda ve sarayında kullanılan bu avcı kuşların yuvasını beklemek, avcı kuşu yakalamak ve bunların yetiştiriciliği ile uğraşmak özel bir iş olarak telakki edilmiştir. Bu işle uğraşan kişilere defterlerde *doğanacı* veya *sayyad* denilmiştir. Sancak dâhilinde en çok da bu bölgede avcı kuş yetiştirildiği görülmektedir⁴³. 1515 yılı itibarıyla bu günkü ilçeye tekabül eden köylerde toplam 13 avcı kuş yuvası kayda girmiştir (Tablo 14).

⁴¹ BOA, TTD, nr. 52, s. 708-716.

⁴² BOA, TTD, nr. 52, s. 703.

⁴³ Bostan, *Trabzon Sancağı*, s. 522-523.

5- Tarihte Ekonomik Durum

Yağlıdere vadisindeki köylerde yaşayan Çepnilerin 15 ve 16.yüzyıllarda geçimlerini tarım ve hayvancılık yaparak sağladıkları anlaşılmaktadır. Vergi defterlerindeki ifadelere bakarak halkın arpa, buğday ve darı ekip biçtiğini söyleyebiliriz. Darı bitkisi, bu gün mısır bitkisinin farklı bir türü olarak kabul edilir. Oysa söz konusu yüzyıllarda vergi kayıtlarına konu olan *tarig* bitkisi, küçük taneli, susam benzeri bir üründür.

Tablo-14: Yağlıdere Yöresinin Sosyal ve Ekonomik Durumu (1530)

No	İşkân Yerleri	Hane	Yetişkin	Diğerleri	Zaviye	Thm. Nüfus	Asiyâb	Yuva	Hâsıl
1	Ahallu	31	2	3(mülâzım)	-	160	1	1	1.350
2	Ahiçukuru	10	-	3(mülâzım, müderris)	1	53	1	-	630
3	Akçakilise	18	2	-	-	92	1	2	1.370
4	Akköy	13	4	-	-	69	-	-	500
5	Çanakçılı	15	-	1(imam)	-	76	-	-	700
6	Depe/Karaisa	17	1	1(imam)	-	87	1	2	1.150
8	Gebekilise	9	-	-	-	45	1	1	539
9	Harava	6	-	Vakıf	-	30	-	1	480
10	Hisarcık	32	2	Vakıf	-	162	1	1	1.796
11	Kadıseküsü	4	-	-	-	20	-	-	273
12	Karacalu	16	1	-	-	81	2	-	1061
13	Kanlıca	2	-	-	-	10	1	1	100
14	Kızıfelma	18	1	1(imam)	-	92	1	1	1.380
15	Kızılcaluçukur	3	-	-	-	15	-	-	140
16	Kızılhisar	4	-	-	-	20	-	-	350
17	Kızillar	2	-	2(imam, müderris)	-	12	-	-	vakıf
18	Köprücü	20	3	-	-	103	1	1	990
19	Oruçbeylü	27	-	-	-	135	1	1	795
20	Pelitçik	6	1	(derbent var)	-	31	1	1	196
21	Sınır	19	-	1(imam)	-	95	-	-	1.146
22	Talip	32	2	-	-	162	1	-	1.308
23	Umutbükü/Kpz	8	2	-	-	42	-	-	350
TOPLAM		325	21	12	1	1657	15	13	15903

Şimdi olduğu gibi fındık, geçim temin eden ürün değildir. Ayrıca derbent muhafızlığı, kuşçuluk, arıcılık ve bazı mesleki işlerin de halkın geçimine katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Bölgenin ekonomik ve sosyal durumu, 15 ve 16.yüzyılda vergi defterlerinden; 19. yüzyılın ikinci yarısında ise salnamelerden izlenebilmektedir. Ancak 17 ve 18.yüzyıllarda belge yokluğu nedeni ile bu pek mümkün olamamaktadır. Bu durumu aşağıdaki tablolardan izlemek en kestirme yol olacaktır (Tablo 14).

Tablo-15: Yağlıdere Nahiyesinde Hayvancılık (1876)⁴⁴

No	İskân Yerleri	Koyun	Keçi	At	Kısrak	Merkep	Manda	İnek	Öküz
1	Ahallu	91	83	8	3	-	-	15	4
2	Ahiçukuru (Tekke)	561	231	15	8	-	15	35	15
3	Akçakilise (Köseler)	421	243	18	4	-	-	40	5
4	Akköy	270	177	8	5	-	-	30	15
5	Çanakçılı (Akdarı)	111	69	2	2	-	-	10	30
6	Çakrak-ı İslam	779	40	30	25	10	32	50	20
7	Çakrak-ı Rum	249	31	25	20	8	10	45	25
8	Gebekilise	605	208	8	10	-	15	-	15
9	Günyanı (Akdarı)	837	478	15	6	-	-	55	10
10	Harava	231	133	12	4	-	-	52	15
11	Hisarcık	272	240	5	6	-	-	28	10
12	Kadiseküsü (Sekü)	347	206	-	-	-	-	15	4
13	Karacalı (Kurucalı)	444	279	12	5	-	-	30	15
14	Kızılelma	532	371	12	8	-	10	25	10
15	Kızılcaluçukur (Çukur)	689	728	10	2	-	-	45	15
16	Kızılhisar	299	198	4	2	-	-	20	10
17	Kızıllar	138	68	10	7	-	-	30	12
18	Pelitçik	131	84	-	-	-	-	15	6
19	Sınır	1.228	156	10	5	2	-	85	30
20	Tepe	245	106	10	3	-	-	18	4
21	Tohumluk	188	58	15	6	2	10	20	15
	TOPLAM	8.660	4.187	229	131	22	92	663	285

Tablo-16: Yağlıdere Nahiyesinde Vergiler (1876)⁴⁵

No	İskân Yerleri	Hane	Aşar	Vergi
1	Ahallu	35	2.992	2.352
2	Ahiçukuru (Tekke)	23	Vakıf	1.015
3	Akçakilise (Köseler)	45	8.812	3.146
4	Akköy	57	7.760	2.506
5	Avluca	160	9.780	8.014
6	Gebekilise (Çağlayan)	145	6.470	3.248
7	Günyanı (Akdarı)	81	3.220	3.626
8	Harava (Tuğlacık)	43	Vakıf	2.062
9	Hisarcık	48	Vakıf	2.009
10	Karacalı (Kurucalı)	54	3.536	3.062
11	Kızılelma	76	8.880	3.138
12	Kızılhisar	28	1.840	1.453
13	Kızıllar (Koçlu)	26	2.880	1.290
14	Kozbükü (Üçtepe)	18	1.817	1.080
16	Palaklı	37	4.120	2.310
17	Pelitçik (Üçtepe)	11	-	-
18	Sınır (Yeşilpınar, Akpınar)	90	10.840	3.893
19	Sinanlı	60	Vakıf	3.728
20	Tepe	43	-	3.008
	TOPLAM	1.080	70.67	49.925

⁴⁴ Faruk Sümer, *Tirebolu*, s.153-154.⁴⁵ Faruk Sümer, *Tirebolu*, s. 176-177.

C- İskân Süreci (Köylerin Kuruluşu)

Yağlıdere nahiyesi, şimdi aynı adla anılan vadi içindeki iskân yerlerini kapsayan bir malî/idari ünitedir. Çepnilerin 15.yüzyılda iskâna açtığı vadinin deniz ile buluştuğu düzlükte kurulan Espiye ve Anduzlu köyleri bu mahiye içinde merkezi bir niteliğe sahiptir. Nitekim çevre köylerdeki halkın namaz için buluştuğu Yağlıdere Camii bu köydedir⁴⁶.

Yukarıda da arz edildiği gibi, aynı tarihlerde Sınır, Kızıllar ve Ahiçukuru köyleri ile şimdi Yağlıdere şehrinin bulunduğu alanda da birer Cuma camii vardı. Nahiyeyi adli bakımdan idare eden naib efendinin (kadı vekilinin) bu merkezlerden nerede oturduğu konusu ise çok açık değildir.

Tablo-17: Yağlıdere Nahiyesi'nin Sosyal ve Ekonomik Durumu (1530)

No	İskân Yerleri	Hane	Mücerred	Diğerleri	Zaviye	Thm. Nüfus	Asiyâb	Yuva	Hâsıl
1	Adabükü	3	-	-	-	15	-	-	120
2	Ahallu	31	2	3(mülâzım)	-	160	1	1	1.350
3	Ahiçukuru	10	-	3(mülâzım, müderris)	1	53	1	-	630
4	Akçakilise	18	2	-	-	92	1	2	1.370
5	Akköy	13	4	-	-	69	-	-	500
6	Anduzlu	27	1	(derbent var)	-	136	1	4	1.628
7	Atdutan	26	1	2(mülâzım)	-	131	-	-	1.120
8	Cebrail	7	-	-	-	35	-	2	246
9	Çanakçılı	15	-	1(imam)	-	76	-	-	700
10	Depe/Karaisa	17	1	1(imam)	-	87	1	2	1.150
11	Demircilü	13	-	-	-	65	1	-	649
12	Demirlüce	4	-	-	-	20	1	-	166
13	Espiye	74	1	1(imam),1(mülâzım)	-	373	2	-	4.620
14	Gebekilise	9	-	-	-	45	1	1	539
15	Günyanı	8	-	1(imam)	-	41	-	-	395
16	Harava	6	-	Vakıf	-	30	-	1	480
17	Hisarcık	32	2	Vakıf	-	162	1	1	1.796
18	Kadıseküsü	4	-	-	-	20	-	-	273
19	Karacalu	16	1	-	-	81	2	-	1061
20	Kanlıca	2	-	-	-	10	1	1	100
21	Kızılelma	18	1	1(imam)	-	92	1	1	1.380
22	Kızılcaluçukur	3	-	-	-	15	-	-	140
23	Kızılhisar	4	-	-	-	20	-	-	350
24	Kızıllar	2	-	2(imam, müderrisi)	-	12	-	-	vakıf
25	Köprücü	20	3	-	1	103	1	1	990
26	Oruçbeylü	27	-	-	-	135	1	1	795
27	Pelitçik (Üçtepe)	6	1	(derbent var)	-	31	1	1	196
28	Sarımahmut	20	1	3(imam, müezzin)	-	101	-	-	525
29	Sınur	19	-	-	-	95	-	-	1.146
30	Talip	32	2	-	-	162	1	-	1.308
31	Umutbükü/Kpz	8	2	-	-	42	-	-	350
32	Yassıbahçe	6	-	-	-	30	6	-	1.556
33	Zankırayık	4	-	-	-	20	-	-	150
	Toplam	504	25	19	2	2.559	25	19	27.779

⁴⁶1486'da Emir Saidoğlu İbrahim ile Musa ve Hasan oğlu Seydi Fakih bu camide görevlidirler. (MAD, nr. 828, s. 742).

Nahiye 16. asrın birinci yarısında 33 iskân yeri ile tam bir vergi ünitesi olarak 27.779 akça gelire sahiptir. Söz konusu yüzyılın başlarında Bayramoğlu köyleri de bu nahiye kapsamında yazılmışlardır⁴⁷. Ancak biz bu çalışmada, Bayramoğlu'nu ayrı bir nahiye olarak ele almayı daha yararlı gördük. 16.asırda Yağlıdere nahiyesinde gösterilmiş olan iskân yerinin beşinin şimdiki Espiye sınırları içinde kaldığını görüyoruz. Bunlar şimdi kaza merkezi olan Espiye, Cebrail (Cibril), Anduz (Arıdurak), Atdutan (Armelit) ve Adabük köyleridir.

Bu tarihte 21 adet köyün, söz konusu yüzyılda kesin olarak Yağlıdere nahiyesine bağlı olduğunu tespit edebiliyoruz. Ayrıca bu gün nereye tekabül ettiğini bilemediğimiz sekiz iskân yeri daha vardır ki bunlar da tabloda zikredilmiştir (Tablo 17)⁴⁸.

1-Ahallı⁴⁹

Ahallı köyü Çepniler tarafından kurulan ilk köylerdendir. Köyün kuruluş tarihi tam olarak belli değildir. Bu konuda en eski bilgi, Trabzon'un fethinden sonra yapılan 1486 tarihli vergi defterinde bulunmaktadır. Buna göre köyde 15 hane, 9 yetişkin oturmaktadır. Ayrıca 2 kişi yakın bir yerde bulunan camide görevli, 2 kişi de sebebi belirtilmeksizin vergiden muaf kaydedilmiştir⁵⁰. Bu durumda köyün ortalama nüfusu 85-90 kişidir. Muhtemelen köyün ilk sakinleri veya ikinci kuşak nesil olan bu kişilerin isimleri şöyledir:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Himmet	Mahmut	2 Seydi Ahmet	Menteşe
3 Yusuf	Yaramış	4 Himmet	Emin
5 Hasan	-	6 Osman	Yunus
7 Ahmet	Ali	8 Himmet	-
9 Mahmut	-	10 Mehmet	Himmet
11 Ahmet	Himmet	12 Mahmut	Gavs
13 Mustafa	Bayram	14 Mustafa	Hasan
15 Hasan	Hüseyin	16 Halil	Hüseyin
17 Yunus	İsa	18 Ali	-
19 Halil	-	20 Abdi	Menteşe
21 Abdülkerim	-	22 Ali	Ömer
23 Gavs	Ömer	24 Yakup (mülazım)	Emir
25 Selim Fakih (mlzm)	-	26 İbrahim (muaf)	-
27 Ali (muaf)	Pir	-	-

1915'de Enver Paşa'nın emriyle her yerde olduğu gibi Giresun, Görele ve Tirebolu kazalarında çevre nahiyelerde birçok yerin/köyün adının değiştirilmesi istenmiştir. Bu tarihte Espiye nahiyesine bağlı olan Ahallı'nun adı da, Rumca veya başka bir ecnebi ad zannedilerek *Ağaköy* şeklinde değiştirilmek istenmiş, ancak savaş şartları buna el vermemiştir⁵¹.

Sultan Fatih'in Trabzon'u fethinden 25 yıl sonra tamamlanan vergi defterinde burası Ahallı, Hisarcık ve Tâlip köyleri ile birlikte Dursun Ağa oğlu Yar Ali adlı bir beye bağlı yazılmıştır. Yani bu köylerin vergilerini söz konusu bey toplamaktadır. Bu

⁴⁷ Gökbilgin, "Trabzon Livası", *Bellelen*, (Nisan 1962), s.335.

⁴⁸ BOA, TTD, nr. 387, s. 753-754.

⁴⁹ BOA, MAD, nr. 828, s. 738; nr. 52, s. 707; nr. 387, s. 753; nr. 288, s. 598.

⁵⁰ BOA; MAD, nr. 828, s. 738-739.

⁵¹ A.Yüksel, *Giresun Tarihi Yazıları*, s. 33.

tarihte 24 nefer vergi nüfusu kayda konu olmuştur. Bunlardan dört kişi vergilerden muaf, 15'i çiftçi hanesi ve dokuz kişi de yetişkin erkek yazılmıştır. Vergiden muaf olanlar, ordu (merkezi) bir camide görevlidir⁵². Köy halkının sipahiye ödediği verginin toplamı 220 akçadır.

1515'de 36 nefer vergi nüfusu, bir değirmen, bir doğan yuvası ve üç adet mezra tespit edilmiştir. Tamamı Müslüman olan halktan 31'i hane, üçü mülazım ve iki kişi de yetişkindir. 1.350 akça vergi geliri olan köyün mali açıdan Hacı Emir Ağa adlı bir sipahiye bağlı olduğu ifade edilmiştir. Mülazım olan üç kişi, Espiye köyündeki "Yağlıdere Camii"nde görevlidir. Bu kişiler Emir oğlu Yakup ve oğlu Mehmet, Müslim Fakih'tir. 1530'da bu rakamlar aynen tekrar edilmiştir.

1554 tarihli defterde Ahallu köyü halkı iki zümreye ayrılmıştır. Bunlar normal *reâya ve mülâzım*andır. Birinci grup içinde yer alanlardan 26 hanesi çiftçi, üçü yetişkin bekâr erkek ve biri de köy imamı Ahmet Fakih oğlu Süleyman şeklinde ifade edilmiştir. Çiftçi zümresi içinde bir kişi değirmen işletmekte, iki kişi de atmaca ve şahin kuşu yetiştirmektedir. Çiftçilerin tasarruf ettiği üç mezra bu tarihte de zikredilmiştir. Vergi kayıtlarında "mülâzım" kaydedilmiş olan 13 neferin, görevi belirtilmemiştir. Ancak bunların Espiye köyündeki *Yağlıdere Camii* görevlileri olduğunu daha önceki kayıtlardan öğreniyoruz⁵³.

1876 tarihli salname kayıtlarında bu köyde 35 hane ve 132 nüfusun yaşadığı; âşar bedelinin 2.992 kuruş ve yıllık vergi tutarının da 2.352 kuruş olduğu ifade edilmektedir⁵⁴.

2-Ahiçukuru (Tekke)⁵⁵

Şimdiki Tekke köyünün adı tarihte Ahiçukuru'dur. Bu köyün 15.yüzyılın ikinci yarısında yerleşime açıldığı biliniyor. 1486 tarihinde aynı zamanda bir Ahi lideri olan Kasım Halife'nin burada yaşadığı, oğlu Abdullah ile birlikte inşa ettikleri cami ve medresede görev yaptıkları vergi kayıtlarından ifade edilmektedir.

Köyün başlangıçtaki adının *Ahiçukuru* olması tesadüf değildir. Zira biz biliyoruz ki, Türk toplulukları iskâna açtıkları yerlere çoğunlukla liderlerinin, oymak/aşiretlerinin veya mensubu oldukları dini cemaatin adını vermektedirler. Ayrıca tekke kurucusu kişinin ve oğlunun unvan olarak *şeyh* yerine *halife* kavramını seçmiş olması da rastlantı değildir. Çünkü *halife*, Ahi/fütüvvet anlayışında *erkan-ı tâifeden* yedinci dereceyi temsil eder *şeyh makamına kâimdir*⁵⁶. Buna bakarak köyün Ahi dervişleri tarafından kurulduğunu; dolayısıyla Hacı Abdullah Halife tekkesinin de bir Ahi kurumu olduğunu düşünmek pek ala mümkündür. 1486 tarihinde köyün ilk sakinleri veya ikinci kuşak neslinin isimleri şöyledir:

⁵²Kast edilen mabet Ordu ilinde olmamalıdır. O devirlerde *ordu* kelimesi, bir yerin karargâhi, merkezi anlamında da kullanılmaktadır. Bu durumda kayda konu olan *Ordu Camii*, Yağlıdere nahiyesinin idare merkezindeki cami olmalıdır. Nitekim 1515 tarihli defterde bu köyden 3 kişi *Yağlıdere Camii mülâzımları* olarak yazılmışlardır. (Sümer, *Tirebolu*, s. 88).

⁵³Vergiden muaf olarak yazılmış kişi ile ilgili kayıt ise şöyledir: "*cema'at-i muâfân, Karye-i Ahallu ki, raiyyet fermûde şüd; zemin-i İsmet oğlu İbrahim*" (BOA, TTD, nr. 288, s. 598).

⁵⁴TŞS, nr. 1806, s. 29; Sümer, *Tirebolu*, s. 177.

⁵⁵BOA, MAD, nr. 828, s. 742; nr. 52, s. 716; nr.387, s. 762; nr. 288, s. 585-588.

⁵⁶M. Saffet Sarıkaya, *Fütüvvetnâmelere Göre Dinî İnanç Motifleri*, Ankara 2002, s.58-59.

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Abdullah Halife	Kasım Halife	2 Mustafa (imam)	Ali
3 Seydi Ahmet	Murat	4 Hasan	İdris
5 Hüseyin	Hasan	6 İsmail	Seydi
7 Ayvas	İsmail	8 Resul	Ahmet
9 Evliya	Ahmet	10 İshak	Ali
11 Kasım	Hüseyin	12 Ahmet	Ali

1515'de dokuz hane ve 630 akça hâsılat ile köyün "*vakf-ı tekke-i hacı Abdullah Halife bin Kasım Halife*" şeklinde yazıldığını görüyoruz. Köy halkından Mevlâna Hamza, Nurullah, Lutfullah, Kasım ve Mustafa Hacı Abdullah Halifenin oğullarıdır ve vergiden muaf tutulmuş kişilerdir. Bunlardan Mevlâna Hamza İleride ele alacak olduğumuz Kızıllar köyünde bulunan Eşter Bey camiinin imamıdır. Defterde Hacı Abdullah Halife hakkında şu tarif yapılmaktadır:

"*Mezkûr Hacı Halife salih, mütedeyyin, vâiz ve nâsîh kimesne olup; mezkûr karyeyi vakfiyyet üzere tasarruf edip öşür ve rûsûm vermeyüp; âyende ve revendeye hizmet etdüğü sebepten ber karar-ı sabık emr-i âli muccebince mukarrer kılınup avârız teklif olunmaya deyü defter-i cedit-i Sultaniye kayıt olundu*".

Hacı Abdullah Halife yaşayışı bakımından örnek bir kişilik olmanın yanında, tekkeye ait olan camide çevre halkını irşat eden bir kişidir. Bu tarihte köyden önemli bir yolun geçtiği ve buradan gelip geçenlere imaret hizmeti verildiği anlaşılmaktadır.

1530'da Ahiçukuru'nda 10 hane vardır ve bunlardan da 630 akça vergi alındığı ifade edilmektedir. Ayrıca Hacı Abdullah Halife vakfının üç *ekinliği*, bir bahçesi ve iki köyü vardır. Bu yerler üzerinde 16 hane, bir avcı kuş yetiştiricisinden 1.440 akça vergi tahakkuk etmiştir.

1554'de Ahiçukuru'nun vakıf olduğu tekrar edildikten sonra "*haliyâ der meşihat-ı el-ân Nurullah bin Muharrem bin Hacı Abdullah Halife bâ-berat-ı Sultânî*" ifadesine yer verilmektedir. Buradan 1554 tarihinde zaviyenin şeyhliğine Abdullah Halifenin Muharrem adlı oğlundan torunu Nurullah'ın baktığı anlaşılmaktadır. Kaydın altında, köyde yaşayan Hacı Abdullah Halifenin oğulları Mazhar, Muharrem ve Münevver; Muharrem'in oğlu ise Nurullah Şeyh'in varlığı haber verilmektedir.

1554'de Ahiçukuru'nda 36 hane kaydedilmiştir ki, bunlar reaya zümresi olup, her hangi bir ayrıcalıkları yoktur. Vergilerini zaviye vakfına ödemekle yükümlüdürler. Zaviye vakfına ödenen verginin miktarı ise 774 akçadır.

1876 tarihli salname kayıtlarında bu köy ile ilgili az da olsa bilgi bulunmaktadır. Buna göre *Tekke* adıyla anılmış olan köyde 23 hane yaşamakta; bunların aşar bedeli, bahse konu zaviye vakfının muafiyeti nedeniyle yoktur, ancak 1.015 kuruş vergi ödemektedirler⁵⁷.

3-Akçakilise/Köseler (Ortaköy)⁵⁸

Akçakilise köyü 1486'da Çepni ileri gelenlerinden Yusuf Ece oğlu Ağa adlı bir bey tarafından yönetilmekte, vergileri toplanmaktadır. Bu tarihte köyde altı Müslüman hane ile dört din (cami) görevlisi vardır. Bu kişiler muhtemelen köyün kurucularıdır. Köy

⁵⁷ Sümer, *Tirebolu*, s. 177.

⁵⁸ BOA, MAD, nr. 828, s. 739; nr. 52, s. 714; nr. 754; nr. 288, s. 577-578.

halkından sipahinin aldığı toplam vergi miktarı ise 375 akçadır. Ayrıca bu köyde, ordu için kuş (1 adet doğan) yetiştirilmektedir. Köyün muhtemel kurucusu bu kişilerin isimleri şöyledir:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Hayrullah	Ömer	2 Mehmet	Celil
3 İsmail	İbrahim Şah	4 Ali	Halil
5 İshak	Yakup	6 Yakup	Ömer

1515 tarihinde Akçakilise'de 18 hane ve iki yetişkin bekâr erkek kayda konu olmuştur. Yine iki adet avcı kuş yuvası ve bir adet de değirmen işletmesi vardır. Vergi miktarı ise 1.370 akçadır. Bu bilgiler 1530'da da tekrar edilmiştir. 1554'de ise köyde 14 hane vardır. Orduya avcı kuş yetiştirilmeye devam edilmekte ve değirmen işletilmektedir.

19.yüzyılın ikinci yarısına ait kadı sicillerinde burası, Tirebolu kazasına bağlı köylerden birisidir. 1876 tarihli salname kayıtlarında "Akça-kilise tabi-i Köşeler" şeklinde Köşeler köyüne bağlı bir yer olarak kaydedilmiştir. Köşeler köyünün bu tarihte, buradan ayrı olarak 49 hanesi bulunmaktadır. Bunların âşar bedeli 9. 600 kuruş; yıllık vergi tutarı ise 2.126 kuruş olarak tespit edilmiştir. Köşeler'e bağlı Akçakilise'de ise 45 hane yaşamakta ve bunların âşar bedeli olarak 8.812 kuruş, yıllık vergi tutarı ise 3.146 kuruş rakamı ifade edilmektedir. Aynı zaman diliminde yazılmış Tirebolu şer'iyye kayıtlarında da köy nüfusuna kayıtlı bazı aileler hakkında bilgiler bulunmaktadır⁵⁹.

4-Akköy⁶⁰

Burası Çepniler tarafından kurulan ilk köylerdendir. Nitekim Trabzon'un fethinden sonra 1486 tarihli ilk vergi kaydında, hepsi de Yağlıdere Camiinde görevli yedi mükelleften ibarettir. Köy mâli/idarî bakımdan yörenin ileri gelenlerinden Eşter Beyoğlu Mustafa Beye bağlıdır. Bahse konu beye Anduzlu ve Espiye köyleri de vergi ödemekle mükelleftir. Köyün bilinen en eski sakinleri olan cami görevlileri şunlardır:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Ahmet Fakih (Hatip)	-	2 Ali Fakih (Hatip)	-
3 İsmail	Hasan	4 Müslim Fakih	-
5 Ahmet	İsmail	6 Ali	Hasan
7 Musa	Mehmet	8 -	-

1515 yılı itibariyle Akköy'de 17 vergi mükellefi kaydedilmiştir. Bunlardan 13 neferi çiftçi hanesi, dördü ise yetişkindir. Mükelleflerin 500 akça olan vergilerini toplayan sipahi beyi ise, muhtemelen bu köyde meskûn İsmail oğlu Mehmet Kâtip'tir. Köyde bir değirmen, iki atmaca yuvası ve **Kazancık** adıyla bir de mezra olduğu ifade edilmektedir. 1530 tarihli kayıtlarda bu bilgiler aynen tekrar edilmiştir.

1554'de köyde 13 hane vardır, yetişkin erkek kaydı yapılmamıştır. Ayrıca orduya avcı kuş (bir atmaca, bir şahin) yetiştirilmekte; birer mezra (ekinlik) ve değirmen işletmesinden bahsedilmektedir. 1876 tarihinde köyde 57 hane tespit edilmiştir. Bunların âşar bedeli 7.760 kuruş ve vergi toplamı ise 2.506 kuruştur⁶¹.

⁵⁹TŞS, nr. 1806, s. 54

⁶⁰BOA, MAD, nr. 828, s. 735; nr. 52, s. 717; nr. 387, s. 754; nr. 288, s. 579.

⁶¹TŞS, nr. 1806, s. 6; Sümer, *Tirebolu*, s. 177

5-Çanakçılı (Akdarı)⁶²

Çanakçılı köyünün Trabzon'un fethinden sonra iskâna açıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim 1486'da burası altı hane ve bir yetişkin erkekten ibarettir. Bu tarihte köyün toplam 80 akça olan vergilerini Çepni ileri gelenlerinden Zeyneddin Ağa tasarruf etmektedir. 1486'da köyde oturdukları haber verilen kişiler muhtemelen köyün kurucularıdır. Bu kişilerin isimleri şöyledir:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Mahmut	Ali	2 İbrahim	Mahmut
3 Kasım	Ali	4 Osman	Himmet
5 Ömer	Osman	6 İbrahim	Sultan Şah
7 Hasan	İbrahim	8 -	-

1515 tarihinde, köyde 15 hane vardır ve 700 akça olan vergiler Zeyneddin Ağa oğlu Mehmet Bey tarafından toplanmaktadır. Derviş Ali adında bir imamdan bahsedilmektedir. 1530'da bu bilgiler aynen tekrar edilmiştir. 1554'de vergi mükellefi bir miktar azalarak 10 kişiye inmiştir.

6-Dapa/Karaisa (Tepe köy)⁶³

Faruk Sümer Karaisa ile Dapa'nın aynı yer olduğunu söyler. I. Dünya Savaşı yıllarında köyün adı *Küçüktepe* şeklinde değiştirilmek istenmiştir. Buranın tarihi 15.yüzyılın ikinci yarısına kadar iner. Nitekim 1486 tarihli vergi defterinde burası iki ayrı iskân yeri olarak yazılmıştır. Buna göre Dapa altı hane ve iki yetişkin erkek; Karaisa ise iki hane ile yeni iskâna açılmıştır. Bu tarihte Ali oğlu Emir Ağa adlı sipahi, köyde oturan 10 neferden 270 akça almaktadır. Köyün muhtemelen kurucusu ve ilk sakinleri olan bu kişiler şunlardır:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Ali	Yusuf	2 Veled	Hüseyin
3 Abdullah	Ali	4 Yaramış	Gavsi
5 Ali	İsa	6 Ahi Ali	-
7 İsmail	Ali	8 Emir	Ali

1515 ve 1530 tarihli defterlerde bu köyde 22 nefer vergi nüfusu vardır. Bunlardan 21'i hane ve biri de yetişkindir. Depe/Karaisa'nın toplam vergi miktarı ise 1.250 akçadır. Vergileri devlet adına toplayan kişi Emir Ağa oğlu Cemal Beydir. Köyde bir değirmen ile doğan ve atmaca yuvaları, ayrıca **Akbükü** ve **Siğircık** adlı iki adet de mezra vardır. Köy *imamı* Seyyid oğlu Mehmet adında bir kişidir.

1530 tarihli vergi defterinde bu iki yer, bir birinden ayrı olarak yazılmıştır. Buna göre Karaisa ve ona bağlı Bekirce'de üç hane oturmaktadır. Vergi miktarı 100 akçadır. Depe köyde 14 hane ve bir yetişkin vardır. Vergi miktarı ise 1.050 akçadır. Ayrıca burada adı verilmemiş üç mezra, bir değirmen işletmesi ve iki adet atmaca yuvasından bahsedilmiştir.

1554 tarihli kayıtlarda da iki köy ayrı yazılmıştır. Depe köyde dokuz hane üç yetişkin; Karaisa'da ise dört hane vardır. Dapa köyde iki adet mezra, iki adet avcı kuş yuvası ve bir adet de değirmenin varlığı teyit edilmiştir.

⁶² BOA, MAD, nr. 828, s. 740; nr. 52. 711; nr. 387.s. 754; nr. 288, s. 592-593.

⁶³ BOA, MAD, nr. 828, s. 741; nr. 52, s. 713; nr. 387, s. 754; 288, s. 579-580.

19. yüzyılın ikinci yarısına ait şer'iyye kayıtlarında burası *Tepeköy* olarak anılmakta ve köyde yaşayan bazı aileler hakkında bilgi verilmektedir. 1876'da Tirebolu'ya bağlı olan Tepeköy'de 43 hane vardır. Köyün 7.440 kuruş âşar bedeli ve 3.008 kuruş da yıllık vergi ödediği anlaşılmaktadır⁶⁴.

7-Demirlüce⁶⁵

Bu köy 1515 ve 1530 tarihlerinde, yukarıda söz konusu Demircilü'den ayrı bir köy olarak zikredilmiştir. Bu yıllarda Hacı Emir Ağa tarafından idare edilen ve vergileri toplanan Demirlüce'de dört hane vardır ve muhtemelen köy yeni kurulmuştur. Buna rağmen bir değirmen ve bir de atmaca yuvası ile teşkilatlı bir yerleşimden söz edilebilir. 1515'de köyde oturanların isimleri Himmet oğlu Mahmut, kardeşi Hamid, Mehmet oğlu Hasan ve Halil oğlu Yusuf şeklinde zikredilmiştir.

Bunlardan Himmet oğlu Mahmut ile kardeşi Hamit, bu tarihlerde yöreden geçen umumî yolun karakolu olan *Demürçi Derbendine* tamirci tayin edildiği için avarızdan muafır. Bir de mezarası bulunan köyün, toplam vergi miktarı 166 akçadır. 1554'de bu bilgiler değişmemiş, aynen tekrar edilmiştir.

8-Gebekilise (Çağlayan)⁶⁶

Gebekilise köyünün tarihini, 15. yüzyılın ikinci yarısına kadar indirmek mümkündür. Burada bulunan metruk kilisenin Komnen hâkimiyeti döneminden kalma olduğu, köyün adının da buradan geldiği bazı popüler kaynaklarda rivayet edilmişse de, bu bilgi mevsuk değildir.

1486'da Gebekilise'de üç Müslüman hanenin oturduğu bilgisine yer verilmektedir. Demek ki ilk vergi kaydının yapıldığı zamanlarda burası iskâna açılmıştır. Vergi defterinde "*kadimden Çepni beyleri*" şeklinde ifade edilen Zeyneddin Ağa'nın geliri yazılmış olan Gebekilise'nin toplam 40 akça vergisi vardır. Köyün belki de ilk sakinleri olan üç hanenin adı şöyle ifade edilebilir:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Hasan	Selman Şah	2 Resul	-
3 Mentеше	-	4 -	-

1515'de burada dokuz hane, bir değirmen ve bir de atmaca yuvası tespit edilmiştir. Toplam 539 akça olan vergiler, Zeyneddin oğlu Mehmet Bey tarafından tasarruf edilmektedir. Bu bilgiler 1530 tarihli muhasebe defterinde de tekrar edilmiştir. 1554'de köyde yine dokuz hane vardır, nüfusta bir artış yoktur.

1876 tarihli kayıtlarda burası Tirebolu kazasına bağlı köylerdendir. Bu tarihte 145 hane (345 kişi) olarak gösterilmiş olan Gebekilise'den, âşar alınmadığı; ancak 6.470 kuruş *bedel-i askerî*, 3.248 kuruş da vergi alındığı ifade edilmektedir⁶⁷.

9-Günyan (Akdarı)⁶⁸

Günyan köyünün tarihi 16.yüzyılın başlarına kadar inmektedir. Buna göre 1515 tarihli vergi kayıtlarında Günyan köyü sekiz haneden ibarettir ve köyden toplam 395

⁶⁴ TŞS, nr 1806, s. 10; Sümer, *Tirebolu*, s. 177.

⁶⁵ BOA, TTD, nr. 52, s. 709; nr. 387, s. 754; nr. 288, s. 599.

⁶⁶ BOA, MAD, nr. 828, s. 741; nr. 52, nr. 698; nr. 387, s. 754; nr. 288, s. 593.

⁶⁷ Sümer, *Tirebolu*, s. 177.

⁶⁸ BOA, TTD, nr. 52, s. 700; nr. 387, s. 753; nr. 288, s. 583.

akça vergi alındığı bildirilmiştir. Köyün yöneticisi olan Mustafa Beyoğlu Mahmut Bey, görevine karşılık köyden alınan vergilerle geçimini sağlamaktadır.

Nüfusun azlığına rağmen bu tarihte köyde bir cami vardır ve imamın adı da Hüseyin oğlu Ahmet Fakih'tir. 1530'da bu bilgiler aynen tekrar edilmiştir. 1554'de yine köyün nüfusu artmamış, dokuz hane olarak tespit edilmiştir. Köyde gayrimüslim yoktur.

1876 tarihli kayıtlarda burası Tirebolu kazası içinde yer alan köylere aittir. Bu tarihte köy 295 kişi ve 81 hane olarak kaydedilmiştir. Bunlardan 3.220 kuruş aşar bedeli, 3.626 kuruş da yıllık vergi alındığı ifade edilmektedir⁶⁹.

10-Harava (Tuğlacık)⁷⁰

1486 tarihli kayıtlarda Hacı Abdullah Halife vakfına konu köylerden bahsederken, Harava'dan söz edilmemiştir. Aslında burası Hacı Abdullah Halife'nin oturduğu Ahiçukuru köyünün bitişiğindedir ve türbesi de buradadır. Ancak Harava köyü, öyle anlaşılmaktadır ki 1486 ile 1515 tarihleri arasında kurulmuştur. Nitekim 1515 tarihli defterde, buranın Yavuz Sultan Selim Trabzon'da iken kurulduğuna işaret edilmekte ve Hacı Abdullah Halife vakfına tahsis edildiği haber verilmektedir.

1515'de köyde altı hane, üç mezra bir de bahçe tespit edilmiştir. Muhtemelen köyün ilk sakinleri olan bu kişilerin adları şöyledir: Mehmet oğlu Melik, Yusuf oğlu Mahmut, kardeşi Mehmet, İbrahim oğlu Ümmet, Ahmet oğlu Ali ve Mehmet. Bunların vakfa ödemekle yükümlü oldukları vergi miktarı ise 480 akçedir. Bu tarihte, Hacı Abdullah Halife vakfı içinde bulunan **İrfan Çukuru**, **Tohumluk** ile adını okuyamadığımız üç adet mezra ve yine Uzgur köyünde Hacı Abdullah Halife vakfına bağlı bir adet bahçeden bahsedilmiştir⁷¹.

1530 tarihli muhasebe defterinde Ahiçukuru ile birlikte Harava köyüne de yer verilmiştir. Bu kayıta yine köyün altı aileden ibaret olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bir avcı kuş yuvasının varlığından bahsedilmektedir. Çiftçi ailelerinin tekkeye ödemekle yükümlü sayıldığı vergi toplamı ise 480 akça olarak tespit edilmiştir. Köyde üç parça ekinlik bir de bahçe olduğu anlaşılmaktadır. Bu kaydın altında yer alan, not önemli ayrıntılar vermektedir:

"Mezkûr karye, Hüdâvendigâr Hazretleri Trabzon'da iken, mezbûr Hacı Abdullah Halife'nin zaviyesine ta'yin edüp, merhum Sultan Bayezid Han'da hükm-ü şerif alı verilüp hükm-ü âli mücebince defter-i cedit-i Sultânî'ye kayıt olundu ki, oşür ve rüsûm virmeyüp ve avâriz teklif olunmaya; âyende ve revendeye hizmet edüp, Pâdişah-ı âlem-penahın devam-ı devletine iştiğâl göstere"

1554 tarihli defterde köyde yaşayan 15 hane ve üç yetişkinin adı verilmiştir. Bu kayıta *"Karye-i Harava tâbi-i Yağlıdere; hâliyâ vakf-ı zaviye-i Hacı Abdullah Halife,*

⁶⁹ Sümer, *Tirebolu*, s. 177; 1915'de buranın adı *Gündüzbey* olarak değiştirilmek istenmişse de, savaş yıllarının kargaşası içinde bu mümkün olmamıştır. Daha sonra köy *Akdarı* adını almıştır. (Bkz. Yüksel, *Giresun Tarihi Yazıları*, s. 33).

⁷⁰ BOA, TTD, nr. 52, s. 716; nr. 387, s. 762; nr. 288, s. 585.

⁷¹ Mezralarla ilgili kayıt aynen şöyledir: *"Mezra-i İrfan Çukuru, ber vech-i kadimlik der tasarruf-u Hacı Abdullah Halife/ Mezra-i Tohumluk ki be Mahmut Bey fûruht est- ber müceb-i hüccet-i şer'îyye der tasarruf-u Hacı Abdullah Halife 100/ Bağçe-i Nisf-i ki halil Sofu be kerd karye-i Uzgur an zeamat-i hasan Beğ der tasarruf-u Abdullah Halife/ Mezra-i meşhur... Mahmut Bey fûruht est ber mucib-i hüccet-i şer'îyye der tasarruf-u hacı Abdullah Halife"* (BOA, TTD, nr. 52, s. 716)

ber müceb-i defter-i atik meşihat el-ân Nurullah b. Şeyh Muharrem veled-i Abdullah Halife bâ-berât ve nişan est” denildikten sonra, köy halkının isimlerine yer verilmiştir.

Ayrıca köye dışarıdan gelerek yerleşenler olduğu, ordu için avı kuş (atmaca ve şahin) yetiştirildiği ifade edilmektedir. Bu tarihte köy halkının zaviyeye ödediği vergi miktarı ise 642 akçe olarak hesap edilmiştir. Hacı Abdullah Halife Camii imam-hatibi Mevlâna Mazhar’ın da, bu köyde yaşadığı; köye bağlı **Kozbükü** mezrasının imamın yıllık iaşesi için tahsis edildiği ifade edilmektedir.

1876 tarihli kayıtlarda Tirebolu’ya bağlı olan Harava’da 43 hanenin yaşadığı ifade edilmektedir. Bu tarihte köyün, bahse konu zaviyenin vakfı olmasından dolayı âşar bedeli uygulanmayıp, sadece 2.062 kuruş vergi alındığı anlaşılmaktadır⁷².

11-Hisarcık⁷³

Hisarcık köyü hakkında en eski bilgiye 1486 yılına ait vergi kaydında rastlıyoruz. Bu tarihte köyün vergilerini toplayan tımarlı sipahi Dursun oğlu Yar Ali Bey’dir. Yar Ali Bey’e vergi ödeyen iki köy daha vardır ki, bunlar Ahallu ve Talip köyleridir. Daha sonraki tarihlerde, Çepni nahiyesine bağlı köylerin bir kısmı da Yar Ali Bey’in oğulları üzerine kaydedilmiştir.

1486 tarihinde Hisarcık köyünde 25 hane ve iki yetişkin mükellef tespit edilmiştir. Bunlardan 19’u çiftçi ailesi, beş kişi vergiden muaf, iki kişi askeri görevlidir. Köy halkının sipahiye ödediği toplam vergi miktarı ise 456 akçadır⁷⁴. Köyün bilinen en eski sakinleri olan kişilerin adları şöyledir;

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 İbrahim	Hasan	2 Ahmet	İshak
3 Mentеше	Mahmut	4 Mürsel	Sultanşah
5 Ramazan	Sevli	6 Sultanşah	-
7 Yunus	Musa	8 Hasan	Mustafa
9 İbrahim	Pirhan	10 Hasan	Akdoğan
11 Ahmet	Turabeğ	12 Kerameddin	Hasan
13 Ahmet	Hasan	14 Yakup	Celil
15 Abdullah	Celil	16 Mentеше	Mürsel
17 Hasan	Kerameddin	18 Abdullah	Ahmet
19 Hüseyin	İbrahim	20 Halil Fakih (Hatip)	-
21 Ali	Kıran	22 Mehmet	Tur Ali
23 Hasan	Ali	24 Mahmut	Tur Ali
25 Hüseyin	Akdoğan	26 Kasım (Mülazım)	Himmet

1515’de 32 hane iki yetişkinin oturduğu Hisarcık’ın 1.316 akça tutan vergilerini Yenice Ağaoğlu Mehmet Bey tasarruf etmektedir. Bu tarihte köyde bir değirmen işletmesi, bir de atmaca yuvası vardır. Ayrıca 480 akça de “vakıf şûd” kaydı taşımaktadır ki, bu miktar Hacı Abdullah Halife vakfına tahsis edilmiştir. Bu bilgiler 1530 tarihli kayıtlarda da aynen tekrar edilmiştir.

⁷²Sümer, *Tirebolu*, s. 177; Bu köyün adı 1915 yılında, Hacı Abdullah Halife’nin ismine izafeten *Halifeköy* olarak değiştirilmek istenmiş, ancak savaş şartları içinde bu teşebbüs gerçekleşmemiştir. (Yüksel, *Giresun Tarihi Yazıları*, s. 33).

⁷³BOA, MAD, nr. 828, s. 737; nr. 52, s. 706; nr. 387, s. 753; nr. 288, s. 585- 588.

⁷⁴1486 tarihli kayıta Yar Ali Bey ile ilgili şu ifade dikkat çekmektedir: “Yar Ali veled-i Tursun Ağa his-i (akrabası) Mustafa Bey, Çepni beylerinin oğlanlarındandır. Amma elinde berat ve tezkire yoktur”. (BOA, MAD, nr. 828, s. 737).

Bu köy hakkında asıl bilgiyi 1554 tarihli vergi defterinden öğrenmek mümkündür. Söz konusu defterde, “*Karye-i Hisarcık tabi-i Yağlıdere hâliyâ emir ile vakf-ı zaviye-i Hacı Abdullah Halife meşihat-ı el-ân Nurullah bin Şeyh Muharrem Halife bâ-berat-ı Sultani-i şerif ber mucib-i hükm-ü hümâyün ve nişân est*” şeklindeki kaydın altında, önemli bilgiler vardır.

Yukarıdaki ifadeden de anlaşılacağı gibi Hisarcık köyünün gelirleri, bu tarihte Muharrem oğlu Nurullah’ın şeyhlik görevine baktığı Hacı Abdullah Halife zaviyesi vakfına kaydedilmiştir. Bu tarihte köyde yaşayanların bir kısmı normal çiftçi ailesi; bir kısmı vergilerden muaf; diğer bir kısmı da askeri görevli (yani *müselleme*) yazılmıştır. Çiftçi olan 35 neferden altısı yetişkin bekâr erkek, geriye kalanlar evli çiftçidir. Köylünün zaviyeye ödediği toplam vergi miktarı ise 1.822 akçadır. Köy halkından Hüseyin oğlu Keremüddin, tek taş ile çalışan değirmen işletmesinin sahibidir.

Bu tarihte vergiden muaf tutulan Halil Fakih oğlu Ömer, muhtemelen Ahiçukuru köyündeki medresede görevlidir. Bu kişinin ilmiye hizmeti karşılığı tasarruf ettiği yerin o zamanki vergi değeri 305 akçadır. Bunların dışında, askeri görevleri nedeni ile *müselleme* yazılmış olan 12 kişiden daha söz edilmiştir. Hamza oğlu Kasım adlı kişinin tasarruf ettiği **Fındık-çukuru** adıyla başka bir yere işaret edilmiştir. Askeri görevli bu 12 kişinin tasarruf ettikleri yerlerin vergi olarak karşılığı 519 akçadır.

1876 tarihli kayıtlarda Tirebolu’ya bağlı olan bu köyün 48 hane (170 kişi) olduğu; Hacı Abdullah Halife vakfı nedeni ile âşar bedelinden muaf tutulduğu, yalnızca 2.009 kuruş vergi ödediği ifade edilmektedir⁷⁵.

12-Kadiseküsü⁷⁶

1515 tarihli vergi kayıtlarında Kadiseküsü malî ve idari bakımdan Çepni beylerinden Yenice oğlu Mehmet Bey’e bağlı gösterilmiştir. Hisarcık ve Karacalu köyleri de bu bey tarafından idare edildiğine göre, Kadiseküsü de bu civarda iskâna açılmış bir yer olmalıdır. Bu tarihte köyde toplam altı hane yaşamaktadır ki, muhtemelen bu kişiler köyün kurucuları ve de ilk sakinleridir. Köylünün Mehmet Bey’e ödediği vergi toplamı ise 236 akçadır.

1530’da dört haneden biri *müselleme*, üçü ise çiftçi yazılmıştır. Vergi miktarı 273 akça olarak tespit edilmiştir. 1554’de nüfusta artış yoktur, köy nüfusu yine dört haneden ibarettir. Bu kişilerin adları: Himmet oğlu Hasan, Yakup oğlu Halil, Hasan oğlu Ali ve yine Ali oğlu Hasan şeklinde zikredilmiştir. Müslüman bir iskân yeri olan Kadiseküsü’nde çevre köylerde olduğu gibi tarım ve hayvancılık yapılmaktadır.

13-Karacalu (Kurucalı)⁷⁷

Çepnilerin bölgede kurduğu ilk köylerden biri de Karacalu’dur. Burası Yağlıdere’ye bağlı Kurucalı olmalıdır. Köyün tarihi 15.yüzyılın ikinci yarısına kadar iner. Buna göre 1486 tarihli vergi kayıtlarında burada altı hane, üç yetişkin yaşamaktaydı. Eşter oğlu Mustafa Bey tarafından idare edilen köylünün, Mustafa Bey’e yılda ödediği verginin miktarı ise 115 akça idi. 1486’da kayda konu olan köyün bilinen en eski sakinleri şunlardır:

⁷⁵ Sümer, *Tirebolu*, s. 177.

⁷⁶ BOA, TTD, nr. 52, s. 706; nr. 387, s. 753; nr. 288, s. 578.

⁷⁷ BOA, MAD, nr. 828, s. 735; nr. 52, s. 705; nr. 753; nr. 288, s. 576.

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Osman	Gavs	2 Mahmut	-
3 İbrahim	İsa	4 Hasan	-
5 Çakır	-	6 Hüseyin	Süleyman
7 Kasım	Osman	8 Murat	İbrahim
9 Mustafa	-	10 -	-

1515'de Yenice Ağa oğlu Mehmet tarafından idare edilen köyde 16 hane, bir yetişkin erkek vergi nüfusu, iki değirmen işletmesi ve bir de mezra tespit edilmiştir. Yıllık vergi ise 1061 akçadır. Müslümanlara ait bir iskân yeri olan Karacalu'da halkın tarım ve hayvancılık yaptığı anlaşılmaktadır. 1530'da bu bilgiler tekrar kaydedilmiş, yeni ilave yapılmamıştır.

Karacalu köyünün 1554 tarihli vergi-nüfus kayıtlarında halkının tamamı normal çiftçi olarak yazılmıştır, *muafân ve müselleman* gibi imtiyazlı zümresi yoktur. Buna göre köyde 22 hane vardır. Bir kişi de yetişkin bekâr erkektir. Köyün ortak bir ekinliği, iki adet de değirmeni vardır.

14-Kanlıca⁷⁸

Kanlıca köyünün tarihi ile ilgili en eski kayıtlara 1515 tarihli vergi defterinde rastlanır. Bu tarihte köyde beş müselleman hane vardır. Yani büyük ihtimalle köy askerî bir grubun iskânı ile yeni kurulmuştur. Köyü iskâna açan bu asker kişiler: Ali oğlu Abdi, oğlu Hasan, diğer oğlu Osman, diğer oğlu Süleyman ve Halil oğlu Mahmut şeklinde deftere yazılmıştır. Yıllık vergi miktarı 370 akça olan Kanlıca'nın malî bakımdan idaresi Zeyneddin Ağa oğlu Mehmet Bey'in elindedir.

1530'da iki müselleman hane, bir değirmen ve bir adet atmaca yuvasının varlığından bahsedilmiş, vergi miktarı ise 100 akça olarak tespit edilmiştir. 1554'de köyün tamamı yine asker yazılmıştır. Buna göre köyde Osman oğulları Yakup, Mansur, Ramazan ile Ali oğlu Abdullah, Abdullah oğulları Süleyman, Hasan ve Halil oğlu Mahmut adlı yedi müselleman hane vardır. Köy değirmeni Ali oğlu Abdullah tarafından işletilmekte; ordu için avcı kuş (bir adet atmaca) yetiştirilmektedir.

15-Kızılelma⁷⁹

Çepniler tarafından kurulan ilk köylerdendir. 1486 tarihli ilk vergi kayıtlarında malî bakımdan Çepni ileri gelenlerinden Zeyneddin Ağa'ya bağlı yazılmış olan köyün, bu tarihte dokuz hane, üç yetişkin ile 160 akça vergi ödediği anlaşılmaktadır. Köy camiinde görevli olan Kasım Fakih adlı kişinin de vergiden hariç tutulduğu görülmektedir. Kızılelma köyünün bilinen ilk sakinleri ve muhtemelen de kurucuları olan bu kişilerin adı şöyledir:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 İsmail	Hasan	2 Mehmet	-
3 Ahmet	İsmail	4 İbrahim	Osman
5 Yakup	Halil	6 Ahmet	-
7 Mehmet	Hasan	8 Hasan	İsmail
9 Osman	-	10 Süleyman	Kasım Fakih
11 Aktaş	Mehmet	12 Mehmet	Ahmet

⁷⁸ BOA, TTD, nr. 52, s. 712; nr. 387, s. 754; nr. 288, s. 595-596.

⁷⁹ BOA, MAD, nr. 828, s. 740; nr. 52, s. 710; nr. 387, s. 754; nr. 288, s. 592.

1515'de Zeyneddin Ağa oğlu Mehmet Bey'e bağlı olan köyün nüfusunda bir miktar artış görülmektedir. Buna göre köyde hane sayısı 17'ye çıkmış, vergi miktarı ise 1.700 akça olarak tespit edilmiştir. Ayrıca ordu için avcı kuş (bir atmaca), bir değirmen, bir cami ve Mehmet oğlu Pir Sultan adlı şahsın tasarrufunda bulunan bir de ekinlik kaydı yapılmıştır. Bu tarihte İsmail oğlu Hasan Fakih adlı kişinin imam olduğu anlaşılmaktadır.

1530'da köyde 18 hane çiftçi, bir kişi din görevlisi yazılmış; toplam vergi miktarı ise 1.380 akça olarak tespit edilmiştir. Mezra, atmaca yuvası ve değirmenin varlığından bu tarihte de bahsedilmiştir. 1554'de 13 hane oturan köyün, Hüseyin oğlu Mustafa Halife adında bir de imamı vardır. Değirmen işletmesinin, mezra ve atmaca yuvasının bu tarihteki varlığı yeniden teyit edilmiştir.

1876 tarihli kayıtlarda burası Tirebolu kazası kapsamında gösterilmiş olan köylerden biridir. Bahse konu tarihte köyün nüfusu 247 kişi ve 47 hane olarak tespit edilmiştir. Köy halkından 8.880 kuruş âşar bedeli ve 3.138 kuruş da yıllık vergi alındığı anlaşılmaktadır⁸⁰.

16-Kızıllar (Koçlu)⁸¹

15.yüzyılın ikinci yarısında Çepniler tarafından iskâna açılan ilk köylerden biri de Kızıllar köyüdür. Nitekim 1486 tarihli vergi defterinde burada sadece üç hanenin varlığından bahsedilmiştir. Bu kişiler de, Eşter Bey tarafından burada yaptırılan caminin reayasıdır. Yani köyün vergi gelirleri caminin imamet cihetine tahsis edilmiştir. Muhtemelen köyün ilk sakini olan söz konusu kişiler Kasım oğlu Hamza, Mehmet Fakih ve İbrahim şeklinde zikredilmiştir. Bunlardan Hamza Fakih *hatip*, Mehmet ise müezzindir.

1515 tarihinde Murad Ağa oğlu Yusuf Bey yönetimine verilmiş olan Kızıllar ile ilgili olarak "*karye-i Kızıllar; vakf-ı cami-i Eşter Bey an mir-i Çepniyân*" ifadesine yer verilmiştir. Demek oluyor ki Kızıllar köyü camiini yaptıran kişi, Çepni beylerinden Eşter Bey'dir ve köyün gelirleri de bu camiye tahsis edilmiştir.

Bahse konu defterde köyde yaşayan iki kişiyle ilgili olarak şu ifade yer verilmiştir: "*Mevlâna Hamza, müderris ve hatib-i cami-i Kızıllar; Hidayetullah veled-i O, müezzin*"⁸². Anlaşılmaktadır ki Kızıllar köyü, bu tarihe yakın bir zamanda Eşter Bey tarafından yaptırılan cami ile birlikte kurulmuştur. Caminin imam-hatibi ve burada bulunan medresenin müderrisi Mevlâna Hamza ile müezzinlik görevini icra eden oğlu Hidayetullah bu köyün ilk sakinleridir. Bu kişilerin, Tekke köyünde zaviyesi olan Hacı Abdullah Halife ahfadı olduğunu biliyoruz⁸³.

Bu bilgi, bir Ahi lideri olan Hacı Abdullah Halife'nin babası Kasım Halife'nin Eşter Bey ile yakınlığını, Ahıçukuru (Tekke), Hisarcık ve Harava (Tuğlacık) köylerin başka Kızıllar köyünün de bu Ahiler tarafından kurulduğunu göstermektedir. Ayrıca çevre köylerde iskân edilen halkın Cuma namazı için Kızıllar camiinde toplandığı anlaşılmaktadır.

⁸⁰ Sümer, *Tirebolu*, s. 177.

⁸¹ BOA, MAD, nr. 828, s. 742; nr. 52, s. 715; nr. 387, s. 762; nr. 288, s. 629.

⁸² 1515 tarihli defterde bu şahıslar ile ilgili olarak, Hz. Peygamber'e hatim ve Padişahın iktidarının devamı için dua etmeleri karşılığında şer'i ve örfi vergilerin tümünden muaf tutulmuş oldukları ifade edilmiştir. (BOA, TTD, nr. 52, s. 715).

⁸³ Fatsa, *Osmanlı Vakıfları*, s. 78.

1530'da burası Kürtün kazasına bağlı köylerden biri olarak yazılmıştır. Daha önceki vergi kayıtlarında haber verilen bilgiler bu tarihte de aynen tekrar edilmiş, köyün tüm gelirlerinin Eşter Bey Camii'nin vakfı olduğu belirtilmiştir.

1554 tarihinde köy, vergilerden muaf yazılmış yedi haneden oluşmaktadır. Bunlar Mevlânâ Hamza oğlu Hidâyetullah (müezzin), kardeşi Mustafa, Mevlânâ Hüseyin oğlu Musa, Ali Fakih oğlu Şükrullah (imam), İshak oğlu Hasan (cami görevlisi), Ali oğlu Hasan ve İshak oğlu Mustafa. Demek ki Hacı Abdullah Halife'nin torunları 1554'de bu köyde yaşamaya devam etmektedir.

Vergi defterinde bu kişiler, Kızıllar köyünde bulunan Eşter Bey Camii'nde eskiden olduğu gibi, görevleri karşılığında muafırlar. Adı geçen muaf kişiler, bu tarihlerde yeni vefat etmiş olan Hacı Abdullah Halife'nin akraba-i taallukatındandır. Hacı Abdullah Halife bir Ahi dervişidir. Onun kurduğu medresede yetişen bu kişiler Kızıllar Camii ve çevre köylerde din-ilim hizmeti vermektedir.

Kızıllar köyü 19. yüzyılın ikinci yarısına ait kadı sicillerinde Kürtün; 1876 tarihinde ise Tirebolu kazasına bağlı kaydedilmiştir. Bu kayıtlarda köyün 28 hane olduğu anlaşılmaktadır. Köyden 1.840 kuruş âşar bedeli, 1.453 kuruş da yıllık vergi alındığı ifade edilmektedir⁸⁴. Kadı sicillerinde, köydeki camiiin Eşter Bey tarafından bina edildiği tekraren ifade edildikten sonra, günlük iki akça vazife karşılığı ile 1809 yılında Süleyman oğlu Ali adlı kişinin imam-hatip tayin edildiği zikredilmektedir⁸⁵.

17-Köprücü/Gibrençi⁸⁶

Çepniler tarafından iskâna açılan ilk köylerden olan Köprücü'de, 1486'da dokuz hane, 111 akça vergi geliri tespit edilmiştir. Bir kişi, zaviye imaretinde hizmetçidir. Bu tarihte köy malî bakımdan Eşter Beyoğlu Mustafa Bey'e bağlıdır. Köyün bilinen en eski sakinleri olan kişilerin isimleri şöyledir:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Halil	Mustafa	2 Abdi	İsmail
3 Yusuf	Halil	4 Gavsi	Mahmut
5 Süleyman	Halil	6 Abdullah	Halil
7 İsmail	Murat	8 -	-

1515'de burada 20 hane ve üç yetişkin ile bir değirmen, ordu için bir avcı kuş (atmaca) ve 990 akça vergi tespiti yapılmıştır. Bu tarihte Himmet oğlu İbrahim, oğlu Ahmet, Himmet oğlu Halil ve oğlu Ali adlı dört kişi vergiden muaf yazılmıştır. Hangi görevine karşılık vergiden muaf tutuldukları ifade edilmemektedir. Ancak civarda bu tarihlerde Hacı Abdullah Halife zaviyesinin faal olduğunu biliyoruz. Bu kişiler Hacı Abdullah Halife zaviyesinde görevlendirilmiş olmalıydılar. 1554'de yine köy halkı *reaya* ve *muafan* diye iki gruba ayrılmıştır. Birinci grup 12 hane, ikinci grup ise, muhtemelen aynı zaviyede görevli iki kişidir. Ayrıca köydeki değirmen ve atmaca yuvasının varlığı teyit edilmiştir.

⁸⁴ TŞS, nr. 1806, s. 27; Sümer, *Tirebolu*, s. 177.

⁸⁵ "Kürtün kazasına tabi Yağlıdere nahiyesinde Kızıllar karyesinde vâki Eşter Bey'in bina eylediği cami-i şerife vakf olan Kızıllar ve Manastır ve Akça Kilise nâm mezarlar(...) yevmi iki akça vazife ile Ali b. Süleyman cami-i merkûmeye imam ve hatip olduğu iş bu sicile kayıt olundu. Sene- 1224". (TŞS, nr. 1806, s. 44).

⁸⁶ BOA, MAD, nr. 828, s. 735; nr. 52, s. 704; nr. 387, s. 753; nr. 288, s. 584.

18-Oruçbeyli⁸⁷

Bu köy, Trabzon'un fethinden sonra kurulmuş olmalıdır. Nitekim 1486 tarihli ilk vergi kaydında Oruçbeyli'de 10 nefer vergi nüfusu tespit edilmiştir. Bahse konu bu kişilerden biri emekli asker (sipahi), altısı asker ve üçü de çiftçi hanedir. Muhtemelen köyün kurucuları olan bu kişilerin isimleri şöyledir:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 İsmail	Menteşe	2 Ömer	Tursun
3 Pir Emin	Menteşe	4 Mentеше	İbrahim
5 Pir Emin (diğer)	Menteşe	6 Mahmut	İbrahim
7 Tursun	-	8 İshak	Sultan Şah
9 Halil	Muhsin	10 İbrahim	Muhsin

1515'de 27 nefer vergi nüfusundan üçü emekli sipahi, dokuzu asker (müsellem) ve kalan 15 neferi de çiftçi hanedir. Köyün idaresi Mahmut Beyoğlu Mustafa elindedir ve bu kişi köyden toplam 795 akça tasarruf etmektedir. Ayrıca bir değirmen işletmesi, ordu için avcı kuş yetiştiricisi (bir atmaca yuvası) vardır. 1530'da yapılan kayıtlarda bu bilgileri aynen tekrar edilmiş, yeni bir bilgi ilave edilmemiştir.

1554'de köy halkı *reaya, müsellem ve sipahiyân-ı mütekaid* diye üç gruba ayrılmıştır. Reaya (çiftçi) olanlar 17 hane; müsellem (asker) olanlar yedi hane ve emekli sipahiler ise üç hanedir. Ayrıca bir kişi atmaca yetiştirmekte, bir kişi de değirmen işletmektedir. Geçen zaman içinde köyün nüfusunda ciddi bir değişim yaşanmıştır. 19.yüzyılda burası Tirebolu kazasına bağlıdır. Bu tarihlerde İbrahim oğlu Ömer Efendi adlı şahıs köyün camiinde din görevlisidir⁸⁸.

19-Pelitcik (Üçtepe)⁸⁹

Yağlıdere'ye bağlı Üçtepe beldesinin Osmanlı'nın klasik dönemindeki adı *Pelitçiktir*. 1515 tarihli vergi defterinde burası altı hane ve bir yetişkin bekâr olmak üzere toplam yedi neferden ibaret küçük bir iskân yeridir. Ayrıca ordu için kuş yetiştiricisi (bir atmaca yuvası) ve bir değirmen işletmesinin varlığı haber verilmektedir. Köy idari ve malî açıdan Hacı Emir Ağa denilen bir Çepni beyine bağlıdır. Ayrıcalıklı bir zümre yoktur, herkes vergi mükellefi çiftçidir. Çiftçilerin Hacı Emir Ağa'ya ödedikleri vergi toplamı ise 196 akçadır.

1530'da bu bilgiler hiçbir değişikliğe uğramadan aynen tekrar edilmiştir. Ancak küçük bir ilave yapılmıştır: Buradan geçen umumi yolların güvenliğini sağlayan karakol (derbent) teşkilatına görevli yazılanlardan avarız alınmaması tembih edilmiştir.

1554'de bu köy yedi nefer (vergi mükellefi)' den oluşmaktadır. Bunlar Mehmet oğlu Garip, Musa oğlu Mehmet, Abdi oğlu Yakup ve diğer oğlu, İbrahim oğlu İbrahim, İshak ve değirmen işleten Sultanoğlu Mürsel. Ordu için avcı kuş (bir atmaca) yetiştirilmeye devam edildiği anlaşılmaktadır. 1876 tarihli kayıtlarda burası 11 hane olarak gösterilmiştir⁹⁰.

⁸⁷ BOA, MAD, nr. 828, s. 736; nr. 52, s. 703; nr. 387, s. 753; nr. 288, s. 582-583.

⁸⁸ TŞS, nr. 1806, s. 14, 18.

⁸⁹ BOA, TTD, nr. 52, s. 709; nr. 387, s. 754; nr. 288, s. 599.

⁹⁰ Sümer, *Tirebolu*, s. 177.

20-Sınur (Sınır)⁹¹

Giresun yöresinde Çepniler tarafından iskâna açılan yerlerden biri de Sınur köyüdür. 1486'da malî bakımdan Çepni ileri gelenlerinden Eşter Bey'in oğlu Mustafa Bey'e bağlıdır. Hayırsever bir kişi olduğu anlaşılan Eşter Bey, aslında Yağlıdere ve Espiye yöresini Türk iskânına açan kişidir. Oğlu Mustafa Beyin inşa ederek yöre halkının hizmetine vakfettiği bir değirmenden söz edilmesi, bu köyün kurucusunun Eşter Bey veya oğlu Mustafa Bey olma ihtimalini artırmaktadır.

1486'da Sınur köyünde 11 mükellef ile Mustafa Bey değirmeninden 544 akça vergi alındığı ifade edilmiştir. Bu tarihte yaşadığı haber verilen ve köyün bilinen en eski sakinleri olan kişileri bir tablo içinde arz edebiliriz:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Ömer	-	2 Mehmet	Halil
3 Ömer	Menteşe	4 Ömer	Halil
5 Yunus	Musa	6 Halil	Ahmet
7 Mustafa	Melikşah	8 Latif	İbrahim
9 Osman	Murat	10 Pir Ahmet	İbrahim
11 Kasım	Ramazan	12 -	-

1515'de 19 hane ve 1.146 akça vergi tespit edilmiştir. Bu tarihte köy malî bakımdan, Eşter Bey'in torunu Mahmut oğlu Mustafa adlı bir beye bağlıdır. Bu bilgi Eşter Bey adlı Çepni liderinin Yağlıdere vadisinin fethinde oynadığı rolü bize göstermektedir. 1530'da bu bilgilere yeni bir ilave yapılmadan rakamlar aynen tekrar edilmiştir. 1554'de ise 19 neferin yaşadığı ifade edilmektedir. Bunlardan 15'i evli çiftçidir, dört kişi de yetişkin bekâr erkektir. Köyde gayrimüslim yoktur.

Tirebolu kazasına bağlı olduğu 1876'a Sınır'da 90 hane yaşamakta, bunlardan 10.840 kuruş âşar bedeli, 3.893 kuruş da yıllık vergi alındığı ifade edilmektedir. Bu yüzyılda köyde Rum nüfus yaşadığı anlaşılmaktadır⁹².

21-Talip(Günece)⁹³

Çepniler tarafından kurulan ilk köylerden biri de Talip'tir. Trabzon'un fethinden sonra yapılan ilk vergi kayıtlarında burası, malî açıdan Dursun Ağa oğlu Yar Ali Bey'e bağlı dört köyden biridir. 1486'da köyde 13 nefer Müslüman vergi nüfusu vardır ki bunlardan altısı müsellemler, üçü muaf ve dördü çiftçidir. Adı geçen sipahiye ödedikleri toplam vergi miktarı ise 60 akçadır. Bu tarihte köyde yaşadıkları haber verilen ve köyün bilinen ilk sakinleri olan bu kişiler şunlardır:

Adı	Baba Adı	Adı	Baba Adı
1 Mahmut	Hasan	2 İbrahim	Bekir
3 Yakup	İbrahim	4 Ahmet	Hasan
5 Ahmet	Hacı	6 İbrahim	Küreci (Madenci)
7 İsmail	Halil	8 -	-

⁹¹ BOA, MAD, nr. 828, s. 736; nr. 52, s. 704; nr. 387, s. 753; nr. 288, s. 584-585.

⁹² Bu tarihte *Sarı Hasan Mahallesi*nde yaşadığı ifade edilen ailelerden biri İmamoglu Ömer ve oğulları Hüseyin, Hasan ve İbrahim; yine aynı sülaleden Molla Mahmut ve Hüseyin ve Ahmet ve Memiş oğlu Musa, Memiş oğlu Ahmet bin Mehmet gibi isimlerden bahsedilmektedir. (Bkz. TŞS, nr. 1806, s. 19; Sümer, *Tirebolu*, s. 177); 1915 yılında Sınur köyünün adı *Kılıçlı* şeklinde değiştirilmek istenmiş, ancak savaş yıllarında bu mümkün olamamıştır. (Yüksel, *Giresun Tarihi Yazıları*, s. 33).

⁹³ BOA, MAD, nr. 828, s. 738; nr. 52, s. 708-709; nr. 387, s. 754; nr. 288, s. 597.

1515'de köyde 32 hane ve iki yetişkin ile 1,308 akça vergi geliri tespit edilmiştir. Bu tarihte malî bakımdan köyün yöneticisi Hacı Emir Ağa'dır. 32 haneden beşi vergiden muaf, 18'i müselleme ve kalan dokuz hane ise çiftçidir. Ayrıca köyde bir de değirmen işletmesi vardır. 1530'da bu bilgiler aynen tekrar edilmiş, ilave yapılmamıştır.

1554'de yine köy halkı üçe ayrılmıştır. Bunlardan 17'si hane, dördü yetişkin toplam 21 nefer *müselleme*; sekizi hane ve ikisi yetişkin toplam 10 nefer çiftçidir. Üç nefer hane de vergilerden muafdır. Bu tarihte köyün imamı, Seyfullah adlı bir kişidir. İsmail oğlu Kasım adlı bir kişi de köy değirmenini işletmektedir. Bu durumda 1554'de köyde toplam 36 nefer vergi nüfusu tespit edilmiştir.

22-Umutbükü-Kopuzca⁹⁴

Söz konusu bu iki iskân yerinin Türk yerleşimine açılması 16.yüzyılın başlarına kadar iner. 1515 tarihli vergi defteri ile 1530 tarihli muhasebe defterinde "*Karye-i Umutbükü ma'a Kopuzca*" şeklinde yazılmış olan bu yerlerin halkı iki zümreye ayrılmıştır. Buna göre, birinci grup beş hane iki yetişkin çiftçi; ikinci grup ise üç hane askeri görevlidir.

Muhtemelen köyün ilk sakinleri olan birinci gruba girenlerin adları şöyledir: İsa oğlu Mehmet Fakih, oğlu Hasan, diğer oğlu Mustafa, Hasan Fakih, İbrahim, İbrahim oğlu Yusuf ve İbrahim oğlu Ali. Askerî görevli olan ikinci zümre ise Ramazan oğlu Ali, oğlu Hasan ve diğer oğlu Hüseyin adını taşımaktadır. Ayrıca köyün yöneticisi Zeyneddin oğlu Mehmet Bey'dir ve köyden toplam 350 akça vergi toplamaktadır. Köy sakinlerinin *fakih* unvanı taşıyor olması tesadüf değildir. Defterlerde açıkça belirtilmemiş olsa da bu kişiler civardaki medreselerde ve camilerde görevli din bilginleridir.

1554 tarihli mufassal defterde köy, Kopuzca'dan ayrı olarak sadece "*Karye-i Umut-bükü*" şeklinde yazılmıştır. Köyde iki yetişkin bekâr erkek, beş kişi çiftçi hanesi, yani evli; üç kişi ise askerî görevli yazılmıştır.

⁹⁴ BOA, TTD, nr.52, s. 712; nr. 387, s. 754; nr. 288, s. 595.

D- Tarihi Şahsiyetler

1- Hacı Abdullah Halife

Yağlıdere ilçesinin en önemli tarihî şahsiyeti olan Hacı Abdullah Halife, 16.yüzyılın ilk yarısında yaşamış bir Ahi dervişidir. Babası Kasım Halife tarafından kurulan Ahiçukuru köyündeki cami, medrese, imarethane ve değirmen Hacı Abdullah Halife vakfının en önemli kuruluşları olarak dikkat çeker. Osmanlı idaresinin bölgede tesisinden önce de faal olduğu anlaşılan umumî yolun önemli bir menzil noktası olan Hacı Abdullah Halife zaviyesi, asırlar boyu bölge insanının ihtiyacı olan ulaşım hizmetine katkı sunmuştur. Ayrıca söz konusu vakfa bağlı olarak kurulan medrese, bu vadiye diğeri Kızıllar köyünde bulunan iki ilim merkezinden biri olarak yüzyıllarca ilim ve din hizmeti veren kadroların yetişmesine vesile olmuştur.

Onun hakkında halk arasında dolaşan rivayetler, daha çok efsanevi yönünü ön plana çıkarmaktadır. Rivayete göre Abdullah Halife, Horasan erenlerinden biri olarak Karadeniz'e gelmiş, Trabzon valisi Şehzade Selim (Yavuz)'e hocalık yapmıştır. Bu yüzden şehzadenin annesi Gülbahar Hatun tarafından kendisine vakıf tahsis edilmiş, sonra da Yağlıdere bölgesine irşat için gönderilmiştir. Onunla ilgili olarak çok sayıda menkıbeye yer verilmektedir. Bu menkıbelerden bazıları şöyledir:

Bir gün Hacı Abdullah Halife namaz kılmak üzere Yağlıdere Camii'ne gelir. Namazı kaldırmak için imamdan izin ister, ancak imam buna müsaade etmez. Bu duruma kızan Hacı Abdullah Halife, camiden çıkar ve Yağlıdere ırmağına yönelerek âsasını bu ırmağa vurur. Irmak yarılr ve ortasında batmadan ıslanmadan namazını eda eder. Halk onun bu kerameti karşısında hayır dua almak için akın halinde Hacı Abdullah Halifeye gider⁹⁵.

Yavuz Sultan Selim Trabzon'da vali iken, ona hocalık yapan Hacı Abdullah Halife, her sabah Tekke köyündeki evinden çıkar ve aynı günün akşamı geri gelirmiş. Hatta Trabzon'dan aldığı ekmeğin henüz soğumadığı da görülürmüş.

Hacı Abdullah Halifenin çevre köylerden gelen talebeleri, kış aylarında mekân uzak ve kar da çok yağdığı için zor durumda kalırlarmış. Böyle durumlarda Hacı Abdullah Halife, geyik kılığına girer talebelerinin önüne düşmüş. Böylece geyiği avlama sevdasına düşen talebelerinin kolayca köye gelmelerini sağlarmış. Tekke köye yakınlaştığında onları bırakıp gözden kaybolmuş, Sonra da geyiğin arkasından attıkları okları 'herkes okunu tanısın alsın!' diyerek onlara geri verirmiş⁹⁶.

Hacı Abdullah Halife ve onun adına izafe edilen mekânlar ile ilgili çok sayıda halk tevatürüne rastlamak mümkündür. Bunların gerçekliğini değerlendirmek gibi bir niyetimiz yoktur. Şu kadar var ki, aynı türden mistik anlatımlara, başka zaviyeler ve onların şeyhleri ile ilgili olarak da rastlamak mümkündür. Bu durumu, o devrin insanının muhayyilesi ve hayat tarzı ile izah etmek mümkündür. Ancak Hacı Abdullah Halife'nin, Yavuz Sultan Selim ile bir ilgisinin olup olmadığı konusu, Gülbahar Hatunun vakıf tahsis etmesi, bu hususta araştırmaya değer nitelikte bir konudur⁹⁷.

⁹⁵ Ülkü Kara, *Giresun'da Adak İnanç ve Adak Yerleri* (Master Tezi), Ankara 1999, s.138.

⁹⁶ Ülkü Kara, a.g.e, s.140

⁹⁷ Şehzade Selim'in de katıldığı bir münazarada Hacı Abdullah Halifenin Ortodoks keşişleri susturduğu, tartışmadan etkilenen bazı Gayrimüslim beylerin ihtida ettiği, şeklindeki rivayetler de bu anlamda dikkate

Bu hususta en zengin bilgilere, vergi mükelleflerinin sosyal ve ekonomik durumlarını tespit eden tahrir defterlerinde yer verilmektedir. Kısaca vergi defteri diye ifade ettiğimiz bu kayıtlardan en eski olanı 1486 tarihlidir. Trabzon sancağına ait olan bu defterdeki ilgili kaydın transkripsiyonu şöyledir:

*"Vakf-ı Tekke-i Kasım Halife. Abdullah veled-i Kasım Halife, mezbur tekkeye müderris ve hatip ve imam ve müezzin olup müdâm padişahın devam-ı devletinin duasına meşgul ola, 11 nefer"*⁹⁸

Bu transkripsiyondan anlaşılacağı üzere, Sultan II. Bayezid'in hükümdarlığı dönemine denk gelen bu tarihlerde Ahiçukuru köyü yeni kurulmuş, *Kasım Halife zaviyesi* vakfına akar kaydedilmiş ve köyde yaşayan 11 kişi arasından bazıları, bu zaviyenin kapsamında bulunan medreseye müderris, camiye hatip, imam ve müezzin olarak atanmıştır. Bu hizmetlerinden ötürü de vergiden muaf sayılmışlardır. Adını bu Ahi zaviyesinden veya şeyhinden alan köyde, Kasım Halife tarafından bir zaviye kurulduğu, zaviye kapsamında bir medresenin ve caminin yer aldığı anlaşılmaktadır. Kasım Halife ile oğlu Abdullah, birlikte zikredildiklerine göre bu tarihte Kasım Halife hayatta olmalıdır⁹⁹.

1515 tarihli vergi defterinde, bilgiler biraz daha açıklayıcı nitelik taşımaktadır. Bu deftere göre Hacı Abdullah Halife şöyle tasvir edilmektedir:

*"Mezkûr Hacı Abdullah Halife sâlih, mütedeyyin, vâiz ve nâsih kimesne olup, mezkûr karyeyi vakfiyet üzere tasarruf edüp, öşür ve rûsûm vermeyüp âyendeye ve revendeye hizmet etdüğü sebepten ber karar-ı sâbık-ı emr-i âli muccebince mukarrer kılınup öşür ve rûsûm talep olunmaya deyü defter-i cedid-i sultâniye kayıt olundu"*¹⁰⁰

Öyle anlaşılmaktadır ki Hacı Abdullah Halife, yaşadığı Ahiçukuru köyündeki zaviye yapılarından olan camide, özellikle Cuma namazı için toplanan halka vaaz u nasihat etmenin yanında, sahip olduğu mütedeyyin yaşamı ile de örnek olmaktadır. Ayrıca buradan geçen yolculara kurduğu imarethanede yemek ikram edilmekte ve yatma imkânı sağlanmaktadır. Bahsi geçen bu iki vergi kaydında, Harava köyü halkının vergiden muaf tutulduğu, Şehzade Selim'in annesi Gülbahar Hatun'un bu tekkeye vakıf tahsis ettiği ifade edilmektedir¹⁰¹.

---

alınabilir. (Rivayet için Muzaffer Aydın/Tekke köy). Hacı Abdullah Halifenin, Yavuz Sultan Selim ile olan ilgisini veya ona hocalık yaptığını belgeleyecek bir arşiv materyaline rastlamış değiliz. Ancak Trabzon sancağı içinde XVI. yüzyılda çok önemli bir vakıf kurumu olduğu anlaşılan bu tekkenin, şehzade tarafından iyi bilindiği ve desteklendiği, konuyla ilgili belgelerin bütünü dikkate alındığında açıkça anlaşılmaktadır.

⁹⁸ BOA, TTD, nr. 828, s. 585.

⁹⁹ Halkın anlattıklarına göre, Kasım Halifenin babasının adı Abdullah'tır. Torunlara dede adının verilmesi geleneğine uygun düşen bu tevatürü doğrulayacak yazılı bir kaynağa ulaşabilmiş değiliz. Türkmen akınlarının güney-kuzey istikametinden olduğu düşünülürse Hacı Abdullah Halifenin ceddî Şebinkarahisar-Alucre taraflarından Çakrak yaylası üzerinden bu bölgeye gelmiş, bir nevi Uç bölgesi Ahi dervişleri olmalıdır. Nitekim, bu dönemde Şebinkarahisar hakimi Şeyh Hasan ve Erzincan-Şebinkarahisar hakimi Ahi Ayna Bey'in, Doğu Karadeniz bölgesine yönelik askeri faaliyetleri idare ettiğini, Gürcistan ve Trabzon Komnenoslar üzerine akınlarda bulunduğu Trabzon sarayı tarihçisi Panaretos'un nakillerinden çıkarmak mümkündür. (Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar-II*, Ankara-1989, s. 250-251) Hacı Abdullah Halife'nin ceddini bu dönemin Uç faaliyetleri içinde aramak gerekebilir.

¹⁰⁰ BOA,TTD, 52, s. 716

¹⁰¹ BOA,TTD, 52, s. 716; 288, s. 585-588

1515 yılında yapılan kayıtlarda Kızıllar köyü ile ilgili olarak “Kızıllar, vakf-ı Cami-i Eşter Bey an mir-i Çepniyân” ifadesine yer verilmiş, köyün vergi gelirlerinin Çepni emiri Eşter Bey tarafından yaptırılmış olan camiye vakfedildiği ifade edilmiştir¹⁰². 1530 tarihli muhasebe defterinde bahse konu köy ile ilgili şöyle denmiştir:

Vakf _____ -i

Cami-i Eşter Bey

Karye-i Kızıllar

Zâviye _____ -i

Derviş Ali b.Şeyh Hüseyin ve biraderân ve veledân

Mevlânâ Hamza Müderris-i

Lillah ve hatib-i cam-i Kızıllar/

Hidayetullah veled-i o, Müezzîn;

Mezkurlar kadimden öşür ve

rûsum vere gelmeyüp ber

karar-ı sâbık emr-i âli

mucebince mukarrer kılınıp

öşür ve rûsum talep olunmaya

ve avarız teklif olunmaya deyu

kayd olundu¹⁰³

“Mezkurlar duta geldikleri yerlere

öşür ve rûsum vire gelmeyüp

ellerinde hükm-ü şerif olup

ber karar-ı sâbık mukarrer kılınıp

Defter-i Cedid-i Sultâniye kayıt olundu”

Bu gün adı Koçlu olan Kızıllar köyünde Cuma namazı kılınan Eşter Bey Camii'nin imamlık görevine Mevlâna Hamza; müezzînlük görevine ise oğlu Hidayetullah bakmakla yükümlü yazılmıştır. Mevlâna Hamza, müderris lakabıyla anıldığına göre bu tarihte Kızıllar köyünde müderrislik yapmaktadır. Bu kişiler Hacı Abdullah Halife evladındandır. Eskiden beri ellerinde bulunan yerleri tasarruf ederken vergi de ödememektedirler. Öte yandan Şeyh Hüseyin oğlu Derviş Ali Zaviyesi'nden bahsedilmesi ilginç bir durumdur. Bu zaviyenin Hacı Abdullah Halife tekkesine mi bağlı, yoksa müstakil mi olduğu konusu ise çok açık değildir.

Söz konusu vakfın tasarruf alanının daha sonraki yüzyıllarda yapılan tahsisler ile genişlediği anlaşılmaktadır. 1543 yılında vefat ettiği anlaşılan¹⁰⁴ Hacı Abdullah Halifenin, bu tarihten sonra yerine kimlerin geçtiği konusunda elde bulunan en somut materyal 1554 tarihli vergi defteridir. Bu defterden anlaşıldığına göre Hacı Abdullah Halifenin oğulları Muharrem Şeyh, Nurullah Şeyh, Mazhar ve Münevver adı ile anılan kimselerdir. Bu tarihte Muharrem'in oğullarından olan ve amcasının adını taşıyan Nurullah zaviyede şeyhlik yapmaktadır. Bir yıllık vergi gelirleri toplamı muhtelif miktarda akçe olan Harava, Hisarcık, Ahiçukuru, İrfan Çukuru, Koz-bükü, Tohumluk, Halil Sofu Bahçesi ve Uzgur gibi yerler, bu zaviyenin vakfına gelir yazılmışlardır¹⁰⁵. Daha önceki vergi-nüfus defterlerinde kaydedilmiş olan ayrıcalıklar ve zaviyenin Sultan Bayezid, Yavuz Sultan Selim ile olan ilişkileri bu tarihte de aynen tekrar edilmiştir¹⁰⁶.

Temel görevi âyende ve revendeye hizmet olduğu ifade edilen Hacı Abdullah Halife zaviyesine, Yavuz Sultan Selim Trabzon'da vâli iken hükm-ü şerif ile yâni berat

¹⁰² BOA,TTD, 288, s. 585

¹⁰³ BOA, TTD. 387, s.762

¹⁰⁴ 1876 tarihli Trabzon Vilayeti Salnâmesinde “Tekke karyesinde Şeyh Hacı Abdullah Hazretleri metfun ve vefatı dokuz yüz elli senesi olup, hayatında iskan eylemiş olduğu hânesi el-ân müceddeten inşaa olunmuş gibi mevcuttur” ifadesine yer verilir. bkz. TVS. C. 8, s.306

¹⁰⁵ BOA,TTD. 288, s.585-588

¹⁰⁶ BOA,TTD. 288, s.586; Bu günkü Tekkeköyün eski adı olduğunu düşündüğümüz Ahiçukuru, vakif kayıtlarında bazen İrfan Çukuru şeklinde de anılmıştır. Bkz. TVB. Vakıf Fihristi, Esas No: 155/915

verilerek vakıflar tahsis edilmiş, vakfın hukuki durumu daha sonraki tarihlerde de korunmuştur¹⁰⁷.

Hacı Abdullah Halife ve ailesinin buraya nereden geldiği konusu çok açık değildir. Horasan'dan geldiğine dair halk rivayetini doğrulayacak bir belge yoktur. Şu kadar var ki, Moğol işgalleri sırasında Yukarı Çoruh-Kelkit Vadisi'ne çekilen ve Niksar, Bayburt gibi merkezlerde zaviye tesis eden Ahi liderleri ile ilişkisi üzerinde durulabilir. Zira Niksar'da Ahi Pehlivan'ın, Bayburt'ta bulunan Ahi Emir Ahmet'in Karadeniz Bölgesi'nin İslamlaşması için özel bir çaba sarf ettiği bilinen bir konudur¹⁰⁸. Bu noktada Hacı Abdullah Halife ve kendisi gibi bir Ahi lideri olan babası Kasım Halife'nin, bölgeye ulaşım bakımından en uygun yer olan Erzincan veya Bayburt Ahi zaviyelerinde yetişmesi kuvvetle muhtemeldir.

Başlangıçta kolonizatör bir Ahi kurumu olan zaviye, zaman içinde farklılaşmış ve Sultan II. Mahmut'un yaptığı değişikliklerden sonra Nakşibendî dergâhına dönüşmüştür. Nitekim 19. yüzyılda yaşamış olan söz konusu zaviye şeyhlerinden Ali Şeyh, Seyyid Mehmet ve Şeyh Muslihiddin'in Nakşi olduğuna dair atıflar vardır¹⁰⁹. Tuğlacık köyünde bulunan büyük mezarlıkta, kısmen tahrip edilmiş mezar taşlarında bu husus teyit edilmektedir.

2-Eşter Bey ve Oğulları

Yağlıdere vadisinin Türk yurdu haline gelmesinde öncü rolü oynayan Çepni lideri Eşter Bey, yeni kuşakların bilmesi gereken önemli şahsiyetlerden biridir. Onun nesebi ve babasının kimliği konusunda kaynaklarda bilgi yoktur. Ancak Melik Ahmet Bey ve Mevlâna Ede Derviş'in liderliğindeki Çepnilerin Harşit Vadisini Türkleştirdikleri sırada buraya geldiği ve Yağlıdere vadisine yerleşen Çepni aşiretlerine komuta ettiği anlaşılmaktadır.

Melik Ahmet Bey ile akrabalık durumu açıklığa kavuşmamış olan Eşter Bey, Çakrak-Espiye arasındaki Yağlıdere Vadisi'nin İslamlaşma sürecine öncülük etmiştir. 1515 tarihli Vergi defterinde Eşter Bey için "*kadimi Çepni beylerindedir*" denilerek onun ve ceddinin eskiden beri Çepni ileri gelenlerinden olduğu ifade edilmek istenmiştir. 1486 tarihli vergi kayıtlarında Eşter Bey'in Mustafa Bey adlı bir oğlundan bahsedilmekte, kendisinin hayatta olmadığına işaret edilmektedir.

Bu durum Eşter Bey'in, çağdaşı Melik Ahmet Bey gibi bölgeye gelen uç gazilerinden biri olduğunu göstermektedir. 1515-1554 tarihli defterlerde Eşter Beyin "*mir-i Çepniyân*" imlâsıyla anılan beylik kariyerinin oğullarına da intikal ettiği anlaşılmaktadır. Yağlıdere nahiyesinde Kızıllar Köyü Camii'nin onun tarafından yaptırıldığı ve vakıf tahsis ettiği dikkate alınacak olursa; hayırsever bir kişilik sıfatını hak ettiği söylenebilir. 1486 yılında yöredeki köylerden Anduzlu, Esbiyelü, Akköy, Karacalu, Gibrenci, Smur, Günin, Oruçbeylü ve Dokurcular'dan toplam 1.235 akçe gelir, oğlu Mustafa Bey'e tahsis edilmiş gözükmektedir¹¹⁰. Ancak bu gelirin bir

¹⁰⁷ Geniş bilgi için bkz. M. Fatsa, *Osmanlı vakıfları*, s. 74-93.

¹⁰⁸ Mehmet Fatsa, "Doğu Karadeniz Bölgesi'nin İslamlaşmasına Öncülük Eden Türk dervişleri", *Uluslar arası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu*", 9-11 Ekim 2008, I, (Ankara 2009), s. 117.

¹⁰⁹ N. Yüngül, a.g.m, s. 110.

¹¹⁰ BOA, TTD, nr. 52, s. 715; nr. 288, s. 629.

kısımının, nedeni bilinmemekle beraber daha sonra ailesinin elinden alındığı anlaşılmaktadır.

Yağlıdere yöresi beylerinden biri de Mahmut Bey'dir. Baba adı Mustafa olan Mahmut Bey büyük ihtimalle Eşter Bey'in torunudur. Zira dirlik veraseti intikal etmiş olmalı ki, ikisi de aynı bölgeye hükmetmişlerdir. Bu zat da tıpkı dedesi gibi hayırsever bir şahsiyet olmalıdır ki, bu vadinin en eski köylerinden olan Sınır köyüne bir cuma camii yaptırmıştır.

1515 yılı vergi kayıtlarında Mahmut Bey'in vergilerini topladığı köyler Anduzlu, Demircülü, Günyan, Sarımahmut ve Yassıbahçe'dir. Ayrıca Esbiye köyünün *muasfları* ile *müsellemleri* de bu beye vergi ödemekle yükümlü yazılmışlardır. Buna göre bu köylerden toplam 4.389 akçe Mahmut Bey'e yıllık gelir olarak tahsis edilmiştir. Mali açıdan kendisine bağlı olan köylerin durumuna bakılarak Mahmut Bey'in, Yağlıdere vadisinin aşağı bölgesine hükmettiği sonucuna varmak mümkündür.

Yörede vergi toplayan Gülâbi Çelebi için defterlerde kullanılan "*zeâmet-i Yağlıdere der tasarruf-u Mahmut Bey oğlu Gülâbi Çelebi*" ifadesi, Mahmut Bey'in, Gülâbi Çelebi adında bir oğlunun daha olduğunu haber vermektedir. Esbiyelü ile Cebrail köylerinden elde edilen 2.446 akçelik vergi geliri bu beyin dirliğini oluşturmaktadır. Gülâbi Çelebi'den ayrı olarak, Mahmut Bey'in oğlu olduğunu düşündüğümüz bir başka isim de Mustafa Bey'dir ki büyük ihtimalle bu kişiye dedesinin ismi verilmiştir. Eşter Beyin torunu olan bu beye gelir yazılmış olan yerler Oruçbeylü, Köprücü ve Sınur adını taşımaktadır. Köylerden elde edilen 2.974 akçelik vergi geliri, yaptığı kamu hizmeti karşılığında kendisine tahsis edilmiştir¹¹¹.

Eşter Bey'in Mustafa adlı oğlundan torunu olan Yenice Ağa adlı bir beyden daha söz edilmiştir ki, bu kişi yukarıda hakkında bilgi sunduğumuz Mahmut Bey'in kardeşidir. Yenice Ağa'ya vergi gelirleri tahsis edilen yerler, genellikle yaylalardadır. Buna göre 100 tarla ve çeşitli çayırlardan oluşan Alataş yaylası, 10 tarla ile çayırlardan oluşan Tamluköy yaylası, yine 10 tarla ve çeşitli çayırlardan oluşan Alacasakar yaylası, 30 tarladan ibaret Hayatderesi köyü; 300 tarla ile çayırlardan oluşan Söğütüni köyü ve Çanhalit mezarısı Yenice Ağa'nın dirliğidir ki bunlardan toplam 3.000 akçe geliri vardır¹¹².

Bu Çepni liderlerinin bizim için önemi, tarihimizin miladını teşkil etmiş olmalarıdır. Bu yüzden onların hatıraları ve onlardan kalan her eser, bizim buralarda en önemli teminat vesikasıdır. Söz konusu Çepni liderlerinin, topladıkları bu vergilerle geçimlerini sağladıkları, buna karşılık besledikleri askerler ile bölgenin yol, pazar ve hane güvenliğini sağladıkları, savaş zamanı da Osmanlı ordusuna katılarak, kendilerine verilen görevleri yerine getirdikleri anlaşılmaktadır.

¹¹¹ Sümer, *Tirebolu*, s.87.

¹¹² Sümer, *Tirebolu*, s. 98.

1-Yağlıdere Derbendi (Umumî Yollar)

Osmanlı döneminde Anadolu'nun muhtelif yerlerinden geçen umumî yolların, merkezî otoriteyi sürekli kılmak gibi siyasî; Avrasya ticaretini taşımak gibi iktisadî bir sisteme tâbi olduğu anlaşılmaktadır. Devletin idarî ve iktisadî yapısına uygun tarzda İstanbul'dan başlayan bu yollardan biri Rumeli'ye diğeri ise Anadolu'ya uzanmaktadır. Anadolu'daki ana güzergâh Üsküdar'dan başlayarak Gebze- Bolu-Tosya-Merzifon-Karahisar- Tercan üzerinden Tebriz'e uzanmaktadır. Bu ulaşım sistemi içinde *derbentlerin ve menzillerin* önemli bir yeri vardır.

Osmanlı belgelerinde 15.yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanan *derbent* kelimesi, Farsça geçit anlamına gelen *der*, tutmak anlamına gelen *bent* imlâsının terkihiyle oluşmuş ve kısaca umumî yollarda seyahat edenlerin emniyetinin sağlanması için bir nevi küçük kale şeklinde tesis edilmiş karakol anlamında kullanılmıştır¹¹³. Bu kelime halk arasında hâlen *devret* imlâsıyla, bazen de aynı anlamda *belen* şeklinde kullanılmaktadır¹¹⁴.

Müstahkem bir derbentin etrafı surlarla çevrili olup, müstemilâtında dükkân, cami, han, hamam, imaret ve bazen de zaviye vardır. Yol ve ticaret emniyetinin sağlanması, bozulan yol, geçit ve köprülerin tamirâtı için düşünülmüş olan derbentler, genellikle yolların kavşak noktalarına, korsan baskınına uğrama ihtimali bulunan ıssız geçitlere, limanları gözetebilecek hâkim noktalara kurulmuştur.

Bir yerde derbent sisteminin kurulabilmesi için, o yerin güvenlik açısından sorunlu, eşkıya baskınlarına maruz kalmaya elverişli ve korkulu dar geçitler olması gerekir¹¹⁵. İlhanlılar döneminde, yolların ve geçitlerin güvenliğini sağlayan *tutkavulluk* kurumunu andıran derbent sistemi, asıl önemini ve gelişimini Osmanlı döneminde kazanmış, giderek de taşra teşkilâtı içinde bir kurum olarak ortaya çıkmıştır¹¹⁶.

İnceleme alanı olarak seçtiğimiz bölgedeki derbentler genellikle, mütevellisi bir şeyh olan vakıf kurumlar eliyle idare edilmiştir. Bu yüzden derbentlerin koruduğu ve bakımını yaptığı yolların muhtelif yerlerinde, *ayende ve revendeye* hizmet için çok sayıda zaviye tesis edilmiştir.

Bir yerde derbent kurulması gereği ortaya çıkmışsa, o mahalle yakın köylerde yaşayan halkın bir kısmı veya derbentin durumuna göre tamamı *derbentçi* yazılmış, buna karşılık olarak da *tekalif-i örfiye*, *avârız-ı divaniye* gibi vergilerden muaf tutulmuşlardır.

Derbentin idaresi genellikle, bu köylerde yaşayan halkın lider kabul ettiği kimselere verilmiştir. Bu kişiler *derbentçi-başı* veya *derbent-ağası* şeklinde anılmışlardır. Bunların derbentlerde yol güvenliğini sağlamak, tamirinde işçi çalıştırmak, tehlikeli ve ıssız yerleri güvenli kılmak, şenlendirmek gibi görevleri vardır.

¹¹³Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, Ankara 2003, s. 173; Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Derbent Teşkilâtı*, İstanbul 1990, s. 9.

¹¹⁴Giresun yöresinde eski yolların geçtiği güzergâhların anısını taşıyan *Devred Yokuşu*, *Arpa Beleni*, *Devred Durağı*, *Hapan Beleni*, *Belen Yaylası* şeklinde çok sayıda mevkii mevcuttur.

¹¹⁵Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, 425.

¹¹⁶Halaçoğlu, *Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı*, s.162.

Derbent teşkilatı içinde belli bir ücret karşılığı çaltışan *beldârlar* olduğu gibi, Hıristiyan ahaliden tayin edilen, genellikle bekçilik yapan *martaloz*lardan bahsetmek de mümkündür¹¹⁷. Tanzimat devrinde oluşturulan yeni zaptiye teşkilâtı ile güvenlik sağlama anlayışı değişmiş ve böylece derbent teşkilatı da ortadan kalkmıştır.

Vergi defterlerinde Giresun yöresinde hizmet vermiş beş önemli derbentin varlığından bahsedilir. Bunlar doğudan batıya doğru, Harşit Vadisi ile Bedreme kalesi etrafında şekillenen *Tirebolu Derbenti*, Zefre limanı ile Anduz kalesi çevresinde gelişen ticaret yolu üzerindeki *Yağlıdere Derbenti*, Keşap kasabasının olduğu noktadan başlayıp daha iç kesimlere uzanan yol üzerindeki *Vanazid Derbenti*, Aksu Vadisi üzerinde *Yakup Halife Derbenti*, Piraziz (Mendehorya) kalesinden başlayıp Karatepe üzerinden yaylalara uzanan umumî yola bakan *Yoğunyokuş Derbenti* bu konuda zikre değer örneklerdendir.

Şebinkarahisar madenlerinin işletildiği zamanlarda, ihraç limanları da önem kazanmış, canlanmıştır. Söz konusu madenlerin taşınması ve göçebelerin, sürülerin güneyde bulunan yaylalara çıkarılması sırasında yaşanan hareketlilik, bu yolların önemini artırmış, bakımını ve güvenliğinin sağlanmasını da zorunlu hale getirmiştir. Sahilde Espiye ve Zefre İskeleleri ile Anduz kale/palankasına yakın bir noktadan başladığı anlaşılan umumî yolun Şebinkarahisar'a ulaştığı anlaşılmaktadır¹¹⁸. Halk rivayetine göre bu yolun Yağlıdere'den güneye doğru uzanan kısmında bulunan belli başlı köprüler ve hanlar şunlardır:

Sevinç Köprüsü, Ağanın Köprüsü, Umutbükü Hanı, Koçlu Köprüsü, Kızıllar Hanı, Harava Köprüsü¹¹⁹, Emradin Köprüsü, Kozbükü Todor Hanı, Zabunlu Köprüsü, Sınır Hanı ve Sınır Köprüsü, yıkık durumdaki Sarihasan Köprüsü, Kaya Köprü, Çakrak yaylası girişindeki Zincirli Çeşme Köprüsü, Avutmuş Köprüsü ve nihayet Şebinkarahisar kasabası¹²⁰.

Artık halkın hafızasından silinmeye yüz tutmuş olan bu tarihi yol üzerindeki işaret noktaları, köprüler ve yol döşemeleri taştan inşa edildiği için günümüze kadar gelebilmiştir. Ancak hanlar ahşap olduğu için o kadar şanslı olamamış, yıkılıp yok olmuştur. Köprülerin hangi tarihte ahşap malzemeden taş malzemeye dönüştürüldüğü konusunda çok net bilgilere sahip değiliz.

Söz konusu yol üzerindeki kale, köprü, imâret/zaviye gibi yapıların tarihini daha eski zamanlarda aramak mümkün olsa da¹²¹, elde bulunan en eski ve somut bilginin tarihi 1515'dir. Yolun kuzey noktasını dikkate alarak ifade edecek olursak, 1515'de yapılan vergi kayıtlarında Anduzlu köyünde mukim 13 kişi askeri zümreden sayılmış ve vergi muafiyeti zikredildikten sonra, bunların Yağlıdere ırmağı üzerine köprü yapmak ve *Yağlıdere Derbenti*'nde tamirci olmak gibi iki görevinden bahsedilmiştir. Bu bilgiler, 1554 tarihli vergi kayıtlarında da tekrar edilmiştir¹²².

¹¹⁷ Halaçoğlu, *Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı*, s.163; Osmanlı devleti Balkanlardaki siyasi faaliyetlerinde, daha çok istihbarat toplamak ve müstahkem kalelerde muhafızlık yapmak için 15. asırda kurduğu martaloz teşkilatını derbentlerin korunmasında da kullanmıştır. (Robert Anhegger, "Martolos", *İA*, VII, 342-344).

¹¹⁸ Fatsa, "Yağlıdere Derbenti ve Anduz Kalesi", *Espiye Sempozyumu*, s. 134.

¹¹⁹ Köprünün bir de ahşap çatısı olduğu, bu nedenle de halk arasında "üstü örtülü köprü" diye de anıldığı bilinmektedir.

¹²⁰ Sözlü bilgiler, Çağlayan köyü eski muhtarı Mehmet oğlu Ali Önal'dan (D. 1933) alınmıştır. Söz konusu han ve köprülerin adları daha çok 19. yüzyıldan kalmadır. Daha eski isimler unutulmuştur.

¹²¹ 1486'da Anduzlu'da dört emekli askerden söz edilmiştir ki, muhtemelen derbent görevlisidir. (TTD, nr. 828, s. 734).

¹²² BOA, TTD, nr. 52, s. 698; nr. 288, s. 591; nr. 387, s. 753.

Sözü edilen derbendin yeri defterlerde tarif edilmemiştir. Ancak görevli kişilerin, bir de kalesi olan Anduzlu köyünden seçilmiş olması bize yardımcı olabilir. Yağlıdere üzerinde olduğu ifade edilen köprülerin de yine aynı kale civarında, onun görüş alanına yakın bir yerde inşa edildiği düşünülebilir¹²³. Yolun başlangıcını oluşturan Espiye ve Zefre iskelelerini gözetlediği anlaşılan Anduz Kalesi de bu yol içinde önemli bir yapıdır¹²⁴.

Yağlıdere Derbendi içinde Anduz Kalesi'nden sonra, Hacı Abdullah Halife imareti ve diğer yapılar da önemlidir. Türk iskân metoduna uygun olarak, ıssız bir mevkide, Ahiçukuru köyünde tesis edilen imaretiyle, *ayende ve revendeye* aş ikram edilmiş, böylece de yolun şenlenmesi, işlerlik ve süreklilik kazanması sağlanmıştır¹²⁵.

Kuşkusuz Yağlıdere Derbendi'nin idare ettiği bu yolun güzergâhında farklı köylere, derin vadilere uğrayan kollarından söz edilebilir. Ancak genel olarak yolun Espiye sahilinden Yağlıdere'ye, sonra Çakrak yaylası ve eski adı Havarna olan Elmacık köyünden Karahisar'a ulaştığı söylenebilir. Yeri şimdilik tespit edilememiş olsa da vergi defterlerinde Alucra'da *Kösi Kalesi* ve *Arduç Derbendi* şeklinde ifade edilen¹²⁶ ve görevlileri Havarna köyünden seçilmiş olan yapıları da, bu sistem içinde mütalaa etmek gerekir.

2-Köprüler

Yağlıdere ırmağı üzerinde şu an için mevcudiyetini muhafaza eden 12 adet köprü vardır. Söz konusu köprülerin ilk olarak ne zaman ve kim tarafından yapıldığı konusunda kesinliği olan bir bilgi yoktur. Ancak Osmanlı'nın klasik dönemine ait vergi defterlerinde bu köprülere atf yapılmış ve bazı köylerin halkından kişiler köprülerin bakımından sorumlu tutulmuştur.

Yağlıdere ırmağı üzerindeki tarihi köprülerin en azından bir kısmının 19.yüzyılda yenilediği anlaşılmaktadır. Nitekim *Ağa'nın Köprüsü* diye anılan ve Tirebolu Voyvodası Kethüdazade Mehmet Emin Ağa tarafından yaptırıldığı bilinen köprünün kitabesinde 1232 (1816) tarihi yer almaktadır. Ulaşım kapatılmış olan bu köprü, ilçe sınırları içinde en büyük olanıdır ve ayak açıklığı 20 metre, yüksekliği ise 11 metredir. Aynı vadi içinde Harava ve Sınır köyleri köprüleri de yaklaşık değerlere sahip köprülerdendir.

Osmanlı'nın klasik dönemine ait vergi defterlerinde işaret edilen Karadeniz limanları ile Anadolu'nun iç kesimleri arasında şekillenen bu yolların¹²⁷, ekonomik yönü dışında bir de bununla birlikte gelişen sosyal ve kültürel boyutu vardır. Eski çağlardan beri karşılıklı olarak üretilen her çeşit ticarî ve kültürel emtia, bu yollar sayesinde taşınmak suretiyle mübadele edilmiş, böylece de toplumlar arasında kültürel ilişki süreklilik kazanabilmiştir. Ayrıca beşeri ilişkiler, akrabalıklar bu yollar sayesinde devamlılık kazanabilmiştir. Kervanlarla birlikte hacı kabileleri, sürü sahiplerinin, yaylacıların ve konargöçer Yörüklerin göçleri bu yollar üzerinden gerçekleşebilmiştir.

¹²³ BOA, TTD, nr. 52, s. 698.

¹²⁴ Şakir Şevket, *Trabzon Tarihi*, İstanbul 1294, s. 85; 1554 tarihli vergi defterinde Espiye köyünde Veli oğlu Hacı adlı şahsın işlettiği bir iskele söz konusudur. (Emecen, "Espiye Kasabası", *Espiye Sempozyumu*, s. 9-10).

¹²⁵ Konuyla ilgili 1515 tarihli kayıt şöyledir: "Mezkûr Hacı Abdullah Halife, ayende ve revendeye hizmet ettiğinden her karar-ı sabık emr-i âli mücebince muaf kılınup öşür ve rûsum talep olunmaya" (BOA, TTD, nr. 387, s. 762).

¹²⁶ 1547'de Uruz oğlu Ali Kösi Kalesi'nde, bazı kimseler de Arduç Derbendinde görevlidir. (BAO, TTD, nr. 478, s. 131).

¹²⁷ Halaçoğlu, *Menziller*, s. 148; Şebinkarahisar yolunun 19.yüzyıldaki durumu konusunda bkz. Rıza Karagöz, "Giresun-Karahisar-ı Şarkî Yolunun İslahı Hakkında Bir Rapor ve Değerlendirilmesi", *Uluslar arası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu 09-11 Emim 2008*, Bildiriler, I, s. 438-451.

Karadeniz sahil kesimindeki insanların Anadolu'nun iç kesimlerine açılan penceresi konumunda olan bu yolların ticarî yönüyle birlikte gelişen kültür taşıyıcılığı gibi önemli bir fonksiyonunu da burada vurgulamak gerekir. Karadeniz sıra dağlarının güneyden kuşattığı bölgenin kapalı havza niteliğine bürünmesinin, bir ölçüde bu ulaşım sistemi sayesinde önüne geçilebilmiştir.

Yukarıda atf yaptığımız dervişler, müderrisler, kanaat önderleri ve devlet adamları, Anadolu'nun belli başlı kültür merkezleri Sivas, Niksar, Bayburt gibi yerlerde eğitimlerini ikmal ederek bu yollardan sahil bölgesine gelip kolonizasyon faaliyetinde bulunmuşlardır. Böylece de bölgenin Türk kültürü ile teması süreklilik kazanabilmiştir. Yağlıdere vadisinde kurulmuş ve etkili olmuş Hacı Abdullah Halife zaviyesine bağlı Ahi dervişleri bu yolu kullanarak eğitimlerini Erzincan, Karahisar-ı Şarki, Bayburt gibi merkezlerde bulunan medreselerde ikmal etmişlerdir. Hatta hac gibi toplu yolculuk yapmayı gerektiren ibadetlerini de bu yolu kullanarak irca etmişlerdir.

İşte bu yüzden söz konusu yollar, günümüzde ekonomik bir değer taşıyor olsalar da, tarihi ve kültürel varlıklarımıza dair hatıraları muhafaza etmeleri bakımından hafızalarda taze tutulmaya devam edilmelidir. O devirlerden bu günlere ulaşabilen köprü, menzilhane, zaviye, palanka ve imaret yapılarının mutlaka tespit edilmesi, sonra da restorasyonu konusunda çaba sarf edilmelidir.

3-Hacı Abdullah Halife Vakfına Ait Eserler

Yukarıda tarihi kişiliği hakkında bilgi sunduğumuz Hacı Abdullah Halife'nin gerek özel yaşamını sürdürdüğü ve gerekse vakfına hizmet eden çok sayıda kurum ve onlara ait yapılardan söz etmek mümkündür. Ancak bu eserlerin bir kısmı geçen yüzyıllar içinde yok olmuş, bir kısmı ise ayakta kalmasına rağmen çok tahrip edilmiş, orijinalitesini kaybetmiştir. Biz burada ayakta kalan eserler hakkında bilgi sunmaya çalışacağız.

a)Cami

Tekke köyünün merkezinde bulunan caminin Hacı Abdullah Halife'nin babası Kasım Halife tarafından ibadete açıldığı bilinmektedir. 1480'li yıllarda açıldığı anlaşılan caminin ilk şeklinin nasıl olduğu, eserin yapımında kullanılan malzemenin niteliği konusunda açık bir bilgi yoktur. Ancak zaman içerisinde eserin yenilediği ve 18.yüzyılda iç mekânında ahşap işlemler ile boyama yapıldığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu caminin kalın taşlarla örülmüş olan duvar ölçüleri 12.90 X 9.00 metre şeklindedir. Cami içindeki sıvanın orijinal ve bitki motifleriyle bezeli boyama iç mekânın ise 18.yüzyılın sonlarına ait olduğu düşünülmektedir. Dış sıva ve binanın sol tarafına iştirilmiş olan minare kaidesi ise yakın bir zamanda yapılmıştır.

Caminin beş büyük cam ve dört küçük mazgal olmak üzere toplam dokuz penceresi vardır. Son cemaat yerinin kuzey duvarı sonradan yarıya kadar yıkılarak briketle yapılmış orijinalinden farklı iki büyük pencere ilave edilmiştir. Halkın verdiği bilgiye göre cami girişi sel sularından kurtulmak için 150 yıl önce yıkılarak, doğu yönüne alınmıştır. Sonradan ilave edilmiş olan son cemaat yeri ile ana yapı arasındaki kesme taş kapı 1.55 X 75 cm ebadında olup, kapıdan girenlere boyun büktürmektedir. İçerideki ahşap mahfil ile sonradan koyu kırmızı-yeşil yağlıboya ile kaplanmış olan ceviz minber, 19.yüzyıl sonlarında yapılmıştır.

Caminin iç mekânı 7.61 X 7.46 metre ebadında olup, iki ağaç direk üzerinde duran geniş bir kadın mahfilidir. İç sıva üzerine yapılmış olan çiçek motifleri, kandiller, servi, Cennet'in 8 kapısı ve onu gölgeleyen *Tuğba Ağacı* ve *Liva-i Hamd* tasvirleri o

günlerin inanç iklimini yansıtmaktadır. Yüzyıllar önce caminin aydınlatmasını sağlayan 15 X 40 ebadındaki sekiz adet şamdan cami dışında bir başka yerde muhafaza edilmektedir.

Eski vergi defterlerinde Ahiçukuru denilen mekânın tam ortasına konuşlandırılmış olan bu caminin, köyün mimarisini de şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Evler arasından camiye uzanan yolların birleşme noktası bu durumu açıkça göstermektedir.

b) Türbe

Ahiçukuru köyünün ve zaviyenin aslı kurucusu Kasım Halife'nin mezarının nerede olduğu bilinmemektedir. Ancak zaviye şeyhlerinin mezarlarının ve Hacı Abdullah Halife Türbesi'nin bulunduğu Tuğlacık köyü mezarlığı, bu konuda araştırma yapılabilecek en uygun sahadır. Zira Kasım Halife döneminde yerleşim bulunmayan, ancak ziraata açılmış bir mezra durumunda olan Tuğlacık (Harava) köyünün bulunduğu coğrafyadaki mezarlık, iskân alanı dışında oluş yönüyle defin işlerine en uygun yerdir. Köy ve zaviye kurucusu şeyh efendinin buraya gömülmesi ile bir geleneğin başladığı ve giderek buranın umumi mezarlık haline dönüştüğü anlaşılmaktadır.

Hacı Abdullah Halife Türbesi, Tuğlacık köyü umumi mezarlığının içinde küçük bir yükselti üzerindedir. Türbe kare planlı 3 X 3 ebadında kesme taştan yapılmış, üzeri çatı ile kapatılmıştır. Kemerli bir görüntü verilerek şekillendirilmiş olan türbe kapısı, kuzey yönüne bakmakta olup, içi güneye bakan bir mazgal pencereden aydınlatılmaktadır. Yakına kadar dış cephesi sıvasız olan yapının mimarî bakımdan bir özelliği bulunmamaktadır.

c) İmaret/Misafirhane

Yoksullara, yolda kalmışlara ve buradan geçen umumî yolu kullanan hacı kabilelerine, Yörük sürü sahiplerine yiyecek ikram etmek için kurulmuş olan imarethane binası yıkılmadan günümüze ulaşabilmiş eserlerdendir.

Mevcut imarethane binasının ne zaman yapıldığını bilemiyoruz. Ancak zaviye ile ilgili belgelerde, *ayende ve revendeye* hizmet edildiğine dair bilgiler, burada 1480'li yıllarda da bir imaret/misafirhane olduğunu göstermektedir. Mevcut bina daha çok 19.yüzyıl yapı tekniğine uymaktadır. Muhtemeldir ki, tamamıyla ahşap olan eski bina 19.yüzyılın ikinci yarısında yeni yapı tekniğine uygun olarak inşa edilmiştir.

Binanın alt katı, buraya gelen misafirlerin binek hayvanlarının barındığı ahır, üst katı ise misafirlerin ağırlanması için düzenlenmiştir. Bina içindeki bölmeler ve dış duvarın ısı yalıtımını sağlamak için dolgu malzemesi olarak ahşap talaş kullanılmıştır. Taş duvarların hatıllı ve iç bölmeleri bağdadî olan bina girişinde dar bir koridora açılan üç oda ve bir tuvalet yer almaktadır. Bina içindeki odaların tavan ve tabanları tahta ile döşenmiştir. Her odada ısınma ve pişirme amaçlı olarak kullanılan birer ocaklık ve ocaklıkların yanında da iki küçük dolap o devirlerin sivil yaşamını ve ev içi düzenini anlatma konusunda işe yarar ipuçları sunmaktadır. Cumhuriyet devrinde ilkokul olarak kullanılmış olan imarethane, bu yüzden çok tahrip edilmiştir.

d) Değirmen

Bu gün faal durumda olan değirmen Tekke'den Tuğlacık köyüne giden yol üzerinde *Şimşirlik* mevkiindedir. Kuru bir vadi iken buraya Hacı Abdullah Halife tarafından inşa edilen değirmenin suyunun, yine onun Şimşir ağaçlarının altında iki rekât namaz kılıp dua etmesi ve asasını yere dayaması üzerine fişkırđığı hikâye edilen tatlı su ile çalışmaktadır.

5.10 X 5. 80 ebadında kara taş kullanılarak yapılmış olan değirmen tek ünitelidir. Ayrıca suyu taşıyan oluk da kesme taş malzemeden inşa edilmiştir. Kuzey doğu duvarı içinde klasik bir ocaklık/tandır vardır. Eski zamanlarda, kışlık un ihtiyacını burada zahire öğütürerek karşılayan ailelerin gece değirmeni burada yatarak bekledikleri ifade edilmektedir.

e)Hacı Abdullah Halife Evi (Ocak)

Hacı Abdullah Halife yapıları içinde tarihe en eski ve orijinal olanı budur. Çünkü bu yapı Hacı Abdullah Halife'nin evidir ve ilk yapıldığı tarihteki özelliklerini korumaktadır. Sonradan oldukça hacimsiz beton bir koruma altına alınmış olan bu yapı için 1876 tarihli Trabzon Vilayet Salnamesi'nde "*Tekke köyünde Şeyh Hacı Abdullah hazretleri hayatında ikamet eylemiş olduğu hanesi el-an müceddeten inşa olunmuş gibi mevcuttur*"¹²⁸ denilerek, binanın orijinallğine atf yapılmaktadır.

Şeyh efendi ailesinin ikamet ettiği söz konusu bina, eğimli bir arazide, kalın bir taş duvar üzerine yerleştirilmiştir. 5.55 X 5.00 ebadında tek oda olan yapının orta yerinde ateş yakılan *ocaklık* bulunmaktadır. Bir tarafı toprağa yaslanmış kara taş duvar ile çevrili, üç tarafı ise bölgede *geçme* tabir edilen ahşap malzeme kullanılarak yapılmıştır. Bu yapıda pencere bulunmaması ilginçtir. Ancak mevcut yapı, toplumsal ilgiye muhatap bir kanaat önderinin günlük yaşamı için asla yeterli gelebilecek bir yer değildir. Orta yerindeki ocaklığın varlığı, tuvalet ve pencerelerin olmaması, çevresindeki bölmeleri zamanla yıkılmış, yok olmuş daha geniş bir yapının varlığına işaret etmektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki, bu gün ziyaret edilen tek oda, yıkılmış olan binanın orta yerindeki mutfak kısmıdır.

Zira 1980'li yıllarda buraya gelerek incelemeler yapmış olan arkeolog Haşim Karpuz bu yapı içinde *pöstekiler, asalar, sırlı seramikler, kandiller vb. tarikat eşyalarından*¹²⁹ söz etmektedir. Oysa sözü edilen malzemelerin hiç biri bu gün mevcut değildir. Demek oluyor ki, mevcut yapılar ilk yapıldığı tarihlerden bu güne değişikliğe uğramış, kayıplar olmuştur

f) Kalıntısı Bulunmayan Yapılar

Vakıf kaydı taşıyan belgelerde sözü geçmesine rağmen bu gün kalıntısı bulunmayan yapılardan en önemlisi medresedir. 1486 tarihli kayıtlarda medresenin eğitim hizmeti verdiği, Hacı Abdullah Halife'nin de burada hocalık yaptığı ifade edilmiştir. Söz konusu medrese, Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar eğitim-öğretimine devam etmiş, daha sonra yıkılarak yerine ilkokul yapılmıştır. Halkın ifadelerine göre 15 X 10 ebadında olan medrese binasının sadece kuzey duvarları durmaktadır.

Hacı Abdullah Halife vakfı yapılarından olduğu halde bu gün mevcudu bulunmayan bir başka eser de, şimdi yerinde imam lojmanı ve köy müzesinin yer aldığı misafirhanedir. Bu binanın daha çok medrese talebelerinin kaldığı pansiyon niteliği taşıdığı rivayet edilmektedir. Ayrıca halkın, varlığından bahsettiği ekmeğ fırını ve çeşmeden de eser kalmamış durumdadır.

4- Diğer Dinî Eserler

a) Camiler

Yağlıdere ilçesinde varlığı haber verilen en eski camiler, ilçe merkezi ile Kızılalma arasında bir yerde olduğu anlaşılan Kasım Fakih Camii, yukarıda hakkında bilgi arz

¹²⁸ TVS, C. 8, s. 306.

¹²⁹ Haşim Karpuz, "Giresun-Espiye Gülbahar hatun Tekkesi", *Vakıflar Dergisi*, XV, (Ankara 1982), s. 118.

ettiğimiz Ahiçukuru Hacı Abdullah Halife Camii, bu gün adı Koçlu olan Kızıllar köyü Eşter Bey Camii ve Çepnilerin 15.yüzyılda kurduğu Sınır Köyü Camii'dir. Bunlardan Kızıllar ve Ahiçukuru köylerinde hizmet veren camiler Hacı Abdullah Halife Vakfına bağlıdır. Yani görevlileri Hacı Abdullah Halife neslinden gelmektedir, giderleri de bu vakıf tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca söz konusu iki köyde de yine aynı vakfa bağlı birer medrese vardır.

1515 tarihli kayıtlarda bu medreselerde görev yapan kişilerin ve görevlilerinin, Hacı Abdullah Halife'nin elinde yetişmiş yakın akrabası olduğu anlaşılmaktadır. Mesela Ahiçukuru köyünde Hacı Abdullah Halife'nin kendisi *hatip*; Celâl Fakih *imam*dir. Kızıllar köyünde ise yakın akrabası Mevlâna Hamza *imam* olarak görev yapmaktadır¹³⁰.

Yağlıdere vadisinin aşağı kısmındaki köylerin Cuma ibadeti için toplandığı önemli bir camiden daha söz edebiliriz. Nitekim 1485'de Kızılelma köyünden Kasım Fakih adlı âlim bir şahıs tarafından inşasına öncülük edilen bir Cuma camiinden bahsedilmektedir. Caminin yeri konusunda net bir bilgi verilmemekte, ancak o vakitler *merkez camii* anlamında buradan *Cami-i Ordu* diye söz edilmektedir. Söz konusu camide Kasım Fakih'in oğlu Süleyman adlı kişi imam, Ahallı köyünden iki kişi de hizmetlidir¹³¹. Caminin yapımına öncülük eden Kasım Fakih 1485'den önce yaşamıştır. Bu durum aynı zamanda Cuma namazlarını eda etmek için caminin 1480'lerde inşa edildiğine işaret etmektedir.

Aynı tarihlerde kaynaklar *Yağlıdere Camii* diye bir başka Cuma camiinden daha söz ederler. Ancak kayda konu olan mabedin Espiye kasabasına yakın, ırmak kenarında olduğu, bugünkü Yağlıdere Camii ile ilgisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır¹³².

Demek oluyor ki, Yağlıdere vadisinde yaşayan Türkmenler, devrin şartlarında en fazla at kullanarak yaptıkları yürüyüşle, Cuma günleri dört merkezde toplanabilmektedirler. Bunlar güneyden kuzeye Ahiçukuru, Kızıllar, Kızılelma ve Espiye köyleri civarında bulunan Cuma camileridir. Buralar aynı zamanda günlük ihtiyaçları karşılamak için çeşitli alışverişlerin yapıldığı; küçük kulübelerde çalışan bakırcı, semerci, demirci, yaycı, çarıkçı ve çulcu gibi meslek erbabının bulunduğu birer merkez konumundadır. Cuma günleri buralarda bir çeşit Türkmen panayırı kurulmakta, sosyal ilişkiler bu mekânlarda sürdürülmektedir.

b) Kiliseler

Çepni Türklerinin Yağlıdere vadisine geldiklerinde bu coğrafyada meskün Hıristiyan bir toplulukla karşılaşmadıkları anlaşılmaktadır. 15.yüzyılda kurulduğu anlaşılan Akçakilise ve Gebekilise adlı köylerde de Hıristiyan ahali yoktur. Mesela 1486'da Gebekilise köyünde üç, Akçakilise de ise altı Müslüman hane vardır. Buraların *kilise* imlasıyla tesmiye edilmiş olmasını, antik ticaret yolu üzerinde eskiden hizmet verdiği muhtemel birer kilise kalıntısı ile ilişkili görmek mümkündür. Ancak bu konuyu ispatlayacak bir vesikaya da ulaşılmış değildir.

Eski adı Gebekilise olan Çağlayan köyündeki kilise kalıntısının bahsettiğimiz dönem ile bir ilgisi yoktur. Buraya hariçten gelen Rumlar tarafından yapılan Çağlayan Köyü Kilisesi, 19.yüzyılda inşa edilmiştir. Söz konusu mabet ve diğer Hıristiyan eserleri konusunda henüz somut bir veri elde edebilmiş değiliz.

¹³⁰BOA, TTD, nr. 828, s. 742.

¹³¹BOA, TTD, nr. 828, s. 739-740.

¹³²BOA, TTD, nr. 828, s. 735.

Güven il, yukarıda belirtildiği gibi, Osmanlı tarihi boyunca idari bakımdan dört farklı yapıya tabii kalmıştır. İhtiva Çarısı (Güven) Kazan, Kürtün Kazan, Pazarcı Kazan ve Karabük-Şanlı Kazan'dır. Osmanlı'nın son devrinde idari yapı daha değişik görümlere tabii olmuş. Güven'in doğu bölgesi Trabzon sancağına bağlı kalmıştır. Cumhuriyet devrinde yakın (1959) bir zamanda Güven sınısı kaldırılmış, 1973 yılında da il olmuştur.

Bu tarihte Güven ilinde Merkez, Tercözü, Gözle ilçeleri ile bunlara bağlı Bulancık, Kaşın, Esiğir ilçeleri bulunmaktaydı. On yıl sonra Şehircilikler ilinin kaldırılması sonucunda, Ş. İhtiva Çarısı ve Akıncı ilçeleri Güven iline bağlanmıştır. 1974 yılında Bulancık, 1974 yılında Kaşın, 1977'de Esiğir, 1978 yılında Gözle ve 1980 yılında da Eymenli Güven iline bağlı hale getirilmiştir.

Bu tarihten sonra 27 yıl yeni bir düzenleme olmuştur. 1987'de Fırtına ve Yeşilirmak ilçelerini ilçe haline getirmiştir. Böylece ilçe sayısı 11 olarak artmıştır. Ancak 1990 yılında yapılan yeni düzenleme ile Çanakçı, Güce, Doğankent ve Çanakçı ilçeleri kurulmuş ve Güven ilinde ilçe sayısı 17'ye çıkarılmıştır.

II. BÖLÜM

İDARİ GELİŞİM VE KAMU HİZMETLERİ

1998 yılı itibarıyla Güven ilinin toplam 248 köyü vardır. 2008 yılı verilerine göre Güven il 232 köy, 13 belde, 12 ilçeden oluşmaktadır. Yeşilirmak ilçesinde ise Çarşamba köyü bir belde, 25 adet köy, merkezde ve beldeye bağlı olmak üzere 12 adet belde vardır. 208 köyün tamamı ve köylerin 2008 yılı itibarıyla nüfusları aşağıda verilmektedir (Tablo 19).

Tablo 19: Köy Nüfusları (2008)

İlçe	Köy	Nüfus					
Yeşilirmak	Çarşamba	1.200					
	...	...					
	Çanakçı	...	...				
		...	...				
		Güce	...	...			
			...	...			
			Doğankent	...	...		
				...	...		
				Çanakçı	...	...	
					...	...	
					Güven	...	...
						...	...

A-İDARİ GELİŞİM

Giresun ili, yukarıda belirtildiği gibi, Osmanlı tarihi boyunca idari bakımdan dört kazaya ayrılarak yönetilmiştir. Bunlar Çepni (Giresun) Kazası, Kürtün Kazası, Pazarsuyu Kazası ve Karahisar-ı Şarki Kazası'dır. Osmanlı'nın son devrinde idari yapı sıkça değişme göstermesine rağmen Giresun'un doğu bölgesi Trabzon sancağına bağlı kalmıştır. Cumhuriyet devrine yakın (1920) bir zamanda Giresun müstakil mutasarrıflık, 1923 yılında da il olmuştur.

Bu tarihte Giresun ilinde Merkez, Tirebolu, Görele ilçeleri ile bunlara bağlı Bulancak, Keşap, Espiye bucakları vardır. On yıl sonra, Şebinkarahisar ilinin kaldırılması sonucunda, Ş. karahisar merkez ve Alucra ilçeleri Giresun iline bağlanmıştır. 1934 yılında Bulancak, 1954 yılında Keşap, 1957'de Espiye, 1958 yılında Dereli ve 1960 yılında da Eynesil Giresun iline bağlı hale getirilmiştir.

Bu tarihten sonra 27 yıl yeni bir düzenleme olmamıştır. 1987'de Piraziz ve Yağlıdere nahiyeleri ilçe haline getirilmiştir. Böylece ilçe sayısı 11 olarak tespit edilmiştir. Ancak 1990 yılında yapılan yeni düzenleme ile Çanakçı, Güce, Doğanekent ve Çamoluk ilçeleri kurulmuş ve Giresun ilinde ilçe sayısı 15'e çıkarılmıştır.

Tablo 18: Köy Muhtarları (2008)

Köyler	Muhtarlar	Köyler	Muhtarlar
1 Akdarı	Avni SİNİR	14 Ömerli	Sami ÖZTÜRK
2 Akköy	Metin ÖZDEMİR	15 Sınır	Halil ÇİL
3 Akpınar	Ayvaz AKGÜN	16 Sinanlı	Orhan ORAL
4 Dereköy	A. Önal TURAN	17 Tekke	Salih ÖNAL
5 Derindere	Mustaf DEMİR	18 Tuğlacık	Tevfik TÜRKMEN
6 Elmabelen	Ali KIR	19 Umutbükü	M. Kani ÇİÇEK
7 Güllüce	Hakkı PEKTAŞ	20 Yazlık	Osman YILMAZ
8 Hisarcık	Hasan IŞIK	21 Yenice	Cevat CEYLAN
9 Kanlıca	Erol OLMUŞ	22 Yeniyazlık	Adnan BEKTAŞ
10 Koçlu	Mustafa KARAKUŞLU	23 Yeşilpınar	Osman OKUR
11 Küçükköy	Mehmet BAYRAM	24 Yeni Akköy	Kahraman KARAKAYA
12 Ortaköy	Sabri KILIÇ	25 Yeşilyurt	Hayrullah EROL
13 Oruçbey	İsa ŞAHİN	-	-

1998 yılı itibariyle Giresun ilinin toplam 548 köyü vardır. 2008 yılı verilerine göre Giresun ili 535 köy, 13 belde, 15 ilçeden oluşmaktadır. Yağlıdere ilçesinde ise *Üçtepe* adıyla bir belde, 25 adet köy, merkezde ve beldeye bağlı olmak üzere 12 adet de mahalle vardır. Söz konusu mahalle ve köylerin 2008 yılı itibariyle muhtarları aşağıda verilmiştir (Tablo 19).

Tablo 19: Mahalle Muhtarları (2008)

Mahalleler	Muhtarlar	Mahalleler	Muhtarlar
1 Ahallı	Emin AKKAYA	7 Kozbükü	Hümmet ÖZTÜRK
2 Akdoğan	Ali TUZCU	8 Kurucalı	Mehmet ÇITLAK
3 Bük	İbrahim BAYRAM	9 Merkez Mh.	İ. Basri KILIÇ
4 Günece	Ahmet ÖZDEMİR	10 Palaklı	Mehmet YANBUL
5 Kızılelma	Hasan KIR	11 Tepeköy	Telat BEKTAŞ
6 Çağlayan	Fahri FIRAT	12 Gültepe	Hayri KANGAL

Bu gün itibariyle Yağlıdere ilçesi, Osmanlı'nın klasik dönemine göre daha dar bir alan içermektedir. Nüfus yoğunluğu ve köy sayısı daha az olsa da Osmanlı'nın klasik dönemindeki Yağlıdere, Espiye'nin batısını da kapsayacak biçimde sahile kadar uzanmış bir idarî alandır.

1998 yılı tespitlerine göre Yağlıdere ilçesinde Kaymakamlık dışında Ziraat Bankası, Adliye, Orman ve Fiskobirlik teşkilatları vardır. Bunlardan Fiskobirlik daha sonraki yıllarda kapatılmıştır. Ziraat Bankası 1969'da kurulmuştur ve halen faal durumdadır. Bankanın ilk müdürü Selahaddin Ayar, bu satırların yazıldığı sırada ise İsmail Tomak'tır. İlçe Özel İdaresi mülkiyetinde olan hizmet binasında kaymakamlık, Nüfus Müdürlüğü ve kurum personelinin oturduğu 4 adet lojman bulunmaktadır. Yeni yapılmakta olan Kaymakamlık binası ise henüz hizmete açılmamıştır.

Yağlıdere ilçesinin bu gün (2010) itibariyle merkez ve Üçtepe adıyla iki belediyesi, bunlara bağlı 15 mahalle ve 27 köyü bulunmaktadır. Kamu kurumu olarak Kaymakamlığa doğrudan bağlı kurumlar Özel İdare, Nüfus, Jandarma ve Emniyet Amirliği; kaymakamlıkla ilişkili olarak da Milli Eğitim, Tapu Sicil, Mal Müdürlükleri, Sağlık Grup Başkanlığı ile İlçe Müftülüğü vardır. Özel banka bulunmayan ilçede sadece Ziraat Bankası hizmet vermektedir.

1-Belediyeler

a)Yağlıdere Belediyesi

Halk arasında halen *Camiyanı* imlasıyla anılan bu yerin nasıl ve hangi tarihte ortaya çıktığını, kitabın tarih bölümünde ortaya koymaya çalıştık. Bu bölümde ilçe merkezindeki resmî kurumların mevcut durumlarını ifade etmeye çalışacağız. Yağlıdere'de ilk resmî kurum olması dolayısıyla belediye ile konuya girebiliriz.

Tablo 20: Yağlıdere Belediye Başkanları

	Belediye Başkanları	Babası	Partisi	Hizmet Dönemi
1	Ali BÖLÜK	Halil	AP	1972-1974
2	M. İsmail KAHYAOĞLU	Mehmet	CHP	1974-1978
3	Nedim KAHYA	Hüsnü	CHP	1978-1984
4	Ahmet YANBUL	Hurşit	ANAP	1984-1999
5	Şevket KAYA	Mehmet	MHP	1999-2004
6	Şevket KAYA	Mehmet	MHP	2004-2008
7	Abdurrahman KIRHASANOĞLU		AKPARTİ	2009-

İlçe merkezindeki eski cami etrafında Cuma günleri ortak ibadet nedeniyle başlayan toplanma faaliyetinin giderek kasabanın çekirdeğini teşkil ettiğini söylemiştik. Bu küçük belde merkezinde belediye teşkilatının kuruluşu 1971 tarihli bir kararname ile olmuş, bir yıl sonra yapılan ilk seçimler ile ilk belediye başkanı görevine başlamıştır¹³³. Giresun'da belediye teşkilatı gecikmeli kurulan yerlerden Yağlıdere'nin kasaba nüfusu bu tarihlerde 2.119 kişidir.

Belediye teşkilatının kurulmasından sonra yapılan malî yılı bütçe çalışmalarında, gelir ve giderleri denk olacak şekilde 1973 yılı bütçesi 743.549 lira olarak tespit edilmiştir. Aynı yıl merkez nüfusu 6.146 kişi olan Espiye'de ise, belediye bütçesi

¹³³ 1973 Giresun İl Yıllığı, s. 334.

1.479.942 liradır. Espiye'de ilk imar çalışmaları 1962'de başlamış, 1969'da revize edilmiştir. Yağlıdere kasabasında ise bu tarihlerde bir imar çalışması yoktur¹³⁴.

Tablo 21: Yağlıdere Belediye Meclis Üyeleri (2009)

	Belediye Meclis Üyeleri	Partisi
1	Mustafa DURDU	AK Parti
2	Harun DURDU	MHP
3	Harun BÖLÜK	MHP
4	Suna KOÇ	AKP
5	İlyas KANDEMİR	MHP
6	Ağabey TURAN	AKP
7	Cemil ÖZDEMİR	MHP
8	Metin BAYRAM	AKP

b) Üçtepe Belde Belediyesi

Üçtepe Beldesi, sahilinden 35 km, Yağlıdere ilçe merkezinden yaklaşık 20 km güneyde yer alır. Belde, Yağlıdere ırmağının oluşturduğu düzlükte kurulmuştur. Burada daha önceleri Pelitçik denilen bir köy yerleşimi olduğu anlaşılmaktadır¹³⁵. Osmanlı devletinin yükselme döneminde, 1500'lü yıllarda kurulduğu anlaşılan Pelitçik köyünde 1515'de altı Müslüman Türk hane vardır. Bu tarihlerde söz konusu köyde, bir değirmen işletmesinden ve saraya kuş (atmaca) yetiştiren bir gruptan söz edilmektedir.

Pelitçik köyünün coğrafyası büyümeye fazla elverişli olmadığı için, tarihi çok eski olmasına rağmen fazla gelişme gösterememiştir. Nitekim 1876'da yapılan sayımlarda bile köyün fazla büyümediği 11 hane olarak kaldığı anlaşılmaktadır¹³⁶.

Burada kurulan Cuma camii, çevre köy ve mahallelerde yaşayan halkın ortak ibadet için toplanmasına ve giderek de kasabanın ortaya çıkmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır. Üçtepe Beldesi'nde belediye 1993'de kurulmuş, 1994'de yapılan seçimde ise Tevfik Zıvalı başkan seçilmiştir. Üçtepe Beldesi altı mahalleden oluşmaktadır. Bunlar Pelitçik, Karagüney, Balkan, Günyanı, Çağlayan ve Kozbükü mahalleleridir.

Tablo 22: Üçtepe Beldesi Belediye Başkanları

	Belediye Başkanları	Babası	Partisi	Hizmet Dönemi
1	Tevfik Zıvalı	Halil		1994-1999
2	Tevfik Zıvalı	Halil		1999-2004
3	Tevfik Zıvalı	Halil	AK PARTİ	2004-2009
4	Harun Öztürk		AK PARTİ	2009-

2-Kaymakamlık ve Kaymakamlar

Yukarıda da arz ettiğimiz gibi, 19.yüzyılda Tirebolu'ya bağlı bir köy olan Yağlıdere, 1957 yılında Espiye'nin ilçe olmasıyla bu ilçeye bağlı bir bucak haline getirilmiştir. 1987 yılında çıkarılan 3392 sayılı kanunla Piraziz ile birlikte ilçe olmuştur. Bir yıl sonra, yani 15 Ağustos 1988 tarihinde de Kaymakamlık ve diğer birimler resmen

¹³⁴ 1973 Giresun İl Yıllığı, s. 333-334.

¹³⁵ BOA, TTD, nr. 52, s. 709; nr. 387, s. 754; nr. 288, s. 599.

¹³⁶ Sümer, *Tirebolu*, s. 177.

çalışmalarına başlamıştır. Göreve getirilen ilk kaymakamın adı Mehmet Kılıçlar olarak kayıtlara girmiştir. Bu tarihten günümüze kadar ilçede görev yapan kaymakamlar tablodan izlenebilir (Tablo 23).

Tablo 23: İlçede Kaymakamlık Yapmış Kişiler

No	Kaymakamlar	Görev Yılları
1	Mehmet KILIÇLAR	12 Ağustos 1988–19 Ağustos 1992
2	Atilla TOROS	3 Ağustos 1993- 3 Aralık 1993
3	Saim PARLAK	5 Ocak 1994–24 Ağustos 1995
4	Türker ÖKSÜZ	4 Aralık 1995–7 Ağustos 1998
5	Mustafa ELDİVAN	1 Mart 2002–29 Eylül 2002
6	Ümit CAVULDAK	5 Nisan 2003–29 Eylül 2003
7	Kadir PERÇİ	17 Mart 2004–25 Nisan 2004
8	Ahmet DENİZ	25 Nisan 2004–26 Kasım 2004
9	Emrah YILMAZ	29 Kasım 2004–12 Eylül 2005
10	Ahmet ADANUR	12 Eylül 2005–29 Nisan 2006
11	Ahmet DENİZ	29 Nisan 2006–8 Temmuz 2006
12	Bülent TEKNİYİKOĞLU	8 Temmuz 2006–12 Kasım 2006
13	Ali KARAKAYA	13 Kasım 2006–19 Mart 2007
15	Ahmet DİLSİZ	19 Mart 2007–1 Eylül 2008
16	Ömer DEREÇİ	01 Eylül 2008–3 Mart 2009
17	İsmail ÖZKAN	03 Mart 2009-....

İlçede halen görev yapmakta olan İsmail Özkan, 1981 yılında Adana doğumlu olup, 2004'de Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünü bitirmiştir. 2006'da Erzincan Kaymakam Adayı olarak Mülki İdare Amirliği mesleğine başlamıştır. Trabzon'da teftiş stajını, Adana Karataş ilçesinde Kaymakam Refikliği stajını tamamlamıştır.

Aksaray'ın Gülağaç ve Erzincan'ın Refahiye ilçelerinde yaptığı Kaymakam Vekilliği görevlerinden sonra, İçişleri Bakanlığı'nca bir yıllığına dil eğitimi almak ve Fransız idare sistemi üzerinde araştırmalar yapmak üzere Fransa'ya gönderilmiş ve bu ülkede Université de Franche-Comté'a'da eğitimini tamamlamıştır.

3- Diğer Kamu Kurumları

Milli Eğitim Müdürlüğü

İlçede Milli Eğitim Müdürlüğü, kaymakamlık teşkilatının kuruluşu ile 1987 tarihinde teşkil edilmiş, müdürlük görevine de ilk olarak Mustafa Bayram getirilmiştir. Bundan sonra sıra ile Hasan Baycan, Sebahattin Karaca ve İbrahim Tahmaz bu göreve getirilmişlerdir. Bu satırların yazıldığı 2010 yılı itibarıyla müdürlük görevine Adnan Günaydın bakmaktadır. İki şube müdürü, iki memur, bir yardımcı hizmetli ile ilçede hizmet veren kurumda üç şef ve üç teknik hizmetli kadrosu vardır.

İlçe genelinde 16 okul eğitim öğretim vermektedir. 13 İlköğretim okulunun 8 tanesi birleştirilmiş sınıf uygulaması yapmaktadır. Diğer beş okul, 8 sınıflı ilköğretim okulu olarak eğitim-öğretime devam etmektedir. İlçede bir genel lise, bir Anadolu lisesi ve bir imam-hatip lisesi olmak üzere üç adet orta öğretim kurumu eğitim-öğretime devam etmektedir.

Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nde bir müdür ve bir hizmetli görev yapmaktadır. Ayrıca 2008-2009 eğitim-öğretim yılında 29 uzman öğretici ve 14 usta öğretici görev

almıştır. Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü'nün hizmet binası yoktur. Hizmetlerini özel bir binada yürütmektedir.

Milli Eğitim Müdürlüğü binasında faaliyet gösteren Öğretmen Evi'nde ise müdür, bir müdür yardımcısı, bir okuma salonu, bir lokâl ve 10 yatak kapasiteli bölüm bulunmaktadır.

Özel bir vakfa bağlı olarak çalışan öğrenci yurdunda, öğrenci sayısında istikrar yoktur. Ayrıca Özel Tomurcuk Etüt Merkezi'ni, ilçenin eğitim kurumları bağlamında zikretmek gerekir. Bu kurum ilköğretim çağındaki öğrencilere hizmet vermektedir.

Nüfus Müdürlüğü

Nüfus Müdürlüğü 1987 yılı sonunda kaymakamlık ile birlikte kurulmuştur. Kurucu müdür olarak Fahri Şahin bir yıl görev yapmış, bundan sonra sırasıyla Necdet Öztürk (1994'e kadar), Emine Akıllı (2006'ya kadar) ve Dursun Kaya Bıyıkçı (2008'e kadar) müdür olarak görev yapmışlardır. 2008'den sonra müdürlük görevine getirilen Yusuf Mercan ise halen bu göreve devam etmektedir.

Bu gün için Nüfus Müdürlüğünde müdür, üç veri hazırlama ve kontrol işletmeni görev yapmaktadır. Mülkiyeti Özel İdare'ye ait binanın ikinci katında hizmet vermektedir. Nüfus idaresine 24 köy, 12 mahalle olmak üzere 36 idari birim bağlıdır. Bu birimler içinde 74 aile kütüğü bulunmaktadır.

Sağlık Grup Başkanlığı

İlçede sağlık alanında yapılan çalışmalar, burada belediye teşkilatının kurulmasına kadar iner. Nitekim belediye teşkilatının kuruluşundan bir yıl sonra, 1973 yılında "Yağlıdere Sağlık Ocağı Yaşatma ve Geliştirme Derneği" teşkil edilmiştir¹³⁷.

Uzun süre Sağlık Ocağı olan kurum 2006'da hastane haline getirilmiştir. 2009 yılı itibariyle burada bir ameliyathane, bir kadın doğum ve bir diş ünitesi ile 4 adet poliklinik, ayrıca aynı anda 4 hastaya müdahale edebilen bir de acil servis vardır. Hastanede 4 adet tek kişilik, 11 adet de 3'er kişilik olmak üzere, toplam 15 oda vardır.

Özel İdare Müdürlüğü

İlçede hizmet veren Özel İdare Müdürlüğü, personel ve araç bakımından yetersizdir. Bu gün itibariye kurum bir müdür tarafından temsil edilmektedir. Müdürlüğe ait araç yoktur. Ancak Köy Hizmetleri'nin Özel İdareye devredilmesi ile buraya üç kamyon, iki greyder, bir dozer ve bir adet de yükleyici verilmiştir. İlçede ulaşım ve sair hizmetlerin icrası bu yüzden daha çok müteahhit firmalar eliyle yürütülmektedir. Bu satırların yazıldığı tarih itibariyle İlçe Özel idare müdürlüğü görevine Ali Altan bakmaktadır.

¹³⁷Dernekler Müdürlüğü, Dernekler Dosyası, nr. 28-100, sıra no: 193.

Emniyet Amirliği

İlçe emniyet teşkilatı, 1989 tarihli bakanlık izni ile kurulmuş, ancak 2002’de fiilen hizmete başlanmıştır. Emniyet Amirliği, önce Belediye binasında hizmet vermeye başlamış, 10 Aralık 2003’de de yeni hizmet binasına taşınmıştır. Bu gün itibarıyla biri komiser olmak üzere 24 personelle görev yapmaktadır.

Malmüdürlüğü

1988 yılının Ağustos ayında hizmete başlayan Malmüdürlüğü’nün müstakil binası yoktur. Bu yüzden Belediye binasında görev yapmaktadır. 2010 yılı itibarıyla müdürlükte bir gelir şefi, altı memur ve bir de hizmetli görev yapmaktadır.

Tapu Sicil Müdürlüğü

İlçede Tapu Sicil Müdürlüğü 1988 tarihinde kurulmuş, Nazım Narbay adlı kişi de ilk müdür olarak atanmıştır¹³⁸. Bu gün itibarıyla Tapu Sicil Müdürlüğü’nde Emin Halilbeyoğlu idarecidir. Kurumun kendisine ait binası olmadığı için faaliyetlerini Belediye binasında yürütmektedir.

TEDAŞ İşletme Şefliği

Bunlardan ayrı olarak ilçede kamu kurumu olarak TEDAŞ Şefliği ile PTT vardır. TEDAŞ İşletme Şefliğinde bir şef, bir memur, iki işçi (usta) ve bir de teknisyen olmak üzere toplam beş personel vardır. Kurumun kendisine ait binası yoktur, bu hizmetleri Belediye binasından yürütmektedir. Posta teşkilatında ise bir memur, iki dağıtıcı olmak üzere üç personel vardır.

Tablo 24: Kamu Kurumları ve Yöneticiler (2010)

Kamu Kurumu	Yönetici	Unvanı
Bağlı Birimler		
1 Kaymakam	İsmail ÖZKAN	Kaymakam
2 Yazı İşleri	İbrahim OCAK	Müdür
3 Özel İdare Müdürlüğü	Ali ALTAN	Müdür
4 Nüfus Müdürlüğü	Yusuf MERCAN	Müdür
5 İlçe Emniyet Amirliği	Turgay CENGİZ	Komiser Yardımcısı
6 İlçe Jandarma Komutanlığı	Basri ARAÇ	Kıdemli Başçavuş
İlgili Birimler		
	Yönetici Adı	Unvanı
1 Milli Eğitim Müdürlüğü	Adnan Günaydın	Müdür
2 Malmüdürlüğü	Deniz Yılmaz	Müdür
3 İlçe Müftülüğü	Yusuf Ulusoy	Müftü
4 Tapu Sicil Müdürlüğü	Emin Halilbeyoğlu	Müdür
5 Sağlık Grup Başkanlığı	Dr. Zafer Özbalkan	Doktor
6 PTT	Kuddisi Çalışkan	Memur

¹³⁸ Sonra sırayla Yılmaz Yılmaz, Necip Bulut, Emin Halilbeyoğlu, Ali Şeker, İbrahim Yanık ve Hurşit Başbüyük adlı kişiler kurumda müdürlük yapmışlardır.

1-Tarihi Gelişim

Yağlıdere yöresinde ilk ortaya çıkan eğitim kurumları, kuşkusuz Osmanlı döneminin örgün eğitim kurumları olan medreselerdir. Bunlardan birincisi şimdi adı Tekke köyü olan Ahiçukuru'nda, bulunan Hacı Abdullah Halife Medresesi, diğeri ise şimdiki Koçlu köyünde faaliyet göstermiş olan Kızıllar Medresesi'dir. Her iki medresenin de bir Ahi lideri olan Hacı Abdullah Halife tarafından kurulduğu anlaşılmaktadır. Ahiçukuru'ndaki medresenin giderleri, Yavuz Sultan Selim'in annesi, Trabzon'da metfun Gülbahar Hatun Vakfından karşılanırken, Kızıllar Medresesi'nin giderleri Eşter Bey tarafından oluşturulan vakıftan karşılanmıştır. Ancak söz konusu ikinci medresenin hocaları da Hacı Abdullah Halife ahfadındandır. Öyle anlaşılmaktadır ki 14.yüzyılın sonları ile 15.yüzyılın ilk yarısı içinde hayat sürdürmüş Çepni lideri Eşter Bey ile Abdullah Halife iki yakın dosttur ve muhtemelen Şeyh Edebalı-Osman Gazi örneğinde olduğu gibi aralarında manevi bir bağ da söz konusudur¹³⁹.

Tablo 25: İlk İskân Sürecinde Kurulan Medreseler ve Camiler

Adı	Bulunduğu Yer		Kuruluş Tarihi
	M E D R E S E L E R		
H.Abdullah Halife Medresesi	Ahiçukuru (Tekke) Köyü		1480
Eşter Bey Medresesi	Kızıllar (Koçlu) Köyü		1480
C U M A C A M İ L E R İ			
Sınır Köyü Camii	Sınır Köyü		1480
Hacı Abdullah Halife Camii	Ahiçukuru (Tekke) Köyü		1480
Eşter Bey Camii	Kızıllar (Koçlu) Köyü		1480
Kasım Fakih Camii	Yağlıdere Merkez		1515

19.yüzyılın son çeyreğinde hazırlanmış olan vilayet salnamelerinde, Yağlıdere'nin de içinde bulunduğu Tirebolu kazasında 7 medrese ve 36 adet Müslüman mektebinin varlığından bahsedilmiştir. Medreselerden ikisi, Yağlıdere vadisinde faaliyet gösteren kurumlardır. Kaza genelinde bulunan 11 Rum mektebinden hiç biri bu vadiye değildir. 1903 Maarif Salnamesi, Giresun, Görele ve Tirebolu kazalarında birer rüştiye mektebinin varlığını haber verir. Ancak bu okulların Tirebolu kaza merkezlerinde olduğu anlaşılmaktadır¹⁴⁰.

1921 tarihinde düzenlendiği anlaşılan Osmanlıca bir haritada Giresun ve çevresindeki Müslim ve gayrimüslim eğitim kurumları ve bunlara ait personel ile öğrenci sayılarına yer verilmiştir. Buna göre "Cami Yanı" imlâsıyla zikredilen Yağlıdere'nin bağlı olduğu Tirebolu kaza merkezinde altı derslikli bir erkek, tek derslikli bir de kız okulu vardır. Kaza genelinde Espiye, Harşit, İlit ve Yağlıdere adlı merkezlerde birer erkek okulu vardır.

Ayrıca Akçakilise ve Avluca köylerinde de birer erkek okulu kurulması planlanmaktadır. *Cami Yanı* denilen Yağlıdere nahiye merkezindeki erkek okulu iki derslikli, kazaya bağlı diğer okullar ise tek dersliklidir. Tirebolu kazasında faaliyet gösteren okulların personel ve öğrenci miktarları ayrı ayrı verilmemiş, ancak bu okulların tamamında 27.279'u kız ve 26504'ü erkek olmak üzere toplam 53.684 Müslüman öğrencinin eğitim gördüğü bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca kaza genelindeki okullarda toplam 1048 Rum öğrenci vardır¹⁴¹.

¹³⁹ Hacı Abdullah Halife için bkz. M. Fatsa, *Osmanlı Vakıfları*, s. 79-93.

¹⁴⁰ *Yurt Ansiklopedisi*, C. 5, s. 3121A.

¹⁴¹ Henüz arşiv envanterine kaydedilmemiş olan belgenin fotokopisi şahsi arşivimizdedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında okullaşmaya önem verilmiş ve hızla bütün köylerde ilkokul açma yoluna gidilmiştir. Bu durum, ülke genelinde okuma-yazma oranını artırma çabası ile ilgilidir. Başlangıçta maksimum düzeyde verim alınan köylerde okul açma politikasının, giderek bir ihtiyaç olmaktan çıktığı görülmektedir. Bu durumun nedeni, köylerden kentlere yaşanan göç sürecinin yarattığı kırsaldaki ıssızlaşmadır. Önceleri iki okul binasının bile yetersiz geldiği bazı köylerde öğrenci kalmamış, eğitim öğretimi belli merkezlerde toplama gereği ortaya çıkmıştır.

Köylerde öğrenci sayısının gerilemesi merkezî yönetimi yeni bir uygulama yapmaya sevk etmiş, bu defa Yatılı Bölge Okulları veya Taşınabilir Sistem denilen bir uygulama ile eğitim kurumlarını belli merkezlerde toplama yoluna gidilmiştir. 1998 yılında il genelinde 377 ilkokul, taşıma yöntemiyle 89 merkezde toplanmıştır. Bu tarihlerde Yağlıdere ilçesinin köylerindeki 16 ilkokul ise taşınabilir yöntemle iki merkeze toplanmıştır.

1972 tarihli kayıtlarda Espiye ilçesinde bir lise, bir de ortaokul vardır. İlçeye bağlı Yağlıdere nahiyesinde ise lise yoktur, sadece bir ortaokul eğitim hizmeti vermektedir. Bu tarihte Espiye Ortaokulu'nda 8, Yağlıdere Ortaokulu'nda ise tamamı erkek 4 öğretmen görev yapmaktadır. Espiye Ortaokulu'nda 556, Yağlıdere'de ise 280 öğrenci vardır. Yağlıdere Ortaokulu'nda kız çocukların Ortaokul'da öğrenime katılımı oldukça düşük gözükmektedir. 280 öğrenciden sadece 38'i kızdır. Buna rağmen Yağlıdere, Espiye ilçesi ile eğitim-öğretim konusunda ciddi bir rekabet içinde sayılabilir. Nitekim Espiye Ortaokulu 1966-67 tarihinde öğretime başlarken, bir yıl sonra da Yağlıdere Ortaokulu öğretime başlamıştır¹⁴². Başka bir ifadeyle Yağlıdere, daha önce bağlı olduğu Espiye ilçesi ile eğitim konusunda alt başı gitmeye çalışmaktadır.

Bu tarihlerde ilkokullaşma bakımından da Yağlıdere iyi durumdadır. Espiye ilçesi genelinde Yağlıdere dâhil 46 ilkokul öğretime aktif olarak devam etmektedir. Sadece iki köyde okul yoktur. Ancak okul binaları ve lojman imkânı yetersizdir. Bu tarihte 42 okul resmî, 15 okul ise geçici binada hizmet vermektedir. Bazı okulların ihata duvarı ve tuvaletleri yapılmamıştır. Ayrıca lojman yetersizliği yüzünden buralara tayin edilen öğretmenler, köy evlerinde veya okul binalarında boş bulunan bir odada ikamet etmeye mecburdur. Bir okula düşen öğrenci sayısı ortalama 740 olarak tespit edilmiştir. Bu durum o yıllarda okul binasına ve lojmana duyulan ihtiyacı göstermektedir.

2-Okullar

Giresun il merkezinde 1972-73 eğitim öğretim yılında Sanat Enstitüsü, Ticaret Lisesi, Kız Enstitüsü, Kız Öğretmen Okulu, Ebe Sağlık Okulu, Tarım Meslek Okulu ve İmam-Hatip Lisesi il içinde meslekî alanda eğitim veren kurumlar olarak kaydedilirken, Yağlıdere ilçe merkezinde meslekî eğitim veren herhangi bir okul kaydı yapılmamıştır¹⁴³.

İlçe merkezinde 1964'de kiralık bir binada eğitim öğretime başlayan Ortaokul, bu tarihte kendi binasına taşınmıştır. 1977'ye kadar ortaokul olarak kullanılan binada, Yağlıdere Lisesi açılarak bir süre öğretime birlikte devam edilmiştir. 2001-2002 Eğitim-Öğretim yılından sonra Genel Lise ve bünyesinde Yabancı Dil Ağırlıklı Lise açılmıştır. 2005'de bu okul bünyesinde açılan Anadolu Lisesi, 2007'de kendi geçici binasına taşınmıştır. Okul binasının bulunduğu arsa Okul Koruma ve Yaptırma Derneği tarafından satın alınmış, sonra da Hazineye devredilmiştir. İki katlı 12 derslikli bina içinde bir kütüphane, bir bilgisayar laboratuvarı, bir fen laboratuvarı vardır.

¹⁴²1973 Giresun İl Yıllığı, s. 80.

¹⁴³1973 Yıllığı, s. 81-82.

Tablo 26: Espiye ve Yağlıdere'de Eğitim Öğretim Kurumları (1973)

Okulun Adı	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı		Öğretime Başlama Tarihi
	Erkek	Bayan	Erkek	Kız	
Espiye Lisesi	2	1	50	12	1972-1973
Espiye Ortaokulu	6	2	449	107	1966-1967
Yağlıdere Ortaokulu	4	-	242	38	1967-1968

1998 yılı verilerine göre il genelinde 681 adet okul vardır. Yine il genelinde 261 okul binasından 218'i resmî, 43 adedi ise geçici mekândır. Yağlıdere ilçe merkezinde bir lise, bir meslek lisesi (İmam-Hatip) ve bir ana sınıfı, bir ilköğretim okulu, köylerde ise 33 adet ilkokul eğitim hizmeti sunmaktadır. Bu okullardan 24 adedi kendi binasında, 12'si ise geçici mekânlarda bulunmaktadır¹⁴⁴.

2008 tarihli verilere göre ilçede bir özel ikisi resmi üç pansiyon vardır. Okullar ve Halk Eğitim Merkezi gibi resmî eğitim kurumları dışında başkaca eğitim kurumu yoktur. Dershane veya sürücü kursuna ihtiyaç duyanlar ilçe dışına gitmek durumundadır.

Yağlıdere 1987'de ilçe olmuş, aynı yıl Milli Eğitim Müdürlüğü de kurulmuş, faaliyet alanına giren konularda çalışmalarına başlamıştır. Bu tarihte ilçede bir lise ve biri merkezde olmak üzere 48 tane de ilköğretim okulu mevcuttu. Bu gün (2010) itibarıyla ilçe merkezinde üç lise, iki adet de sekiz yıllık ilköğretim okulu vardır. İlçe merkezindeki liseler Yağlıdere Lisesi, Anadolu Lisesi ve İmam-Hatip Lisesi'dir. İlköğretim okulları ise Mustafa Kemal YBO ve Merkez İlköğretim okuludur. Bundan başka Üçtepe Beldesi'nde bir, Sınır Köyünde iki adet ilköğretim okulu vardır.

Üçtepe Beldesinde faaliyet gösteren okul, 1964 yılında köy ilkokulu olarak açılmış, 1997'de yeni binasında 8 yıllık eğitime başlamıştır. Okul 13 dersliklidir, bir de anasınıfı vardır. Beldeye bağlı ve çevre mahallerden taşımali olarak gelen öğrencilere eğitim hizmeti veren okul yatılı değildir (Tablo 26).

1989 tarihinde eğitim öğretime açılan Mustafa Kemal İlköğretim okulu dört katlıdır. Beş katlı pansiyon binası ise 100 yatak kapasitelidir. Pansiyon binasında iki adet etüt odası ve bir adet bilgisayar salonu bulunmaktadır. Merkez İlköğretim Okulu 2007 yılında eğitim öğretime açılmıştır. İlçe merkezinden ve çevre köylerden taşıma yapılmaktadır.

Tarihi oldukça eski olan Sınır köyünde ilköğretim okulu 1996 yılına kadar İlkokul-Ortaokul olarak hizmet verirken, 1996 yılından itibaren bina İlköğretim haline getirilmiştir. 2001 yılından itibaren de yeni binasıyla hizmet vermeye başlamıştır. Okul taşıma merkezli olup Sınır, Yeşilpınar ve Derindere köylerinden öğrenci almaktadır.

¹⁴⁴ Cumhuriyetimizin 75.Yılında Giresun, s. 79.

Tablo 27: Yağlıdere İlçesinde Okullar (2010)

Okul Adı	Kuruluş	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı		
			Toplam	Erkek	Kız
Yağlıdere Lisesi	1977	14	207	102	105
Anadolu Lisesi	2005	12	167	94	73
İmam-Hatip Lisesi	1996	17	226	158	68
M.Kemal İlkö.	1989	36	619	320	299
Merkez İlköğretim	2007	28	712	337	375
Üçtepe İlköğretim	1964	15	381	197	184
Sınır İlköğretim	1996	10	320	169	151

İlçe genelinde söz konusu 5 ilköğretim okulu taşıma merkezidir. Bu yüzden ilçede ilköğretim sayısı azaltılmış, öğrenciler belli merkezlerde toplanmıştır. Bu taşıma merkezlerine 29 kurumdan taşıma yapılmaktadır, yani 29 köy ilköğretim okulu kapalıdır. Ayrıca 10 köyde birleştirilmiş ilköğretim okulu olarak eğitime devam edilmektedir¹⁴⁵.

Bu gün ilçede eğitim veren okullarda 7 müdür, üçü boş 13 müdür yardımcısı kadrosu, 120 kadrolu ve 26 sözleşmeli öğretmen, 10 hizmeti personel vardır.

Tablo 28: Yağlıdere İlçesinde Okul İdarecileri (2010)

Okul	Müdür	Müdür Yardımcıları
Yağlıdere Lisesi	Aydın BEKTAŞ	Önder BOZA
Anadolu Lisesi	Taylan KAYA	-
İmam-Hatip Lisesi	Kamil HEKİM	Hüseyin BIYIK, Cenan GÜRBÜZ
M. Kemal İlköğ.	Murat BAYRAM	Erdal PUL, Ali İBAŞ, Fatma GÜMÜŞ, Yalçın APAYDIN
Merkez İlköğretim	Soner KELEŞ	Muhammet TURAN, Dilek TURAN
Üçtepe İlköğretim	Ramazan KOYUNCU	Hüseyin ÖNAL
Sınır İlköğretim	Erkan DEMİR	-

Tablo 29: İlçenin Okul ve Eğitim Durumu (2009)

Türü	Adet	Erkek Öğrenci	Kız Öğrenci	Öğretmen Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı
Okul Öncesi	6	117	126	8	30
İlköğretim	6	1309	1275	94	27
Meslek Lisesi	1	161	66	13	17
Diğer Liseler	2	196	178	29	12
Toplam	15	1783	1645	144	86

Yağlıdere'de okuryazar oranı %73 civarındadır. Bu yönüyle de ilçe Giresun ilinde, okuryazar oranının en düşük olduğu ilçedir sayılır. Türkiye genelinde ise 777'inci sıradadır. Bu oranların, elde bilimsel bir veri olmamasına rağmen gurbete göç etmiş Yağlıdereliler arasında çok daha farklı; okuryazar oranının ve ekonomik düzeyin oldukça yüksek olacağı açıktır.

Tablo 30: Yağlıdere İlçesinde Yaygın Eğitim Kurumları (2009)

Türü	Adet	Erkek Öğrenci	Kız Öğrenci	Eğitmen Sayısı
Dershane	1	80	65	6
Sürücü Kursu	-	-	-	-
Halk Eğitim Merkezi	6	111	41	7
Okuma Yazma Kursu	53	108	423	24
Eğitim Kursları	33	328	254	4

¹⁴⁵ Birleştirilmiş ilköğretim okulları Tuğlacık-Derindere-Akköy İshaklı-Akpınar-Hisarçık Küşlü-Tepeköy-Tekke-Oruçbey-Ortaköy-Umutbükü Kağıskıran ilköğretim okullarıdır.

C-SAĞLIK HİZMETLERİ

1-Sağlık Alanında Çalışmalar

Giresun Cumhuriyetin ilk yıllarında sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanmış sayılmaz. Nitekim il genelinde ilk hastane Şebinkarahisar'da 1944'de açılmıştır. İl içinde Göğüs Hastanesi 1962'de açılmıştır. Devlet Hastanesi önce Doğum ve Çocuk Evi binasında açılmış, sonra da 1965'de Gedikkaya Mahallesi'nde inşa edilen yeni binada hizmet vermeye başlamıştır.

Aynı yıl 65 yataklı Doğum Hastanesi de hizmete açılmıştır. Bu tarihlerde Giresun genelinde kayıtlarda adı en çok geçen hastalıklar kızamık, hepatit, kuduz, boğmaca, difteri, tifo, kızıl, menenjit, şarbon ve dizanteridir.

1973 tarihli istatistiklerde Giresun genelinde 15 uzman hekim, 16 pratisyen hekim, 3 diş hekimi, 85 sağlık memuru, 39 hemşire, 37 hemşire yardımcısı ve 170 ebe hizmet verir durumdadır. Uzman doktorlardan biri Karahisar'da, biri Tirebolu'da, kalan 13'ü de Giresun şehrindeki sağlık kurumlarındadır.

Aynı tarihte Espiye ilçesinde 4 sağlık ocağı vardır, ancak bunlardan birinde tek pratisyen hekim vardır. Söz konusu sağlık Ocaklarında 4 sağlık memuru, bir de hemşire görev yapmaktadır. İlçe genelinde 21 bayana da ebelik yapma yetkisi verilmiştir. Bu tarihlerde Yağlıdere'de herhangi bir sağlık kurumu yoktur¹⁴⁶.

1989 tarihli verilere göre Yağlıdere ilçe nüfusunun yarıdan fazlası, sağlık güvencesi bakımından Yeşil Kart uygulamasına tabiidir. Nitekim bu tarihte 18.000 olan ilçe nüfusunun 9.950 kişisi Yeşil Kartlıdır¹⁴⁷. Bu durum nüfusun yarıdan fazlasının sigorta kapsamı dışında kaldığını, başka bir deyişle ilçedeki işsizlik oranını göstermektedir. Bu durum sosyal güvenliği olmayanların sağlık harcamalarını doğrudan devlet üstlenmiş gözükmektedir.

2-Yağlıdere Devlet Hastanesi

Son yıllarda yapılan yoğun çalışmalarla modern bir görüntü kazanan Yağlıdere Devlet Hastanesi'nde bir başhekim, bir müdür, iki uzman doktor, yedi pratisyen doktor, dört laboratuvar teknikeri, üç röntgen teknisyeni, iki sağlık memuru, sekiz hemşire ve yedi ebe ile 10 kişi diğer personel olmak üzere toplam 45 kişi hizmet sunmaktadır. Buna rağmen Yağlıdere Devlet Hastanesinde bir çocuk doktoruna, bir diş hekimine ve bir adet de ambulansa ihtiyaç olduğu beyan edilmiştir. 2008 yılı içinde yapılan sağlık hizmetleri aşağıda tabloda özetlenmiştir.

3-Üçtepe Beldesi Sağlık Ocağı

Yağlıdere Sağlık Grup Başkanlığına bağlı olarak hizmet veren Üçtepe Sağlık Ocağı 1991 yılı tarihinde açılmıştır. Burada halen üç pratisyen hekim, bir sağlık memuru, üç ebe, iki hemşire ve iki de hizmetli görev yapmaktadır.

Söz konusu Sağlık Ocağına 2008 yılı içinde 8.000 hasta müracaat etmiş; bunlardan 7.967'sinin muayenesi yapılmış, 88'i sevk edilmiştir. Yine bu ocağa bağlı ebele¹⁴⁸1rin

¹⁴⁶ 1973 Yıllığı, Giresun Valiliği, s. 151-156.

¹⁴⁷ Cumhuriyetimizin 75.Yılında Giresun, s. 79.

yapmış olduğu çalışmalarda 193 gebe, 95 loğusa, 403 bebek, 554 çocuk, 310 15-49 yaş kadın izlenmiştir¹⁴⁸.

Tablo 31: Yağlıdere'de Sağlık Hizmetleri (2008)

	Sağlık Kurumları	Adet	Yatak Kapasitesi	Görevli sayısı		
				Hemşire	Doktor	Sağlık Görevlisi
1	Hastane	1	30	5	6	25
2	Sağlık Ocağı	3	-	5		5
3	Sağlık Evi	11	-	-	-	-
4	112 Acil İstasyonu	1	-	-	-	5
TOPLAM		16	30	10	6	35
Bir Yılda Yapılan Muayene Sayısı			73.126	Kontrol Edilen İçme Suyu		298
Gebe /Loğusa Kontrol Sayısı			423 / 329	Bebek Kontrol Sayısı		1.471
Bebek Aşısı Sayısı			5.915	Annelik Eğitimi Sayısı		1.180

D- DİN HİZMETLERİ

1- Müftülük

Yağlıdere'de din hizmetlerinin başlama tarihini, ilk iskân sürecine kadar indirmek gerekir. Nitekim önceki bölümler içinde izaha çalıştığımız gibi, 15.yüzyılın ikinci yarısında bu vadiye Cuma namazı kılınan dört önemli merkez oluşmuştur. İlçede müftülük teşkilatının kurulduğu yıla kadar, din hizmetleri Espiye'den yürütülmüştür. Yağlıdere ilçesinin Espiye'den ayrılması ile 1988 yılında ilk müftü ataması yapılmış ve Keşap'lı Hüseyin MAYA İlçenin ilk müftüsü olarak göreve başlamıştır. Bu tarihten sonra Hikmet YAZICI, A. Mehmet ALİOĞLU, Abdullah BİLECE, Mustafa AYDIN ve Yusuf ULUSOY sırasıyla müftülük yapmışlardır.

Bu gün için ilçe müftülüğünde bir müftü, bir vaiz, iki Kur'an kursu öğreticisi, 42 imam ile bir müezzin görev yapmaktadır. Ayrıca bir şoför ve bir de veri hazırlama uzmanı ile birlikte toplam 50 personel din hizmetlerini yürütmektedir. Müftülüğün müstakil hizmet binası yoktur, bu görev Belediye binasının 2. katında icra edilmektedir.

2-Cami ve Kur'an Kursları

İlçe merkezinde üç adet cami vardır. Bunlardan Merkez Camii'nde bir imam, bir müezzin; Merkez Eski Camii'nde bir imam görev yapmaktadır. Yılmaz Kahyaoğlu Camii ise inşaat aşamasında olup henüz ibadete açılmamıştır. Ayrıca biri merkezde, diğeri de Üçtepe Beldesi (Kozbükü) içinde faaliyet göstere iki Ku'an kursu vardır. Merkezde bulunan kurs yatılıdır. İlçe merkezinde üç camide lojman yoktur. Köy camilerinin 2'si hariç diğerlerinde lojman mevcuttur.

Tablo 32: Kur'an Kurslarında Öğrenci Sayıları (2009)

Kurs Adı	Kız	Erkek	Yatılı	Toplam
Merkez	25	-	11	36
Üçtepe	34	4	-	38
Genel Toplam	59	4	11	74

¹⁴⁸ www.yaglidere.gov.tr

E- İMAR, HABERLEŞME VE ULAŞIM HİZMETLERİ

1- İmar

Giresun genelinde imar planlamasına başlayan ilk belediye Şebinkarahisar olmuştur. 1939 yılında Şebinkarahisar'da yapılan çalışmayı, 1953'de Tirebolu belediyesi takip etmiştir. Yağlıdere'de bir belediye teşkilatı kurulmasına rağmen 1973 yılında bir şehir imar planından söz etmek mümkün olamamıştır. Oysa Yağlıdere'yi de içine alan Espiye ilçe merkezinin imar plan çalışmaları 1962 yılında tamamlanmıştır¹⁴⁹.

Şehrin imar faaliyetlerinin bir planlama ile disiplin altına alınmasında yaşanan bu gecikme zaten dar bir alanda kurulmuş olan kentin çarpık yapılaşma ile tanışmasına neden olmuş ve giderek sokaklar, içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Ayrıca yapılan imar çalışmaları da, geçen zaman içinde, yapılaşma sürecinde yaşanan yoğunluk sebebiyle revizyona tabi tutulmak mecburiyetinde kalmıştır.

Tablo-33: İlk İmar Planı Yapılan Belediyeler

	İlk İmar Planı Yapılan Belediyeler	Tarih
1	Giresun Merkez Belediyesi	1966
2	Alucra Belediyesi	1955
3	Bulancak Belediyesi	1967
4	Dereli Belediyesi	1969
5	Espiye Belediyesi	1962
6	Eynesil Belediyesi	1967
7	Görece Belediyesi	1968
8	Keşap Belediyesi	1968
9	Karahisar Belediyesi	1939
10	Tirebolu Belediyesi	1953
11	Piraziz Belediyesi	1969
12	Çavuşlu Belediyesi	1970
13	Ören Belediyesi	1971

Yağlıdere şehrinin kurulduğu alan, nehir kenarında oldukça dar bir düzlükten ibaret olup, sahil kasabalarında olduğu gibi şehirleşmeye pek uygun değildir. Şehir içinde yaşanan sıkışıklık özel ve kamu yatırımlarının gelmesini de engellemiştir.

Şehirdeki hizmetlerin yürütülmesinde en çok ihtiyaç duyulan konu hiç kuşkusuz enerji ihtiyacı olmuştur. Gerek aydınlanma ve gerekse küçük işletmelerin çalışmasında ihtiyaç duyulan elektrik üretimine Yağlıdere'de ilk defa 1966 yılında dizel bir motor ile başlanmıştır. Bu tarihten dört yıl önce Espiye'de yine aynı yöntem ile elektrik üretimi yoluna gidilmiştir¹⁵⁰. 1971'de Doğan kent Hidroelektrik santralının üretime başlaması ile çevre ilçelerde olduğu gibi Yağlıdere'de de elektrik ihtiyacı büyük ölçüde çözülmüş ve şehir sakinleri büyük bir rahatlığa kavuşmuştur.

¹⁴⁹1973 Yılı, Giresun Valiliği, s. 168.

¹⁵⁰1973 Yılı, s. 168-169.

2-Ulaşım ve Haberleşme

a)Kara Yolu Ulaşımı

Yağlıdere yöresinde ilk ulaşım ve haberleşme sisteminin, Osmanlı Devleti'nin klasik devrinde faal durumdaki *Yağlıdere Derbendi* olduğunu yukarıda ifade etmiştik. Antik Zefre ve Tirebolu limanlarını ipek yolunun geçtiği Çoruh-Kelkit Vadisi'ne bağlayan bu yol üzerinde çok sayıda köprü, han kalıntısı halen mevcudiyetini korumaktadır.

1973'de yapılan çalışmalarda, Yağlıdere'ye bağlı 30 köyde 27.116 kişinin yaşadığı, 21 ilkokul binasının hizmet verdiği, 8 ilkokulun ise binasının olmadan eğitim öğretim verdiği ifade edilmektedir. Yine kırsalda sadece Koçlu'da sağlık ocağının bulunduğu belirtilmektedir. Bu tarihlerde 30 köyden 8'inin ulaşım (yol) ihtiyacı karşılandığı belirtilmektedir. Bu köyler Akkaya, Demircili, Kaşdibi, Kanlıca, Koçlu, Ömerli, Sınır ve Umutbükü köyleridir.

Bu yollardan hiçbirinin asfalt olmadığı anlaşılmaktadır¹⁵¹. 1998'de Espiye Sahilinden Yağlıdere'ye uzanan yolda 4 km asfalt, 1km de beton zemin vardır. Bunun dışında kalan yol topraktır¹⁵². Son yıllarda yapılan çalışmalar ile köy ve belde yollarının imarı konusunda ciddi mesafe alınmış, özellikle altyapı ve sanat yapıları köklü adımlar atılmıştır (Tablo 34).

Tablo-34: Yağlıdere İlçesinde 2010 yılı Çalışmaları¹⁵³

S.NO	İŞİN ADI	BİTİM TARİHİ	YAKLAŞIK MALİYETİ	AÇIKLAMA
I. Grup	Kanlıca Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)	26.07.2010	118.607,49 TL	Afet ödeneğinden
	Ümütbükü Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)			
	Hisarcık Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)			
	Yeşilyurt Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)			
	Yeşilpınar Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)			
	Sınır Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)			

¹⁵¹ 1973 Giresun İl Yıllığı, s. 346-347

¹⁵² Cumhuriyetin On Yılında Giresun Ticaret Odası, Giresun 1933, s. 140.

¹⁵³ Tabloda kullanılan veriler Giresun İl Özel İdaresi Dergisi arşivinden temin edilmiştir.

2. Grup	Ömerli Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)	19.07.2010	117.003,17 TL	Afet ödeneğinden Ömerli köyünde 1 adet (117,60m ³) taş duvar, Oruçbey Köyünde 1 adet (74,50m ³) taş duvar, Akdarı Köyünde 1 adet (31,20m ³) taş duvar, Yazlık Köyünde 1 adet (170,71m ³) taş duvar, Yenice Köyünde 1 adet (65,40m ³) taş duvar ve Ortaköy Köyünde 1 adet (265,55m ³) taş duvar yapılmıştır.
	Oruçbey Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)			
	Akdarı Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)			
	Yazlık Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)			
	Yenice Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)			
Ortaköy Köy yolu sanat yapısı (taş duvar)				
3. Grup	Yağlıdere Mustafa Kemal Yatılı Bölge Okulu Binası Dış Cephe Boyası İşi	06.09.2010	13.670,76 TL	Ödeneği doğrultusunda İlçemiz Mustafa Kemal Yatılı Bölge Okulu Binasının dış cephe boya işleri yaptırılmıştır.
4. Grup	Yağlıdere Sınır Sarıhasan Fındıcak İ.Ö.Okulu Anasınıfı Tadilatı	28.10.2010	39.697,16 TL	Yağlıdere Sınır Sarıhasan Fındıcak İ.Ö.Okulu Anasınıfı tadilatı yapıldı. Lojman binası anaokuluna dönüştürüldü.
5. Grup	Yağlıdere Mustafa Kemal Yatılı Bölge Okulu Yurt ve Okul Binası Onarım İşi	26.11.2010	44.510,60 TL	Ödeneği doğrultusunda İlçemiz Mustafa Kemal Yatılı Bölge Okulu Binası ve Yurt Binasında onarım yapıldı.
6. Grup	Yağlıdere Elmabelen Köyü İçme Suyu İsale Hattı Yapım İşi	22.11.2010	44.510,60 TL	Yağlıdere Elmabelen Köyü İçme Suyu İsale Hattı yapım işi projesi için İl Özel İdaresinden 30.000,00-TL. ödenek ayrılmıştır. KÖYDES projesi kapsamında 15.000,00 TL. ödenek ayrılmış olup toplam ödeneği 45.000,00TL. dir. İş tek proje olduğundan ödeneği KÖYDES ödeneği ile birleştirilerek iş KÖYDES projesi kapsamında yapılmıştır.

b) Posta ve Telefon

Söz konusu bu yol sistemi aynı zamanda, bölgede haberleşmenin sağlanabildiği ilk güzergâhtır. O devrin şartlarında kervanlarla yapılan yolculuk sırasında posta hizmetleri de yerine getirilmiş olurdu. Kervanların içinde ticari amaç dışında haberleşme görevi olan ve adına “*ulak*” denilen kişiler de bulunurdu. Ulaklar kendilerine verilen resmi evrakı, ilgiliye ulaştırmakla yükümlü idi. İşte eski haberleşme sistemi böyle oluşmuştur.

Ancak değişen sosyal ve ekonomik şartlar, modern posta teşkilatının kurulmasını gerekli kıldı ve İlk Posta Teşkilatı Tanzimat Fermanı ile yaşanan gelişmelerin sonucu olarak Osmanlı Devleti'nin tüm halkının ve yabancıların posta ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla Nezaret olarak 23 Ekim 1840 tarihinde kurulmuştur. Bu kurum, 1913 yılında Posta, Telgraf ve Telefon (PTT) Müdürlüğü adını almıştır.

Giresun'da bazı ilçelerin iletişim araçlarına kavuşması il merkezine göre daha erken olmuştur. Mesela ilçelerden telefon sistemini ilk olarak kuran 1936'da Bulancak ilçesidir. Bu tarihte kasabada 416, çevresindeki köylerde ise 4 olmak üzere toplamda 420 abone vardır.

Giresun merkezde bu tarihten 25 yıl sonra 1961'de telefon hattı düşenmiş, merkezde 1000, köylerde ise 10 olmak üzere toplam 1010 abone kayda konu olmuştur. Espiye'ye bağlı köy ve mahallelerde telefon tesis edilmeye başlanması 1957 yılına tekabül eder. Bu tarihte Espiye ilçesi genelinde 110 abone vardır.

Yağlıdere'de ilk telefon tesisi ise 1970'de olmuş, 41 abonenin tamamı kasaba içinde kaydolmuştur. Köylerde bu tarihte telefon aboneliği yoktur¹⁵⁴. 1998'de Yağlıdere'de santral sayısı 2, abone sayısı ise 2.376'dır. Bu tarihlerde yazılı veya görsel bir yayın aracı tespit edilmemiştir¹⁵⁵.

c) Kitle İletişimi (Radyo)

Cumhuriyetin ilk yıllarında en etkili haberleşme aracının radyolar olduğu herkesin malumudur. O devirlerde oldukça hacimli olan, ortalama bir televizyon büyüklüğündeki radyolardan her evde bulunmaz, genellikle mahalle kahvelerinde veya varlıklı ailelerin evinde bulunur, haber saatlerinde insanlar burada toplanarak memleketten *havadis* dinleyerek haber ihtiyacını gidermiş olurlardı.

1972'den önce Yağlıdere'de kaç adet radyo vardı ve bu kimlerin evinde bulunuyordu bunu bilemiyoruz. Ancak 1973 kayıtlarına göre Espiye kasabasında 850 adet, Yağlıdere nahiyesi de dâhil olmak üzere ilçenin köylerinde 1250 adet radyo tespit edilmiştir. Toplam 48.345 kişilik nüfus potansiyeline sahip olan Espiye'de bir radyo başına 23 kişi düşmektedir.

3-Afet (Sel Baskınları)

Giresun ilinin bulunduğu coğrafya ve iklim koşulları su taşkınlarına oldukça elverişli bir durum arz etmektedir. Bu durumdan en çok etkilenen yerlerden biri de

¹⁵⁴ 1973 Yılı, s. 89.

¹⁵⁵ Cumhuriyetin On Yılında Giresun Ticaret Odası, Giresun 1933, s. 135

Yağlıdere'dir. Geçmişte yaşanan taşkınlar ve heyelanlarla ilgili elde sağlıklı bilgi yoktur. Ancak 1960'lı yıllarda yaşanan taşkınlar nedeniyle zarar gören nahiye merkezinin sellerden etkilenmemesi için dere kenarına duvar yapılması yoluna gidilmiştir.

1961-1967 yılları arasında, uzun bir sürede toplam 635.000 lira sarfıyla 365 metre kıyı koruma duvarı, 770 metre tahkimli set ve 3 adet mahmuz yapılarak¹⁵⁶ nahiye merkezi taşkından korunmak istenmiştir. Aynı tarihlerde Espiye, Keşap, Tirebolu, Görele, Dereli, Bulancak, Alucra ilçeleri ile Çamoluk nahiyesinde de tahkimat çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar taşkınların yerleşim merkezlerine verdiği zarar hakkında bir fikir vermektedir.

1969 yılında yağın yoğun yağmurların neden olduğu sel felaketinden en çok etkilenen yerlerden olan Yağlıdere'de çok sayıda konut ve işyeri tahrip olmuş, can ve mal kaybı yaşanmıştır. Derenin taşması sonucunda kasaba içinde 62 ev ve dükkân zarar görmüştür. Devlet zarar gören vatandaşın yaralarını sarmak için 1970 yılı sonuna kadar yaptırdığı 48 adet dükkânı, selden zarar gören esnafa dağıtmıştır. Binaların yapımına 427 bin lira harcanmış, borçlanma 10 bin lira üzerinden %4 faiz ve 15 yıl vade ile yapılmıştır. Ancak zarar gören meskenlere yönelik bir çalışma yapılmadığı anlaşılmaktadır.¹⁵⁷

Tarih boyunca yaşanan taşkınların bilinmesine rağmen gerekli tedbirlerin yeterli miktarda ve zamanında alınmamış olması, yakın zamanlarda can ve mal kaybının en önemli nedenidir. Nitekim 2009 yılının Temmuz ve Kasım aylarında yoğun yağışların neden olduğu taşkınlar neticesinde il genelinde 174 adet, Yağlıdere'de ise 12 adet yol tahrip olmuş, sadece Yağlıdere'deki yol tahribatının maddî karşılığı 775.955 TL şeklindedir. Kanlıca köyünün Hanyanı mevkiinde yaşanan heyelanda iki vatandaşımız ölümlerine sebep olmuş, çok sayıda ev de yıkılmıştır.

Buna rağmen Yağlıdere ilçe sınırları içindeki köprülerde büyük ölçekte bir tahribat yaşanmamıştır. 2009 yılında yaşanan taşkınlar en fazla Giresun merkez, Bulancak ve Keşap ilçelerindeki yol, köprü ve içme suyu şebekelerinde zarar ziyan oluşturmuştur.¹⁵⁸

¹⁵⁶1973 İl Yıllığı, s. 182.

¹⁵⁷1973 Yıllığı, s. 164.

¹⁵⁸Giresun İl Özel İdare Dergisi, Sayı 1, Ocak 2010, s. 23-25.

Nüfus sayımları, bir toplumun medenîleşme sürecinde gelişen özelliklerinin en önemli göstergesidir. Bu bağlamda, nüfus sayımları, bir toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını yansıtan önemli bir araçtır. Osmanlı İmparatorluğu'nda nüfus sayımları, genellikle vergi toplama ve askerî ihtiyaçlar için yapılmıştır. Ancak, zamanla nüfus sayımları, toplumun demografik yapısını anlamak ve sosyal politikaları geliştirmek için de kullanılmaya başlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde ilk nüfus sayımı, 1831 tarihinde II. Mahmut döneminde yapılmıştır. Bu sayım, sadece İstanbul ve diğer büyük şehirleri kapsamıştı. Ancak, 1845 yılında yapılan sayım, tüm Osmanlı topraklarını kapsadığı için önemlidir. Bu sayım, nüfusun yaklaşık 15 milyon olduğunu göstermiştir. Bu sayımlar, Osmanlı Devleti'nin nüfus artışı ve demografik yapısını anlamak için önemli bir araçtır.

Osmanlı Devleti'nde ilk genel nüfus sayımı 1831 tarihinde II. Mahmut döneminde yapılmıştır. Bu sayım, sadece İstanbul ve diğer büyük şehirleri kapsamıştı. Ancak, 1845 yılında yapılan sayım, tüm Osmanlı topraklarını kapsadığı için önemlidir. Bu sayım, nüfusun yaklaşık 15 milyon olduğunu göstermiştir. Bu sayımlar, Osmanlı Devleti'nin nüfus artışı ve demografik yapısını anlamak için önemli bir araçtır.

III. BÖLÜM

NÜFUS, SİVİL TOPLUM VE ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER

Nüfus, sivil toplum ve önemli şahsiyetler, bir toplumun gelişimi için önemli faktörlerdir. Nüfus, toplumun büyümesini ve kalkınmasını sağlar. Sivil toplum, toplumun düzenini ve huzurunu sağlar. Önemli şahsiyetler, toplumun geleceği için önemli rol oynar. Bu bölümde, nüfus, sivil toplum ve önemli şahsiyetlerin bir toplumun gelişimindeki rolü ele alınacaktır.

İlk nüfus sayımında, sadece İstanbul ve diğer büyük şehirleri kapsamıştı. Ancak, 1845 yılında yapılan sayım, tüm Osmanlı topraklarını kapsadığı için önemlidir. Bu sayım, nüfusun yaklaşık 15 milyon olduğunu göstermiştir. Bu sayımlar, Osmanlı Devleti'nin nüfus artışı ve demografik yapısını anlamak için önemli bir araçtır.

Bu bağlamda, nüfus sayımları, bir toplumun medenîleşme sürecinde gelişen özelliklerinin en önemli göstergesidir. Bu bağlamda, nüfus sayımları, bir toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını yansıtan önemli bir araçtır. Osmanlı İmparatorluğu'nda nüfus sayımları, genellikle vergi toplama ve askerî ihtiyaçlar için yapılmıştır. Ancak, zamanla nüfus sayımları, toplumun demografik yapısını anlamak ve sosyal politikaları geliştirmek için de kullanılmaya başlanmıştır.

Ayrıca, nüfus sayımları, toplumun geleceği için önemli rol oynar. Nüfus sayımları, toplumun demografik yapısını anlamak ve sosyal politikaları geliştirmek için de kullanılmaya başlanmıştır. Bu sayımlar, Osmanlı Devleti'nin nüfus artışı ve demografik yapısını anlamak için önemli bir araçtır.

A-NÜFUS VE GÖÇ

1-Nüfus Sayımları

a)Osmanlı Dönemi

Nüfus sayımları, bir toplumu meydana getiren fertlerin sayı, cinsiyet, yaş, meslek, dil, din ve öğrenim durumlarını ortaya koyduğundan toplumların sosyolojik, ekonomik ve tarihî yönlerini araştırmak, sosyal tarihlerini yazmak için çalışma yapacak olanlar açısından oldukça önemlidir.

Osmanlı Devleti'nde ülke nüfusu konusunda kısmen de olsa bilgi edinebileceğimiz ilk kaynaklar *tahrir* defterleridir. Bu defterlerde yer alan kayıtlar daha çok vergi mükelleflerini veya bundan muaf olanları belirlemeye yöneliktir. Mesela kadınlar ve çocuklar bu defterlerde konu edilmemiştir. Bu yüzden tahrir defterleri, nüfusu belirleme açısından tam bir istatistik sayılmamaktadır.

Osmanlı Devleti'nde ilk genel nüfus sayımı 1831 tarihinde II. Mahmut devrinde askerî amaçlı olarak yapılmıştır. Osmanlı Devleti bu sayımla Müslim ve gayrimüslim nüfusu ortaya çıkartmayı, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılıp yerine yeni bir ordunun kurulması için ülke dâhilindeki aktif nüfus gücünü, yani asker olabilecek Müslüman erkek nüfusu, diğer taraftan da cizye mükelleflerinin miktarını tespit gayesini amaçlamıştır.

Nüfus işlerini takip için 1839'dan itibaren eyaletlerde nüfus nazırı, sancak ve kazalarda da nüfus memuru ve *mukayyid* adıyla memurlar görevlendirilmişlerdir. Bu memurların görevleri, bölgelerinde veya sorumluluk alanlarındaki doğum ve ölüm olaylarını takip ederek aylık cetveller halinde merkeze, yani İstanbul'da bu cetvelleri toplayacak ve takip edecek olan *Ceride-i Nüfus İdaresi*'ne bildirmektir.

İlk nüfus sayımında, süreyi kısaltmak, askerliğe elverişli yaş gruplarını belirlemek için basit bir yöntem geliştirildi. Yapılacak bu yaş taksimine göre sekiz yaşına kadar olanların "*asgar*", 8-15 yaş arası "*sağır*", 15-40 arası "*şâb-ı emred*", 40-60 arası "*sinn-i vustâ*" ve 60'dan yukarı yaşta olanların da "*pîr*" şeklinde yazılması yöntemi benimsedi. Asılları Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan Tirebolu Kazası'na ve dolayısıyla Yağlıdere bölgesine ait nüfus kayıtları 1111, 1112 ve 1113 nolu defterlerde yer almaktadır.

Bu defterlerde yer alan kayıtların tarihi tam olarak belli değildir. Ancak üzerinde yapılan işlemlere bakılarak 1830-1845 zaman aralığını esas almak mümkündür. Söz konusu nüfus defterlerinde, bu günkü ilçeye tekabül eden coğrafya içinde toplam 19 köyün kayıtları vardır. Bu köylerden bazıları yeni ayrılmış olmalı ki, defterlerde mesela "*karye-i Akçakilise tabi-i Kızıllar*" şeklinde zikredilerek, muhtarlık seçiminin yapılmadığı, ancak idarî bakımdan bölündüğü köye bağlılığın devam ettiği ifade edilmiştir.

Askere alınacak mükellefleri tespit etmek için yapılan bu kayıtlar, sadece erkek nüfusu içermesine rağmen geçmişe ışık tutması bakımından öneme sahiptir. Zira bu gün hayatta olan kuşağın nesebini öğrenmesi bu yolla mümkün olabilmektedir. Bu sayımların yapıldığı yıllarda Yağlıdere yöresi Tirebolu Kazası'na bağlı köylerden

oluşmaktadır. Hatta Espiye ile Yağlıdere şehirlerinin olduğu yerde bir kasaba oluşumu yoktur. Buralar birer köy görünümünde meskûn mahaldir. Bu yüzden de Yağlıdere oldukça kalabalık bir köy olarak nüfus kayıtlarına konu olmuştur.

Tablo 35: İlk Sayımda Yaklaşık Nüfus, Muhtarlar ve Din Görevlileri (1830-1845)

	Köyler	Muhtarlar	İmamlar	Nüfus (Erkek)
1	Akçakilise	Kızıllar Muhtarlığına Bağlı	Manaroğlu Molla Osman	12
2	Ahallı	Velihametoğlu Süleyman	-	166
3	Akköy	Sakoğlu Osman b. İbrahim	Molla Süleyman oğlu Hüseyin	149
4	Avluca	-	Ömer oğlu Ali Efendi	115
5	Akkaya	Avluca Muhtarlığına Bağlı	Şarlakoğlu Hafız Ali	55
6	Bayrambey	Avluca Muhtarlığına Bağlı	Hüseyin oğlu Ali	30
7	Oruçlu	Avluca Muhtarlığına Bağlı	Çolakoğlu Mehmet b. Hüseyin	21
8	Demirci	Yağlıdere Köyüne Bağlı		197
9	Harava	Memiloğlu Mustafa b. Mehmet	Tekke Camiine Bağlı	86
10	Hisarcık	Mustafa oğlu Osman	Tekke Camiine Bağlı	27
11	Kuruçalı	Kahvecioğlu Ali	Molla Musa oğlu Halil	251
12	Oruçbey	Çiloğlu Feyyaz b. Osman	-	91
13	Sınır	Yahya oğlu Ali	Süleyman oğlu Ali Efendi	282
14	Sinanlı	Çukurcuoğlu Mehmet b. Ömer	Kızıllar Camiine Bağlı	172
15	Tepeköy	Yusufoğlu Hüseyin b. Hasan	-	119
16	Tekke	Şeyhoğlu Ali Şeyh	Vakıf Camii	43
17	Yağlıdere	Haliloğlu Ahmet	Süleyman oğlu Molla Mehmet	650
18	Dğr Yağlıdere	Yahyaoğlu Ali	Süleyman oğlu Ali Efendi	350
19	Vakf-ı Kızıllar	Cürecioğlu Ali	İbrahim oğlu Molla Hasan	65
	Toplam			2.881

19.yüzyılın birinci yarısında yazımı tamamlanmış olmasına rağmen bu defterlerdeki nüfus bilgileri 18.yüzyılın son çeyreğine inmemizi de sağlamaktadır. Ancak sıkı bir analiz ile inceleme gerektiren bu defterlere bakarak, bu günkü ilçeye tekabül eden bölgenin bahsi geçen zaman dilimindeki nüfus miktarını gösterdiğini söyleyemeyiz. Zira bu kayıtlarda eksikliklerin olduğunu dikkate almak icap eder.

Buna rağmen 19.yüzyılın başlarında köylerdeki aileleri, erkek nüfus miktarını, din görevlileri ve muhtarların isimlerini öğrenmek mümkündür. Buna göre 1830'lu yıllarda 19 köyde 13 muhtar, 12 adet cami ve 2.881 Müslüman Türk erkek nüfus vardır¹⁵⁹.

İlçenin nüfus yapısı konusunda bize bilgi sunan en önemli kaynaklardan biri de salnamelerdir. 1876 tarihli Trabzon Vilayeti Salnamesi'nde bu günkü ilçeye tekabül eden coğrafyada 20 köy yerleşimi vardır. Bu köylerde yaşayan 1.169 hanede 3.497

¹⁵⁹ Bölgeye ait ilk nüfus kayıtlarının transkripsiyonu devam etmekte olup, ayrı bir çalışma olarak bilim dünyasının hizmetine sunulacaktır.

kişilik bir nüfus potansiyelinden söz edilmiştir¹⁶⁰. Görüldüğü gibi 19.yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olan bu kayıtlar bize daha sağlıklı bilgiler sunmaktadır.

Tablo 36: Köylerde Haneler ve Nüfus (1876)

No	İskân Yerleri	Hane	Nüfus
1	Ahallu	35	132
2	Ahiçukuru (Tekke)	23	35
3	Akçakilise (Köseler)	45	165
4	Akköy	57	212
5	Avluca	160	501
6	Demircilü	61	120
7	Gebekilise (Çağlayan)	145	340
8	Günyanı (Akdarı)	81	295
9	Harava (Tuğlacık)	43	98
10	Hisarcık	48	170
11	Karacalu (Kurucalı)	54	205
12	Kızıtlema	76	247
13	Kızıllhisar	28	68
14	Kızıllar (Koçlu)	54	128
15	Kozbükü (Üçtepe)	18	75
16	Palaklı	37	94
17	Pelitçik (Üçtepe)	11	30
18	Sınır (Yeşilpınar, Akpınar)	90	275
19	Sinanlı	60	158
20	Tepe	43	149
	TOPLAM	1.169	3.497

b) Cumhuriyet Dönemi

İlçe olmazdan önceki tarihlerde Espiye ilçesine bağlı olması dolayısıyla Yağlıdere'nin kayıtlarını buraya bağlı olarak değerlendirmek gerekmektedir. 1970 nüfus sayımında Espiye ilçesine bağlı bir nahiye olan Yağlıdere köylerinde toplam 13.039 erkek, 14.077 kadın olmak üzere toplam 27.116 nüfus tespit edilmiştir. Yine bu tarihte kasaba içinde 200 ev vardır. Yağlıdere'nin nüfusu, bağlı bulunduğu ilçeden daha fazladır. Çünkü bu tarihte bucak hariç Espiye ilçesinin nüfusu 21.229, köy sayısı ise 18'dir.¹⁶¹

¹⁶⁰ Faruk Sümer, *Tirebolu*, s. 176-177.

¹⁶¹ 1973 Giresun İl Yıllığı, s. 57-58.

Tablo 37: 1970'de Yağlıdere Nahiyesinin Nüfus Dağılımı

	Köy Adı	Erkek	Kadın	Toplam	Mahalle
1	Yağlıdere B. (Palaklı)	1251	868	2119	-
2	Ahallı	213	313	526	3
3	Akdarı (Gönyan)	478	695	1173	7
4	Akkaya	313	296	609	2
5	Akköy	483	536	1019	3
6	Alaca (Ortaköy)	408	226	634	3
7	Avluca	466	545	1011	7
8	Çağlayan	303	315	618	3
9	Demircili	314	353	667	2
10	Dereköy	147	211	358	3
11	Elmabeleni	399	480	879	6
12	Ericcek	476	536	1012	5
13	Günece (Talip)	248	318	566	4
14	Hisarcık	409	488	897	5
15	Kanlıca	266	293	559	3
16	Kaşdibi	355	522	877	3
17	Kızılelma	352	474	826	4
18	Koçlu (Vakfıkızılar)	459	433	892	6
19	Kuruçalı	582	720	1302	7
20	Oruçbey	375	465	840	6
21	Ömerli	393	578	971	3
22	Sınır	1121	1101	2222	11
23	Sınanlı	167	166	333	2
24	Tekke (Ahiçukuru)	210	260	470	4
25	Tepeköy	551	615	1166	4
26	Tuğlacık (Harava)	419	445	864	3
27	Üçtepelir	453	435	888	4
28	Umutbükü	280	280	560	3
29	Yazlık	518	491	1009	5
30	Yeniköy (Avluca)	525	485	1010	3
31	Yeniyazlık	105	134	239	5
	Toplam	13.039	14.077	27.116	129

1980 tarihli nüfus kayıtlarında Yağlıdere ilçesi 30 köyden oluşmakta, şehir merkezi ve köyler dâhil ilçenin genel nüfusu 28.623 kişi olarak tespit edilmiştir. Bu tarihte nüfusu 1000'i geçmiş köy sayısı ise 12'dir¹⁶². Bu rakamlar, ilçedeki köylerde nüfus potansiyelinin hala üstünlüğünü muhafaza ettiğini göstermektedir.

1990 yılı nüfus kayıtlarında ilçe merkezinde 4.899, Üçtepe Beldesi'nde 2.236, bağlı köylerde 17.987 olmak üzere toplam 25.122 olan ilçe nüfusunun; 1997'de yapılan kayıtlarda artmadığı, aksine azaldığı görülmektedir. Buna göre ilçe merkezi 3.512, Üçtepe Beldesi 1.904, bağlı köyler 12.648 olmak üzere toplam 18.054 kişi tespit edilmiştir. İl genelinde yaşanan nüfus azalmasına burada da rastlanmaktadır. 1990-1997 yılları arasında Giresun il genel nüfusunda 17.000 kişilik bir azalma olmuş, Yağlıdere ilçesinde ise bu azalma farkı 7000 kişi olarak tespit edilmiştir¹⁶³.

1997 yılında yapılan nüfus sayımına göre Yağlıdere ilçesi 18.064 kişidir. Bunlardan 3.512 kişi şehir merkezinde, 14.552 kişi ise köylerde yaşamaktadır. Bu

¹⁶²Yurt Ansiklopedisi, C. 5, s. 3157.

¹⁶³Cumhuriyetimizin 75.Yılında Giresun, s. 227.

durum köylerdeki nüfusun, üstünlüğünü ortaya koymaktadır. Bunun başlıca nedeni köylerden kentlere göç sürecinin tam etkisini göstermemesidir. Aradan geçen zaman içinde ekonomik faaliyetlerin nitelik değiştirmesi, yeni kuşakların köy yaşamı yerine hayatını başka yerlerde, genellikle de il dışındaki şehirlerde, gurbette sürdürmek istemesi ile köylerdeki nüfusta ciddi azalmalar olmuştur.

Son 40 yılın istatistiklerine bakıldığında Giresun ili genelinde nüfus kaybını açıkça görmek mümkündür. 1970’de yapılan sayımlarda 451.679 olan il nüfusu, 1990’da 499.087’ye yükselirken, il dışına çıkan nüfus nedeniyle 1997’de 471.878’e, 2008’de ise 421.766’ya gerilemiştir. Yani yaklaşık 20 yıl içinde 77 bin kişilik bir azalma söz konusudur. Bu durumda Giresun ilini ve bu arada Yağlıdere ilçesini sürekli göç veren olarak görmek yanlış olmaz.

İldeki bu duruma paralel olarak meydana gelen nüfus azalmasına Yağlıdere ilçesinde de rastlanmaktadır. İlçeden Amerika, Almanya gibi ülkelere; İstanbul, Bursa ve Gebze gibi il dışına yaşanan göçler nüfus artış hızını da etkilemiştir. 1990’da yaklaşık 27.000 olan ilçe nüfusu, 1997’de 18.000’e düşmüştür. 2008’de yapılan sayımda bu rakam çok değişmemiş 19.200 civarında kalmıştır.¹⁶⁴

Sosyal ve ekonomik yaşamda yaşanan değişimler şehirli-köylü nüfus oranlarını da tersine çevirmiştir. Daha önceleri savaşlar, yokluk ve kıtlıklar yüzünden kentlerden köylere yaşanan göçler, bu defa tersi istikamette bir seyir takip etmiştir. Bu süreçten Yağlıdere de etkilenmiş, mesela şehir nüfusu 1990’da 4.899 iken, 2008’de ise 7.758’e çıkmıştır. Önceleri İstanbul, İzmit Adapazarı, Bursa gibi şehirlere olan göç, daha sonraları ABD başta olmak üzere Avrupa ve Arap ülkelerine yönelmiştir. Bu durum köylerdeki nüfusun *ıssızlaşma* denilecek düzeyde azalmasına neden olmuştur.

Buna rağmen ilçe dışına göç edenler, aile bağlarına sadık kalmakta, özellikle emeklilik çağına gelenler bu dönemlerini “eski vatan” olan köylerinde geçirmeyi tercih etmektedirler. Bu yüzden “gurbetten sılıya dönüş” diye ifade edilen bir sürecin giderek güçlendiğini söylemek mümkün hale gelmektedir. Yağlıdere yöresinde Cumhuriyet devrinde yaşanan bu nüfus hareketliliğini kısaca ifade ettikten sonra, bu durum yıllara göre tablolar halinde ifade etmek daha yararlı olacaktır:

Tablo 38: Yağlıdere İlçesinin Yıllara Göre Nüfus Durumu

1990			1997			2008		
Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy
26.931	4.899	22.032	18.064	3.512	14.552	19.281	7.758	11.523

İl ve İlçe’de Nüfus	1990	1997	2009
Yağlıdere	26.931	18.064	19.021
Giresun İli Toplamı	499.087	471.876	421.860

c) Son Nüfus Sayımı (2009)

Giresun ilinin 2008 yılı nüfusu 421.766’dır. 15 ilçeden Bulancak ilçesi 59.857 kişi ile en fazla nüfusa, Doğan kent ilçesi ise 7.050 kişi ile en az nüfusa sahip ilçelerdir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2009’da ilin nüfusunda 94 kişilik küçük bir artış söz konusu olmuştur. Nüfusta yaşanan bu artış yetersizliği, il dışına iş gücü göçünün yaşanmaya devam edildiğini göstermektedir.

¹⁶⁴ Cumhuriyetimizin 75.yılında Giresun, Giresun Valiliği, 1998, s. 33-35.

Giresun genelinde en çok göç veren yerlerden biri de Yağlıdere ilçesidir. Nüfus artış hızının sürekli gerilemesi veya belli bir düzeyde kalması bunu göstermektedir. Nitekim 2008’de Yağlıdere ilçesinin nüfusu 19.281 kişidir. Bunlardan 7.758’i ilçe merkezinde, kalan 11.523 kişi de köylerde yaşamaktadır. Bir yıl sonra yapılan adrese dayalı istatistiklerde ilçenin nüfusunun artmadığı, hatta 260 kişilik bir azalma olduğu anlaşılmıştır. Yağlıdere ilçesinden giden ailelerin en çok tercih ettikleri yerler, İstanbul’un muhtelif semtleri, Kocaeli (Gebze) ve Bursa illeridir. Yurt dışında en çok tercih edilen ülke ise ABD’dir. Bu ülkeyi Almanya, Fransa ve diğer bazı Avrupa ülkeleri takip etmektedir.

Tablo 39: 2008 ve 2009’da Nüfus Durumu

2008	İl/ilçe Merkezi (Şehir)			Belde/Köyler			Toplam		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Yağlıdere	7.758	3.928	3.830	11.523	5.758	5.765	19.281	9.686	9.595
İl Geneli	235.647	116.804	118.843	186.119	92.254	93.865	421.766	209.058	212.708
2009	İl/ilçe Merkezi (Şehir)			Belde/Köyler			Toplam		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Yağlıdere	7.412	3.744	3.668	11.609	5.806	5.803	19.021	9.550	9.471
İl Geneli	242.584	120.607	121.977	179.276	88.748	90.528	4.21860	209.355	212.505

Yağlıdere ilçesinin 2009 yılı verilerine göre sayıca en kalabalık kır yerleşimi, Üçtepe Beldesi’ni saymazsak, 1.531 kişilik nüfusuyla Sınır köyüdür. 812 erkek ve 719 kadın nüfus barındıran köy, tarihten beri fazla nüfus barındırması yönüyle dikkat çekmektedir.

Tablo 40: 2009 Yılı Sayımına Göre Köylerin Nüfus Dağılımı

	Belde/Köyler	Toplam	Erkek	Kadın
1	Akdan	257	125	132
2	Akköy	821	400	421
3	Akpınar	465	232	233
4	Dereköy	142	75	67
5	Derindere	235	118	117
6	Elmabeleni	380	189	191
7	Güllüce	101	51	50
8	Hisarcık	715	333	382
9	Kanlıca	325	163	162
10	Koçlu	410	212	198
11	Küçükköy	174	88	86
12	Ortaköy	351	169	182
13	Oruçbey	310	140	170
14	Ömerli	467	223	244
15	Sınırköy	1.531	812	719
16	Sinanlı	215	97	118
17	Tekkeköy	267	131	136
18	Tuğlacık	258	120	138
19	Umutbükü	302	154	148
20	Üçtepe Beldesi	2.232	1.143	1.089
21	Yazlık	208	110	98
22	Yenice	134	68	66
23	Yeniyazlık	71	34	37
24	Yeşilpınar	988	504	484
25	Yeşilyurt	250	115	135
Köyler Toplamı		11.609	5.806	5.803
İlçe Merkezi		7.412	3.744	3.668
İlçe Geneli		19.021	9.550	9.471

2-İlçe Dışına Göçler

İkinci Dünya Savaşından sonra başlayan hızlı nüfus artışının doğurduğu iş ve arazi ihtiyacına ilçe toprakları yeterli gelmeyince, bölge insanı sanayileşmiş illere, ülkelere göç etmek mecburiyetinde kalmıştır. Bu yüzden Yağlıdere ilçe nüfusunda artış yavaşlaması söz konusu olmuştur. 1980'li yıllara gelindiğinde Yağlıdere'de doğduğu halde başka illerde veya yurtdışında olanların oranı %20 dolayına ulaşmıştır. 1980 tarihli nüfus kayıtlarında Yağlıdere ilçesi 30 köyden oluşmakta, şehir merkezi ve köyler dâhil ilçenin genel nüfusu 28.623 kişi olarak tespit edilmiştir. Bu tarihte nüfusu 1000'i geçmiş köy sayısı ise 12'dir¹⁶⁵. Bu rakamlar, köylerde nüfus potansiyelinin ilçe dışına çıkışına rağmen hala üstünlüğünü devam ettirdiği anlamına gelmektedir.

İlçe tarım kesiminde, özellikle fındık yetiştiriciliğinde sürekli bakım gerekmediği için, halkın yılın birçok ayında ekonomik faaliyet dışında kalması, 1970'lerden sonra toprak sahibi ailelerin il dışına göç etmesine neden olmuştur. Bu kişiler, sadece fındık mevsiminde ilçeye dönmeyi yeterli bulmuşlardır. İlçe dışına çıkan kesimin iş gücünü temsil etmesi, köylerde yaşlı ve emekli nüfus oranını artırmıştır. Dolayısıyla ilçede yaşlı nüfus oranı normal olmayan oranda artış göstermiştir.

1960'lı yıllarda ilçe dışında geçim arama çabası sonucunda İstanbul, İzmit, Gemlik ve yurt dışında başta Amerika ve Almanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine göç başlamıştır. Amerika'ya 10.000'in üzerinde Yağlıderelinin göç ettiği bilinmektedir. Bunların yarısı kaçak göç durumdadır. Yağlıderelilerin yoğunlaştığı Amerika kenti Paterson'dur. Son yıllarda ABD başkonsolosluğu bu ilçeye vize kotası uygulamaya başlamış ama kaçak göçler devam etmiştir

Bu ülkeye gidişlere Elmabelen köyü nüfusuna kayıtlı İzzet Aydın öncülük etmiştir. 1960'lı yıllarda başlayan bu öykü, İzzet Aydın'ın, 1964'de yaşanan sel felaketinde ilçe merkezindeki terzi dükkânını kaybetmesi yüzünden yeni iş ortamı arayışı ile başlamıştır. O yıllarda Amerika'dan Türkiye'ye gezmeye gelen Lefter Çemberci ile tanışmıştır. Ondan aldığı telefon ve adres yardımı ile 1966 yılında Amerika'ya gitmiştir.

İzzet Aydın Amerika'da daha çok Bond Clothing Factory firmasında çalışmış, bu firmanın işçi transferi konusunda onu referans kabul etmesi ile de hemşerilerini bu ülkeye götürme fırsatı elde etmiştir. 1969 senesinde Türkiye'ye gelerek bir grup yakınını yurt dışına çıkarmıştır. Onun ABD'ye götürdüğü 137 işçi ailesinin de yakınlarını taşımasıyla çok önemli bir nüfus potansiyeli ilçeden yurtdışına, ABD'ye göç etmiştir¹⁶⁶. Bu gün için ABD'de bulunan Yağlıderelilerin rakamsal miktarı konusunda sağlam bir veri elde edilebilmiş değildir.

¹⁶⁵Yurt Ansiklopedisi, C. 5, s. 3157.

¹⁶⁶ Bu bilgiler, İzzet Aydın'ın (Sebahaddin kızı) torunu Özlem Aydın Hanım'dan alınmıştır.

B-SİVİL TOPLUM

1-İlçede Faaliyet Gösteren Dernekler

Yağlıdere ilçesinde sivil toplum örgütlenmesinin tarihi, buranın ilçe olmasından öncelere kadar iner. Buna göre bilinen en eski sivil toplum örgütü, 1966'da kurulan Yağlıdere Ortaokulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği'dir. Daha sonra bu derneğin, okul binasının Lise'ye devri nedeni ile isim ve nitelik değiştirdiği, *Yağlıdere Lisesi Koruma Derneği* adını aldığı anlaşılmaktadır.

Yağlıdere'de belediye teşkilatının kurulması ile sivil toplumda da bir hareketlenme gözlenmektedir. Belediyenin kurulması, çevre köylerden olan ilgi ve beklentiyi de artırmış, özellikle temel sağlık hizmetlerinin karşılanması konusunda adım atılması sürecini doğurmuş olmalıdır ki, 1973'de *Yağlıdere Sağlık Ocağı Yaşatma ve Geliştirme Derneği* kurulmuştur. Derneğin kuruluş çalışmalarına Mustafa Bölük öncülük etmiştir. 1977'de Ülkü Ocakları Derneğinin şubesi açılmış, aynı yıl Tuğlacık Köyü Hayır İşleri Yaptırma Ve Yaşatma Derneği kurulmuştur. İlçede yaşanan bu sivil örgütlenme 12 Eylül 1980 askerî müdahalesi ile askıya alınmış, bu tarihe kadar kurulan tüm dernekler kapatılmıştır¹⁶⁷.

Tablo 39: İlçede Faaliyet Gösteren Dernekler

	Dernek Adı	Kuruluş Tarihi
1	Yağlıdere Ortaokulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	1966
2	Yağlıdere Sağlık Ocağı Yaşatma ve Geliştirme Derneği	1973
3	Tuğlacık Köyü Cami ve Hayır İşleri Yaptırma Derneği	1977
4	Ülkü Ocakları Derneği Yağlıdere Şubesi	1977
5	Tekke Köyü İlk Okulu Öğrencilerini Koruma Derneği	1978
6	Tekke Köyü Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği	1995
7	Ülkücü Gençlik Derneği Yağlıdere Şubesi	1978
8	Ülkü Yolu Derneği Yağlıdere Şubesi	1980
9	Yağlıdere Eğitim Çağındaki Öğrencilere Yardım Derneği	1984
10	Yağlıdere Oruçbey Köyü Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneği	1987
11	Yağlıdere Spor Kulübü Derneği	1986
12	Doktor Selçuk Kayaalp Sağlıklı Yaşam Derneği	1988
13	Kozbükü Köyü Hayır İşleri yaptırma ve Yaşatma Derneği	1988
14	Yağlıdere İlçesi kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği	1988
15	Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Koruma Derneği	1089
16	Üçtepe Beldesi ve Çevre Köyleri Cami Yaptırma Derneği	1989
17	Milli Eğitim Faaliyetlerini Geliştirme Derneği	1991
18	Çağlayan Köyü Kalkındırma ve Dayanışma Derneği	1994
19	Yağlıdere Çiftçilerini Geliştirme ve Güçlendirme Derneği	1997
20	Yağlıdere Halk Eğitim Merkezi Koruma Derneği	1998
21	Tuğlacık Köyü Kültür, Sosyal ve Yardımlaşma Derneği	2001
22	Yağlıdere İlçesi Köy ve Mahalle Muhtarları Yardımlaşma Derneği	2001
23	Hisarcık Köyü Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	2002

¹⁶⁷ Dernekler Müdürlüğü, Dernekler Envanteri, nr. 28-100, sıra: 483.

Bu satırların yazıldığı 2010 tarihi itibarıyla Yağlıdere ilçesinde 23 dernek vardır. Bunlar ilçe içinde faaliyet göstermektedir. Ayrıca ilçe halkına il dışında hizmet veren sivil toplum kuruluşları da vardır ki, bunların geneli İstanbul'dadır. Ayrıca Amerika'da çalışan ve oraya yerleşmiş olan Yağlıderelilerin çatısı altında toplandığı sivil toplum kuruluşlarını da dikkate almak gerekir.

2-İlçe Dışında Faaliyet Gösteren Dernekler

Yağlıdere göç veren bir ilçe olduğu için, ülke içinde özellikle İstanbul, Gebze ve Bursa gibi kentlerimizde çok sayıda mensubu vardır. Buralarda bulunan Yağlıdereliler, aralarındaki sosyal ilişkileri geliştirmek, siyasi ve toplumsal konularda ortak hareket edebilmenin yollarını bulmak için örgütlenme yoluna gitmişlerdir. Bu amaçla kurulmuş olan belli başlı örgütleri bu bölümde kısaca aktarmaya çalışacağız.

a)Yağlıdere ve Köyleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği

1989 yılında Halil Kütük öncülüğünde gurbetçi Yağlıdereliler bir araya gelmeye başlamış ve bir yıl sonra (1990) da *Yağlıdere ve Köyleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği* kurulmuştur. Derneğin kurucuları arasında yine bu ilçe nüfusuna kayıtlı Muammer Bıyık, Nuh Çiçek, Vedat Türk, Süleyman Kütük, Halil Odabaş ve Avni Çatal görev almıştır.

Başlangıçta Muammer Bıyık'ın iş yerinde faaliyet gösteren dernek, daha sonra Okmeydanı, Talatpaşa Mahallesi'ndeki yerine taşınmıştır. Bir buçuk yıl kadar burada kalan dernek, 1993'de üç yıl süre ile kalacağı Zeytinburnu, Veliefendi Mahallesi'ne taşınmıştır. 1996'da da halen faaliyet gösterdiği Seyitnizam Mahallesi'ndeki yerine geçmiştir.

Bu dernek, gösterdiği sivil faaliyetleri ile gurbetteki Giresunlulara örnek olmuş ve giderek gurbette örgütlenme sürecine öncülük eder vaziyete gelmiştir. Derneğin belli başlı faaliyetlerini; 1991'den itibaren düzenli olarak yapılan "*Otçu Göçü Kır Gezisi*", yöreyi tanıtmaya amaçlı TV programları, konserler, fakir ailelere gıda yardımları, dergi yayıncılığı, ilçede bulunan sağlık kurumlarına tıbbî cihaz alımı ve fakir öğrencilere burs desteği şeklinde özetlenebilir.

Halil Kütük'ün Giresun Dernekleri yönetimine getirilmesinden sonra, bu görev Av. Fahri Biçer'e 1998'de tevdi edilmiş, bir yıl sonra da Metin Kuruca bu göreve seçilmiştir. 2003'de Mehmet Bolat başkan seçilmiş, 2005 yılında Bolat'tan bu görevi Osman Ayaz almıştır. 2007 yılında nöbeti Mehmet Ayaz almış, ondan sonra (2010) Özer Kahveci göreve getirilmiştir.

b)Bursa Giresun Yağlıdereliler Kültür ve Dayanışma Derneği

Dernek kurma çalışmalarına 1996 yılında başlanmış, bu konuda tecrübeli olan Halil Kütük'ün desteği ile 1997'de "*Giresun Yağlıdereliler Kültür ve Dayanışma Derneği*" adıyla kuruluş sürecini tamamlayarak faaliyetlerine başlamıştır. İlk yönetim kurulu, Ahmet Kütük başkanlığında şu isimlerden oluşmuştur: Kemal Yağlıdere, Fehmi Yıldız, Şenel Aydın, Mehmet Kahyaoglu, Beşir Karadere, İsmail Güngör, Gazi Yıldız, İsmail Macara, Murat Kılıç, Mehmet Yıldız, Hami Demirel, Mehmet Ocak, Haydar Soysal, Ömer Yıldız, İshak Yıldız, Emin Güngör ve Mustafa Yıldız.

Ahmet Kütük'ten kısa bir süre sonra Temmuz 1997'de Mehmet Kahyaoğlu başkanlık görevine getirilmiştir. 1999 yılında Naci Özbay, 2001'de Mehmet Kahyaoğlu ikinci kez, 2004'de Beşir Karadere ve 2007'de Yılmaz Özdemir bu göreve getirilmişlerdir.

Bursa'da bulunan Yağlıderelilerin ortak çatısı olan bu kuruluş, kurulduğu tarihten bu zamana muhtaç ailelere yardım, öğrenci bursu, geleneksel iftar yemekleri gibi sosyal nitelikli faaliyetlerde bulunmuştur. Bu iki önemli derneğin dışında başta İstanbul olmak üzere başka kentlerde çok sayıda gurbetçi derneği kurulmuştur (Tablo-40). Bu derneklerin kuruluşu ile Yağlıdereliler gurbette örgütlü olarak, ortak hareket etme yöntemini de geliştirmişlerdir.

Tablo 40: İl Dışında Faaliyet Gösteren Dernekler

Dernek Adı	Yeri	Kuruluş Yılı
1 Yağlıdere ve Köyleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği	İstanbul	1990
2 Kurucalı Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği	İstanbul	2009
3 Bursa Yağlıdereliler Kültür ve Dayanışma Derneği	Bursa	1997
4 Yağlıdere Yazlık Köyü Derneği	İstanbul	
5 Umutbükü Köyü Eğitim Kültür Ve Dayanışma Derneği	Gebze	2009
6 Sımr-Yeşilpınar ve Derindere Köyleri Derneği	Gebze	1995
7 Tekke Köyü Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği	Gebze	1996
8 Hisarcık Köyü Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	Gebze	2002
9 Tuğlacık Köyü Kültür Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Der	Gebze	2002
10 Koçlu Köyü Kültür ve Dayanışma Derneği	Gebze	2005
11 Gültepe Köyü Sosyal Yardım Derneği	Gebze	2009
12 Ortaköy Köyü Kültür ve Dayanışma Derneği	Gebze	2006
13 Güllüce Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği	Gebze	2000

c) Ülke Dışında Faaliyet Gösteren Dernekler

Yağlıdere ilçesinin sürekli göç verdiğini, başta ABD ve Avrupa ülkeleri olmak üzere çok sayıda ülkeye göçler yaşandığını yukarıda da ifade etmiştik. Bu konuda elimizde bilimsel bir veri maalesef yoktur.

Yağlıderelilerin yoğun olarak yaşadığı ABD'nin Paterson kentinde müstakil bir dernek şimdilik yoktur. Ancak bu ülkede faaliyet gösteren Giresun Dernekleri'nin yöneticileri ağırlıklı olarak Yağlıderelilerden oluşmaktadır. Nitekim, Amerika'da kurulu "Amerika Giresunlular Derneği"nin başkanı Orhan Bayram ile "New York Giresunlular Derneği"nin başkanı Savaş Şahin Yağlıderelidir.

C-ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER

Topluma hizmet etmenin yollarından biri de hiç kuşkusuz sivil toplum faaliyetleri ve siyasettir. Yağlıdere nüfusunun önemli bir kısmı gurbette bulunduğu için buralarda örgüt kurarak ilçe insanının kimliğini, kültürünü muhafaza etme çabası içinde bulunmuş çok sayıda şahsiyet vardır. Söz konusu bu kişilerin özverili çabaları kayıt altına alınmalı ve ahde vefa ilkesi gereği isimleri yâd edilmelidir. İşte bu sebeple kitabın bir bölümünü, vefat etmiş veya halen yaşayan Yağlıdereli iş ve siyaset adamlarına ayırmayı uygun gördük. Kitabın hacmini zorlamadan kısaca bu konuda bilgi sunmaya çalışacağız.

1-Belediye Başkanları

Yağlıdere'de belediye teşkilatı kurulduktan kısa süre sonra Ali Bölük ilk belediye başkanı olarak seçilmiştir. Adalet Partisinden seçilen Ali Bölük 1972-1974 yılları arasında dört yıl hizmet yapmıştır. 1974'de bu göreve İsmail Kahyaoğlu gelmiştir. Yağlıdere vadisinde köprüler yaptığı bilinen Kahyaoğlu Emin Ağa'nın ahfadından olan İsmail Kahyaoğlu, bir dönem görev yaptıktan sonra, 1978'de görevini Nedim Kâhya'ya devretmiştir. 1984 yılında dördüncü dönem belediye başkanı olarak Ahmet Yanbul seçilmiş, 1999 yılına kadar görevde kalmıştır.

1999'da belediye başkanı seçilen Şevket Kaya, iki dönem bu görevde kalmış, 2008 yılında da görevi Abdurrahman Kırhasanoğlu'na devretmiştir.

Tablo 41: Belediye Başkanları

Ali BÖLÜK	Halil	AP	1972-1974
M. İsmail KAHYAOĞLU	Mehmet	CHP	1974-1978
Nedim KAHYA	Hüsnü	CHP	1978-1984
Ahmet YANBUL	Hürşit	ANAP	1984-1999
Şevket KAYA	Mehmet	MHP	1999-2004
Şevket KAYA	Mehmet	MHP	2004-2008
Abdurrahman KIRHASANOĞLU		AKPARTİ	2009-

2-İl Genel Meclisi Üyeleri

Tablo 42: Geçmişten Bu Güne İl Genel Meclisi Üyeleri

İl Genel Meclisi Üyeleri	Partisi	Hizmet Dönemi
1 Mehmet AKSU	ANAP	1989- 1994
2 Mustafa KANGAL	ANAP	1989-1994
3 Mustafa ŞAHİN	MHP	1994-1998
4 Ali GENÇ	MHP	1994-1998
5 Hasan MARAŞ	ANAP	1994-1998
6 Fikret KARAARSLAN	AK PARTİ	1998-2004
7 Mehmet AKSU	MHP	1998-2004
8 Ali Haydar ERSOY	DYP	1998-2004
9 Fikret KARAASLAN	AKPARTİ	2004-2009
10 Hüsnü TURAN	AKPARTİ	2004-2009
11 Fikret KARAARSLAN	AK PARTİ	2008-
12 Mehmet AKSU	MHP	2008-

Yağlıdere Vadisi'nin fiziki durumunu, tarihi süreçte yaşadığı sosyal ve ekonomik gelişmeleri, bu süreçte ön plana çıkan şahsiyetleri ve bu günkü durumunu ortaya koymaya çalıştık. Bunu yaparken hedefimiz, kaybolan tarihi arka planı ortaya çıkarmak, yeni kuşakları yanlış, maksatlı ve kirli bilgiden uzak tutma çabasına katkı sağlamaktır. Sarf ettiğimiz emeğin bu maksada hizmet ettiğini gördüğümüz gün kendimizi bahtiyar hissederiz.

Buna rağmen, bu çalışmanın eksiksiz ve yeterli olduğunu iddia etmeyi doğru kabul etmek mümkün değildir. Zira bulunabilecek farklı belgeler ışığında yapılacak ilavelerle içeriği daha çok gelişmiş, zenginleşmiş çalışmalar ortaya koymak her zaman gereklidir. Bu duygu ve düşüncelerle konuya son verirken yüce yaratıcı indinde hizmetimizin makbul sayılmasını arzu ettiğimizi belirtmek isterim.

II-Salmanlar ve Diğer Vesikalar

- Türkmen Vilyet-i Salimani 1809
- Türkmen Vilyet-i Salimani 1870
- Türkmen Vilyet-i Salimani 1874
- Türkmen Vilyet-i Salimani 1878
- Türkmen Vilyet-i Salimani 1879
- Türkmen Vilyet-i Salimani 1881
- Türkmen Vilyet-i Salimani 1885 (Şerh: K. İsmailoğlu), Ankara 1991-2001
- Mısır Devleti (BOA, Mısır) Nr. 1111, 1112, 1113

III-Kaynaklar

- AKGÖZ, Mustafa; Türkiye'nin İktisadi ve Kültürel Tarih, C. 1-2, Ankara 1979
- ANONİM; Osmanlı Tarih ve Savaşları (1655-1933), Lok Matbaası, Gaziantep 1933
- ARSLAN, Mustafa; Güneş, Ankara 1975
- AYDIN, M. Emin; Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Tarih, KİT, 7. no Bülteni, İstanbul, 2006
- BİLİNKAYA, P.M.; Anadolu'nun Kültürel Tarih ve Coğrafyası, 1817-1819, (Çev. D. Andronovskiy), İstanbul 1989
- HİÇİ, Hüseyin; Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler, TDV, Ankara 1991
- CLAUDIO; Tarih Devrinde Osmanlı'nın Geceyi, (Çev. Ö. R. Doğru), İstanbul 1975
- DEMİR, Necati; İktisadiyatın Tarihi, İstanbul 2007
- DİNGER, B.-ÖZARSLAN, M.; İktisadiyatın Ekonomik Değişim ve Gelişimi, Ankara 2004, s. 88
- EMREÇİN, Feridun; Doğu Anadolu'nun İktisadi Tarih, İstanbul 2003
- FATMA, Mahir; Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Tarihi, Gaziantep 2008
- GÖLÖZÜ, Mehmet; Anadolu'nun İktisadi Tarihi, Ankara 1971
- Türkmen Vilyet-i Salimani 1873
- HİLAÇOĞLU, Yusuf; VII ve VIII yüzyıllarda Osmanlı Devleti Tarihi, Ankara-1996
- Osmanlı'nın İktisadi ve Kültürel Tarihi, İTT Gal. Matb., Ankara 2002
- KELİÇOĞLU, Feridun; Tarih ve İktisadiyatın Tarihi, İstanbul 1992
- Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Tarihi, Ankara 1992
- KIRTOĞLU, Yusuf; Genel İktisadiyat, Ankara 2002
- KURTULMUŞ, Feridun; İktisadiyatın Tarihi, Ankara 1992
- KURTAYLI, İzzet; Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Tarihi, Ankara 1974
- Türkmen Devleti Osmanlı İmparatorluğu (1810-1860), Ankara 2000
- İktisadiyat ve İktisadiyatın Tarihi, Gaziantep Kültür, Ankara 1994

I-Arşiv Vesikaları

a) Tahrir Defterleri (=TTD)

Nr. 52 (Trabzon Livası/Mufassal), nr. 84 (Trabzon Livası / Mufassal), nr. 288 (Trabzon Livası/Mufassal), nr. 387(Trabzon, Canik ve Karahisar-ı Şarkî / Muhasebe-İcmal), nr. 442 (Trabzon Livası/Mufassal), nr. 828 (Trabzon Livası/Maliyeden Müdevver(=MAD).

b) Şer'iyye Sicilleri(=ŞS)

-Giresun Şer'iyye Sicilleri, Topkapı Sarayı Arşivi, No:1402 (1275)-1452 (1316)
 -Görece Şer'iyye Sicilleri, Topkapı Sarayı Arşivi, No: 1338 (1266)-1377(1326)
 -Tirebolu Şer'iyye Sicilleri, Topkapı Sarayı Arşivi, No: 1805 (1223)-1814(1331).

c) Vakıf Defterleri(=VD)

-Vakıf Defteri, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, No: 590,651.
 -Vakıf Defteri, Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arş, No: 2113/ 1,598.
 -Giresun Vilayeti Siyakat Defteri, Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arş, No: 2255.

II-Salnameler ve Diğer Vesikalar

-Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869.
 -Trabzon Vilayeti Salnamesi 1870.
 -Trabzon Vilayeti Salnamesi 1874.
 -Trabzon Vilayeti Salnamesi 1878.
 -Trabzon Vilayeti Salnamesi 1879.
 -Trabzon Vilayeti Salnamesi 1881.
 -Trabzon Vilayeti Salnamesi 1888 (nşr. K. Emiroğlu), Ankara 1993-2002.
 -Nüfus Defterleri (=BOA, NFS.d), Nr: 1111, 1112, 1113.

III-Kitaplar

-AKDAĞ, Mustafa; *Türkiye'nin İktisâdi ve İctimâi Tarihi*, C. 1-2, Ankara 1979.
 -ANONİM; *Giresun Ticaret ve Sanayi Odası (1923-1933)*, Işık Matbaası, Giresun 1933.
 -ARSLAN, Mustafa; *Görece*, Ankara 1973.
 -AYDIN, Miraç, *Giresun-Yağlıdere Yağış Havzası*, (Yüksek Lisans Tezi), KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2000, Trabzon.
 -BIJİŞKYAN, P.M; *Karadeniz Kıyıları Tarih ve Coğrafyası, 1817-1819*, (trc: D. Andreasyan), İstanbul 1969.
 -BİÇE, Hayati; *Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler*, TDV, Ankara 1991.
 -CLAVİJO, Timur Devrinde Semerkant'a Seyehat, (trc. Ö. R. Doğrul), İstanbul 1975.
 -DEMİR, Necati; *Hacıemiroğulları Beyliği*, İstanbul 2007.
 -DİNÇER, B-ÖZARSLAN, M; *İlçelerin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması*, Ankara 2004, s. 86
 -EMECEN, Feridun; *Doğu Karadeniz'de İki Kıyı Kasabasının Tarihi*, İstanbul 2005.
 -FATSA, Mehmet; *Giresun Yöresinde Osmanlı Vakıfları*, Belediye Yayınları, Giresun 2008.
 -GOLOĞLU, Mahmut; *Anadolu'nun Milli Devleti Pontus*, Ankara 1973.
 -_____ *Trabzon Tarihi*, Ankara 1975.
 -HALAÇOĞLU, Yusuf; *XIV ve XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilâtı*, Ankara-1996.
 -_____ *Osmanlılarda Ulaşım ve Haberleşme Menziller*, PTT Gnl. Mdr, Ankara 2002.
 -KIRZIOĞLU, Fahreddin; *Yukarı Kür ve Fırat Boylarında Kıpçaklar*, Ankara 1992.
 -_____ *Osmanlı'nın Yukarı Kafkasya Ellerini Fethi*, Ankara 1993.
 -KIRTOK, Yusuf; *Genel Tarla Bitkileri*, Adana 2002.
 -KURT, Yılmaz; *Pontus Meselesi*, TBMM Yayını, Ankara 1995.
 -ORTAYLI, İlber; *Tanzimat Sonrası Mahalli İdareler*, Ankara 1974.
 -_____ *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, Ankara 2000.
 -_____ *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı*, Ankara 1994.

- PAKALIN, M. Zeki; *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I-III, İstanbul 1993.
 -SAYDAM, Abdullah; *Kırım ve Kafkasya Göçleri (1856-1876)*, Ankara 1997.
 -SARISAMAN, Sadık; *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun*, İstanbul 1999.
 -SÜMER, Faruk; *Tirebolu Tarihi*, Tirebolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul 1992.
 -SÜMER, Faruk; *Safavi Devletinin Kuruluş ve Gelişmesinde Anadolu Türkmenleri*, Ankara 1976.
 -ŞEMSEDDİN SAMİ, *Kâmusü'l-A'lâm*, I-IV, Mihran Matbaası, İstanbul 1311.
 -TEXIER, Charles Texier, *Küçük Asya*, (terc. A.Suad), III, İstanbul 1340.
 -ŞEVKET, Şakir; *Trabzon Tarihi*, İstanbul 1294.
 -TOZLU, Selahaddin; *19. Yüzyılda Gümüşhane*, Erzurum 1998.
 -TUNÇDİLEK, Necdet; *Türkiye'de Yerleşimin Evrimi*, İÜ, Coğrafya Ens. İstanbul 1986.
 -TÜRKAY, Cevat; *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiret ve Cemaatler*, İşaret, İstanbul 2001.
 -UMAR, Bilge; *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1993.
 -UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı; *Anadolu Beylikleri*, TTK, Ankara 1984.
 -YEDİYILDIZ, Bahaeddin; *Ordu Kazası Sosyal Tarihi*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1985.

IV-Makaleler

- AYDIN, Mustafa; "19.Yüzyılın İlk Yarısında Bazı Seyyahların Tirebolu İzlenimleri", Giresun Tarih Sempozyumu (=GTS), İstanbul 1998, s. 31.
 -BAYRAM, Sâdi; "Giresun İli Vakıflarına Toplu Bir Bakış", GTS, İstanbul 1997, s. 365-390
 -BİLGİN, Mehmet; "Giresun Bölgesinde Türkmen Beylikleri", GTS, s. 82.
 -BOSTAN, M. Hanefi; "XIV-XVI Yüzyıllar Arasında Giresun ve Çevresinde Çepniler", Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı, İzmir 1999, s. 291-299.
 -_____ "Giresun Kazasının İdari Taksimatı", GTS, s. 120.
 -DARKOT, Besim; "Tirebolu", İA, MEB, C. XII, s. 381-382.
 -DECEİ, Aurel; "Karadeniz", İA, MEB, C. 4, s. 238.
 -DEMİR, Necati; "Giresun ve Ordu Yöresi Ağızları Üzerine", Türklük Bilimi Araştırmaları, sayı: 7, Sivas 1998, s. 139-166.
 -EMECEN, M. Feridun; "Giresun Tarihinin Bazı Meseleleri", GTS, İstanbul 1997.
 -_____ "Karadeniz Yöresinde Ayanlık", Belleten, C.L15, sayı.242, s.193.
 -_____ "Trabzon Eyâletinin Batı Sınırları", Trabzon Tarih Sempozyumu, Trabzon 1999.
 -_____ "Giresun", İA, MEB, C. 14, s. 78.
 -FATSA, Mehmet; *Karadeniz'de Türk İskân Metoduna Bir Örnek: Yağıdere'de Hacı Abdullah Halife Zaviyesi*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Güz 2005.
 -GÜLER, İbrahim; "XVIII. Yüzyılda Giresun'da Bazı Sosyal ve Ekonomik Meseleler", Giresun Kültür Sempozyumu (=GKS), İstanbul 1998, s. 45-58.
 -İŞGÖR, A. Süreyya; "Giresun'un Espiye Köyü", Ülkü Dergisi, Sayı: 91 (Eylül-1940), s.55.
 -KARAMAN, Oktay; "Seyahatnamelere Göre Giresun", GTS, İstanbul 1997, s. 163-172
 -KESKİN, Mustafa; "Doğu Karadeniz'e Yönelik Türkmen Akınları", GTS, İstanbul 1987, s. 51.
 -PAMUK, Bilgehan, "XVII. Yüzyılın Ortalarında Gümüşhane(Torul) Kazası", Belleten, C. LXXIII, s. 136-138
 -STRABON, *Coğrafya* (terc. A. Pekman), c.XII/1, İstanbul 1969, s. 238-239
 -ŞAHİN, İlhan; "Yaylacılık Geleneğinin Giresun'daki İzleri", GKS, İstanbul 1998, s. 145.
 -_____ "Osmanlı Döneminde Giresun Bölgesinde Konar Göçerler", GKS, s.111-118
 -TAŞTEMİR, Mehmet; "Karadeniz Bölgesinde Kendir-Keten Üretimi ve Kullanım Alanları (XV. Yüzyılın Sonu XVII. Yüzyılın İkinci Yarısı)", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 8, (2003),Bahar, s. 1-24.
 -ÜNER, A.Turgay; "Trabzon", Doğu Karadeniz Liman Kentleri, İstanbul 1993.
 -YÜKSEL, Ayhan; "Salnâmelere Göre Giresun Bölgesinin İdari Durumu",GTS ,s. 173-188.

- YÜKSEL, Ayhan; "Zahmetler Gök Güzem Bölgesinde İleri Düzeyde", GTS 2, s. 173-188.
- ÖNER, A. Turay; "Tuzluk", Doğu Karadeniz Lisan Kurultay, İstanbul 1991.
- 1-24
- Yüksel'in Son XVII. Yüzyıla İncelemesi, "Türk Kültürü ve Dil Bilimi" Dergisi, Sayı 8 (2003), Bahar, s. 1-24.
- TARŞINER, Mehmet; "Karadeniz Bölgesinde Kısır-Kısır Ünlüsü ve Kısırın Aşamaları (XV. Yüzyıla Kadar)", "Türk Kültürü ve Dil Bilimi" Dergisi, Sayı 8 (2003), Bahar, s. 111-118.
- "Güzem Dönemi", "Güzem Bölgesi", GTS, s. 111-118.
- ŞAHİN, İsmail; "Tuzluk Güzem Bölgesi Üzerine İnceleme", GTS, İstanbul 1998, s. 143.
- STRABON, Coğrafya (Terc. A. Bekman), s. XIII, İstanbul 1989, s. 238-239.
- 134-138
- PANUK, Bilgehan; "Yeni Tuzluk Güzem Bölgesi", Bahar, C. LXXIII, s. 143-173.
- KARAMAN, Özgür; "Seydiköy Güzem Bölgesi", GTS, İstanbul 1997, s. 143-173.
- İŞÖR, A. Savaş; "Güzem'in Kökeni", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- Somay, "Tuzluk Güzem Bölgesi", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- GÖRER, İbrahim; "Yeni Tuzluk Güzem Bölgesi", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- FATMA, Mehmet; "Karadeniz Bölgesi Üzerine İnceleme", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- "Güzem", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- _____ "Tuzluk Bölgesi", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- _____ "Karadeniz Bölgesi", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- KÖRÇEN, M. Ferit; "Güzem Bölgesi", GTS, İstanbul 1997.
- ŞİRİN, İsmail; "Yeni Dönem", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- DEĞİR, Necati; "Güzem ve Güzem Bölgesi", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- DECİ, A. Savaş; "Karadeniz", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- DARAKOT, Bekim; "Tuzluk", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- _____ "Güzem Karadeniz Bölgesi", GTS, s. 130.
- Aka Amca, İsmail; "Yeni Dönem", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- BOSTAN, M. Hakkı; "Yeni Dönem", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- BİLGİN, Mehmet; "Güzem Bölgesi", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- BAYRAM, Sade; "Güzem Bölgesi", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- Somay, "Tuzluk Bölgesi", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.
- AYDIN, Mustafa; "Yeni Dönem", "Yeni Dönem", Sayı 91 (Eylül 1949), s. 22.

IV-Şifreler

EK 1-Yaylacılık ve Önemli Yaylalar

Bilindiği gibi yaylacılık geleneği, Türk toplumunun tarihinde çok eski devirlere kadar iner. İslam öncesi zamanlarda bu gelenek Ortaasya'da da mevcuttur. Anadolu'ya göç eden aşiretler, hayvanlarını otlatmak için hayatlarının bir kısmını yaylalarda geçirmek ve buraları mekân tutmak durumunda kalmışlardır. Karadeniz Bölgesine yerleşen Çepni konar-göçerlerin sosyal yaşamında da, bu durumu izlemek mümkündür. Bu yüzden eski kayıtlarda çok sayıda yayla ismine yer verilmiştir¹⁶⁸. Yüzyıllar içinde meydana gelen yayla kültürüne burada kısaca yer vermek yararlı olacaktır.

İlkbahar'da köy ve mezralarda ekim işlemi tamamlanmış tarlaların ekine durması ve temizlenip korumaya ayrılmış çayırın, meraların ot tutması için hayvanlardan arındırılması gerekirdi. Bu amaçla koyun sürüleri daha yükseklerde bulunan boş alanlara çıkarılırdı. Bazen yaylalarda yeterli besin oluşmamış, otlaklar henüz yeşermemiş ise *yazlak-güzlek* tabir olunan bir de ara mekân olurdu. *Yazlak* yaylaya çıkılırken, *güzlek* ise yayladan dönülürken sürülerin geçici bir süre tutulduğu yerlerdi.

Genellikle Mayıs ayında başlayan yayla göçü, belli bir oba disiplini içinde gerçekleşir, önce göç günü muhtar veya kâhya tarafından Cuma namazı çıkışında cami gününden halka ilan edilir, hazırlıklar buna göre yapılırdı. Her ailenin yaylada kullanabileceği kap kacak ve yatak malzemeleri atlara yüklenir, buzağılar süslenir, koyunlar başka sürülere karışmasın diye özel işaretlerle boyanırdı. Genç kızlara ve oğlanlara, yapılacak yolculuk sırasında birbirlerini görme fırsatı doğduğu için giyim-kuşama özel bir önem verilir, kış aylarında hazırlanan renkli giysiler bu yolculuk sırasında sergilenirdi. Bazen gençler, aileler arası tanışmalar bu yolculuk sırasında kurulur, bu tanışma ve dostluklar kalıcı olabilirdi.

Köy kâhyalarının yönettiği bu toplu göçe *otçu göçü* denirdi. Göç kafilesinin önünden köyün ileri gelenleri, yaşlı ağaları, kâhyaları giderdi. Tam bir şenlik havası içinde gerçekleşen yolculuk sırasında kemeçeler çalınır, silahı olan ortama canlılık ve heyecan katmak için silah atar, yüksek sesle haykırışlar, nara atmalarla ortalık şenlenirdi.

Otçu göçüne köyün en alt mahallesinden başlanır, sürülere mahalle ve köy aralarından katılımlar sırasıyla olur, böylece göç hareketi bir düzen içinde gerçekleşmiş olurdu. Yolculuk boyunca teşhir edilen başka şeyler de olurdu. Buzağuların, koyunların ve atların bakımlı olup olmadıkları konuşmaların konusunu oluşturduğu için, herkes elinden geldiğince hayvanları temizler, özellikle buzağuların başları renkli püsküllerle süslenirdi. Her ailenin buzağılara ve koyunlarına taktığı çanları olur, sürünün yürüyüşü sırasında çanlardan çıkan farklı sesler vadilerde yankılanır, ilginç bir melodî mozaîği meydana gelirdi. Buna koyun köpeklerinin, yük hayvanlarının çıkardığı seslerin de katılımıyla, şenlik havasını tamamlayan muhteşem bir seremoni oluşurdu.

Otçu göçü sabahtan başlar, çıkılacak yaylanın uzaklığına göre bir veya iki gün de sürebilirdi. Bazen geceyi yolda geçirmek, sabahı beklemek gerekebilirdi. Bu durumda güvenli bir yer seçilir, büyük bir ateş yakılarak göç katarının burada mola vermesi

¹⁶⁸ Çepni yaylaları için bkz. M. Fatsa, *XV ve XVI. Yüzyıllarda Giresun Sosyal ve Ekonomik Hayat*, Ankara 2010, s. 148.

sağlanır, sabah olunca da yola devam edilirdi. Yaylalara varılınca ilk iş olarak evler temizlenir, kış aylarında oluşmuş tahribatlar onarılır, hayvanların barınakları gözden geçirilirdi.

Yaylacılık yapılan devirlerde günlük hayatta kullanılırken, sosyal yaşamda meydana gelen değişim sebebiyle unutulmuş, anlamını yitiren çok sayıda kavram vardır. Yayla kültürüne özgü anlamlar ifade eden bu kavramlardan bazılarını zikretmek gerekir:

Çobanların yağmurda sığınak olarak kullandıkları derme-çatma yapıları *kelif*, yine yağmurdan korunmak için üzerlerine aldıkları yapağı yünden imal edilmiş giysiye *keçe*, koyun sürülerini ayırmak için özel olarak yapılmış basit duvara *seçek*, yine koyun sürülerinin geceyi geçirmesi için hazırlanmış basit barınağa *ağıl* denirdi. Yaylada ağaç yetişmediği veya az olduğu için yapılar taştan inşa edilirdi. Günümüzden 30-40 yıl öncesine ait bu özelliklere artık bu gün rastlamak fazla mümkün olmamaktadır.

Karadeniz Bölgesinin genelinde olduğu gibi Yağlıdere yöresinde de yaylalar anlamını yitirmiş, giderek yaz aylarında tatil yapılan birer mesire yerine dönüşüvermiştir. Bu yüzden yeni yapılar, daha çok şehir yaşamını yansıtmaktadır. Sosyal yapıımızda, hayatımızda meydana gelen değişimin bir sonucu olarak yaşanan farklılaşma, yaylalarda çarpık ve son derece kirliliği bir görüntü oluşmasına neden olmuştur. Tahtadan, taştan inşa edilmiş küçük yayla evlerinin yerini, anlamsız beton yığını apartmanlar almakta, ulaşımda kolaylık olsun diye de güzel yayla çayırları yarılarak göz zevkini yok eden görüntü kirliliği oluşmaktadır.

Yağlıdere ilçesinin güneyinde yer alan yaylalar, aslında Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en güzel yaylalarıdır. Buralar yakın zamana kadar kırsal yaşamın tüm geleneksel özelliklerini yansıtan yerlerdi. Bu gün ilçe halkının önemli bir kısmının istifa ettiği, yaylacılık yaptığı, belli başlı yerler Gölyanı, Karadoğa, Tohumluk ve Çakrak yaylalarıdır. Bu yaylaların ilişkili olduğu, çevresinde bulunduğu birçok oba vardır. Bunlar Çitlice, Buları, Taflanlıtepe, Köroğlu yurdu, Alçakbel, Mamuka, Günlük, Sıradaş, Değirmenalanı, Taşalan, Tozlu Yayla, Geyikçi Obası, Tütüncayırı, Yayalacuk, Mihlicam, Mahmutalan, Koyunalanı, Çadıralanı, Kurbanalanı ve Gümüslük.

Bu yaylalardan Gölyanı yaylasının doğal güzellik ve özgün yayla evleri gibi özelliği bakımından ayrı bir önemi vardır. İlçeye yaklaşık 40 km mesafede, tepeler arasında, kar sularının erimesiyle oluşmuş bir göl etrafında kurulmuştur. Göl kenarında bulunan ahşap çento evlerin, geleneksel sivil mimarlık örneği olarak kalması, bölge için önemli bir avantaj sağlamaktadır.

EK 2- YÖRESEL SÖZLÜK

A

Abrul	: Nisan
Accuk	: Az olan
Ahacuk	: İşte
Alaf	: Hayvan yiyeceği
Andır	: İşe yaramayan
Anca	: Az önce
Annahlamak	: Bakmak
Annah	: Görünür yer
Arkuru	: Aykırı
Avu	: Zehir
Arşak	: Eğercek ucundaki yuvarlak

Aşana	: Mutfak
Ayama	: Lakap
Ayam	: Hava durumu, gökyüzü

B

Beğce	: Bu gece
Bitduma	: Küçükük, az miktarda
Bıldır	: Geçen sene
Bileki	: Ekmek pişirmek için oyulmuş taş
Bişi	: Bir şey, gizli kalmış şey
Boydak	: Başıboş, saliverilmiş
Bozaltı	: Alaca karanlık
Böce	: Fasülye
Buymak	: Çok üşümek

C-C

Cablama	: Ağaç engel, korkuluk
Caht	: Azmetmek, kararlı olmak
Cara	: Akıntı
Caranak	: Kuvvetli yağmur
Cavgun	: Yatay yağın yağmur
Celecoş	: Yağlı mısır ekmeği
Cenik	: Yaylaların gerisi, köyler
Cencik	: Kapı mandalı
Cev	: Duyurmak, ilan etmek
Cıdık	: Tuzak
Cıpban	: Alkışlamak
Cımbış	: Komik, eğlence
Cırta	: Yağda kızartılmış hamur
Corluk	: Yaşına yeni gelmiş keçi
Çalpama	: Çırpamak, yayılmış yoğurt
Çec	: Kabuğundan çıkmış tohum
Çentik	: Yünden çanta
Çöten	: Çubuktan yapma ambar
Çökellik	: Yağı alınmış peynir

Çömen	: Mısır sapları yığını
Çömez	: Erkek çocuğu

D

Dadduk	: Çok tatlı
Dastar	: Yün kilim
Dible	: Fasulye ve pancar yemeği
Depebızdık	: Tepetaklak, altüst
Depük	: Kuru
Dundar	: Saklanılan yer
Düdek	: Olgunlaşmayan meyve

E

Ecünnü	: Cin, hayalet
Efsi	: Ucu yanmış odun
Eğercek	: Yünden iplik yapma aleti
Eşkere	: Açıqça, apaçık
Evcük	: Oyuncak
Evşün	: Ekmek çevirgeci
Eylür	: Yeterli

F

Faşırtı	: Parazit, bozuk ses
Feşel	: Yaramaz
Fetir	: Sac üstünde küçük ekmek
Feridi	: Hafiflemek
Fersiz	: Halsiz, güçsüz
Fıraktı	: Çubuktan örülmüş çit
Fışırtmak	: Şiddetle atmak
Follamak	: Dış kabuğu çıkarmak
Fösük	: Dişsiz

G

Gacır	: Yaş fındık kabuğu
Gagiliç	: Kuru, biçimsiz
Gambak	: Kel, çıplak
Garagış	: Aralık ayı, şiddetli kış
Garı	: Evli bayan
Gabalak	: Turşu yapılan bitki
Gallemlik	: Baca
Ganayaklı	: Zavallı, mazlum
Garduk	: Patetes
Gasmuk	: Taze çam kabuğu
Gavzun	: Fındığın dış kabuğu
Gelçek	: Merdiven
Gerevi	: Dal çeken
Gıdık	: El sepeti
Gıcımık	: Sinirlenmek, asabileşmek
Gıynuk	: Tekleme fındık gavsunu

Girebi	: Ağaç ve dal kesme aleti
Got	: Ölçü kabı
Gubul	: Çubuktan örme sepet
Guvak	: Saçta bulunan kepek
Guruştaşı	: Köy evlerinde ocak yanında çıkma taş
Guytak	: Hafif çukur yer
Gübür	: Toz toprak

H

Haburdan	: Buradan
Haçan	: Hangi arada
Haltuk	: Buzağı boyunluğuşu
Haltçak	: Çok güzel
Halpıtmak	: Atıştırmak
Halifet	: Sohbet, halvet etmek
Hartama	: Çatı örtüsü
Harar	: Sepetin büyüğü
Harız	: Boş bırakılan yer
Happak	: Ayran, mama
Hayat	: Ev girişindeki bölme
Havurdan	: Oradan
Hele	: Ün lapası
Hepeli	: Ahıra inen gizli geçit
Heri	: Henüz
Hees	: Bahçe, tarla kenarı
Heyle	: Öyle, çağırarak
Hışır	: Perişan, dökük
Hırpetmek	: Bitiştirmek
Hızan	: Çocuklar
Hopul	: Ün tortusu
Hozan	: Çalılık yer
Höl	: Islak
Höldüremük	: Cıvık, akışkan
Höşül	: Koyu bulanık

I-İ

Imık	: Sıcak
Irgat	: Amele
Istınga	: Dopdolu
İşlik	: Gömlek
İlekgün	: Önceki gün
İndem	: O kadar

K

Kakmuk	: El veya ayak darbesi
Kelif	: Basit sığınak
Keltek	: Ekmeğin altındaki tenekte
Kepçuk	: Meyvenin yenmeyen kısmı
Kesek	: Kısa odun, çıra, çubuk
Kesmük	: Meyve artığı
Keşik	: Nöbetleşe, sırayla
Kemre	: Ahır gübresi

Keyfanı	: Yaşlı kadın
Kiltik	: Küçük sabun
Kömzek	: Ahır atığının atıldığı delik
Kösüre	: Yuvarlak bileği taşı
Küfe	: Hayvana verilen sulu yal
Kültek	: Yal kabı
Kütmek	: Tahta oturma, sandalye
Kürün	: İçi oyularak yapılmış su altına konulan ağaç

L- M

Löç	: Çok ıslak
Madalı	: İştahlı
Makluvat	: Zararlı hayvan
Mazu	: Müstakil kiler
Meh	: Al, buyur! Anlamında söz
Meel	: Küçük geniş çapa
Merulcan	: Diken ucundaki sürgün
Merek	: Hayvan yiyecek deposu
Mıskıç	: Cimri
Mısmıl	: Temiz, helâl
Misir	: Mısır, darı
Mudara	: Sağlam olmayan
Mükgem	: Sağlam olan

O-Ö

Odduk	: Mısır saplarının bir araya getirilip ağaç etrafında topluca yığılması
Oflan	: Verimli ve meyilli arazi
Orak (ay)	: Temmuz ayı
Omsak	: Kıyas etmek
Oyrak	: Çökmüş yer
Öklemek	: Sağlam yere bağlamak

P-R

Paaç	: Çömlekli kül ekmeği
Padar	: Ağacın dış kabuğu
Pahal	: Tembel, uyuşuk
Papara	: Yağlı ekmeğin tatlısı
Pasa	: Devamlı, ısrarlı.
Paşka	: Küçük ev
Paykıtmak	: Ürkütmek, kaçırmak
Payandura	: Destek ağacı, kazık
Peğ (Pee)	: Taş duvar
Pezük	: Şeker pancarı
Pıttak	: Patlamış mısır
Pool	: Taze pişmiş mısır
Putuna	: Ağaç turşu kabı
Pattanguç	: Oyuncak ağaç silahı
Pur	: Toprağa dönüşen taş
Pür	: Çam ağacının dalı

S

- Sağrak : Yağ saklama akabı
 Sağırtlak : Kene, yapışkan böcek
 Saplıyak : Metal yemek kepçesi
 Sarıncalı : Yaban arısı
 Serenti : İçine fındık ve zahirelerin konulduğu fare gizmez ahşap yapı
 Seflik : Yanlışlık, doğru olmayan
 Sinmek : Saklanmak
 Sümsük : Obur, duymak bilmez
 Şalak : Gart salata
 Şelek : Orta boy sepet
 Şennik : Küçük sebzelik

T

- Taasal : Tembel, beceriksiz
 Telesimek : Aşırı susamak
 Tırmıt : Mantar
 Tıman : Don, iç çamaşır
 Töngel : Muşmula meyvesi
 Tümsek : Küçük yükselti, kasis

U-Ü

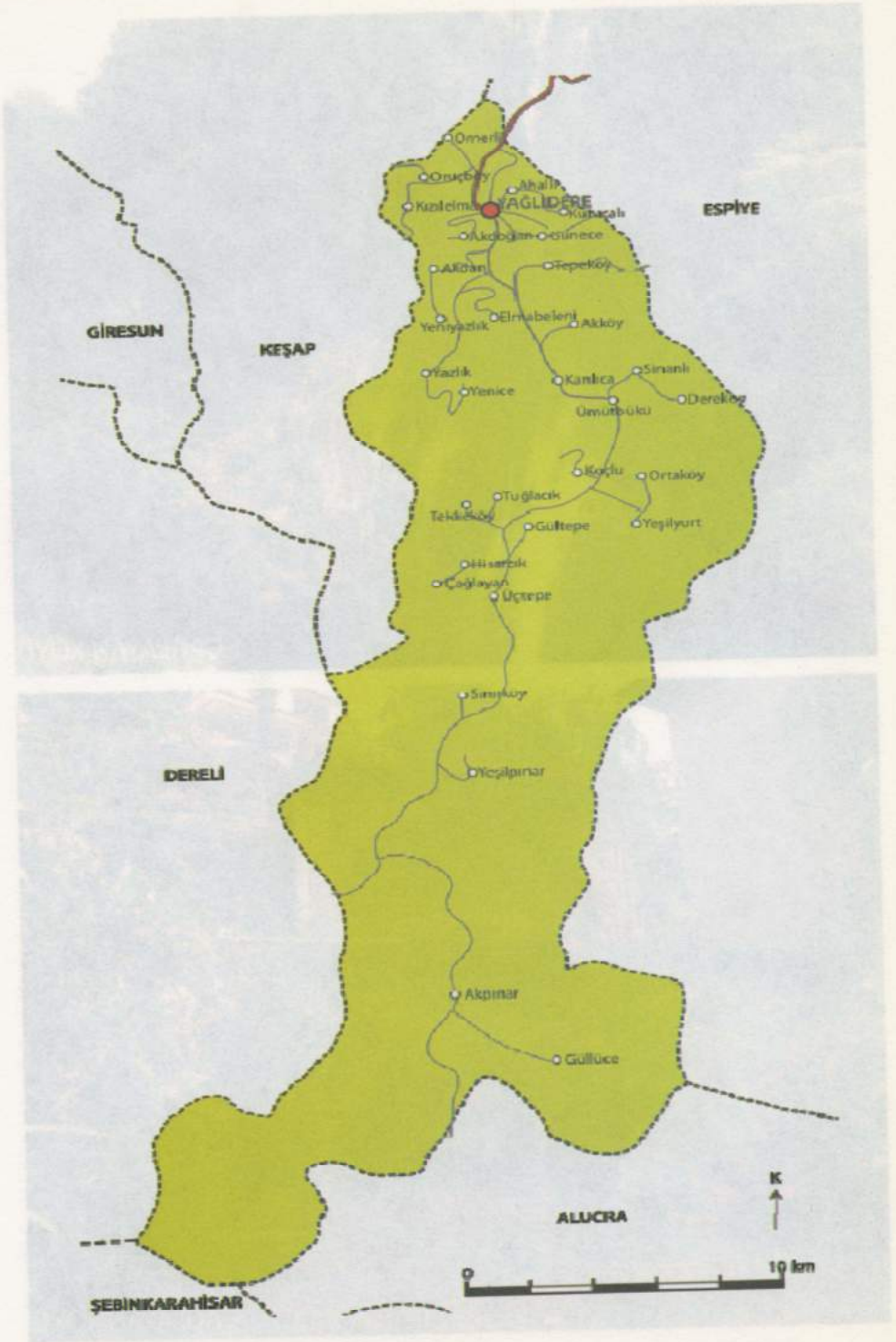
- Uruf olmak : Çok üzümek
 Uslu : Bilge, yaşlı, olgun kişi
 Ügüm : Fındık ocağı
 Üveç : Yaşına yeni gelmiş koç

V- Y

- Vire : Sürekli, daima
 Yağlaş : Yağlı un lapası
 Yalavu : Ateş Alevi
 Yalavuz : Kimsesiz, gariban
 Yarmança : Yarılmış odun
 Yeğnik : Hafif, yenlik
 Yımak : Yıkamak

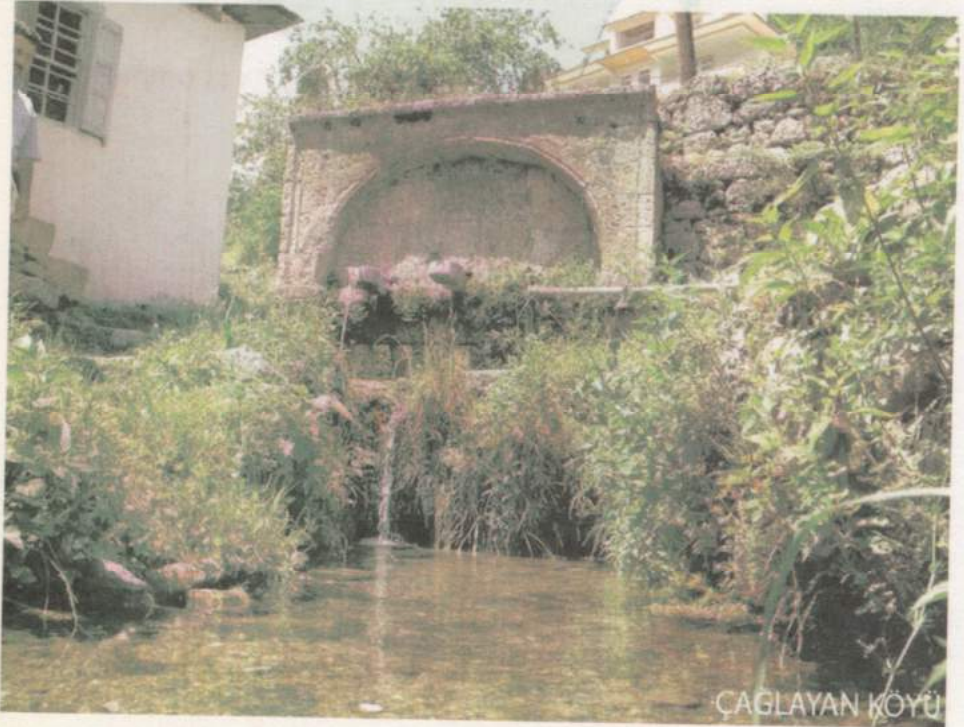
Z

- Zaar : Tembel köpek
 Zabacca : Yarın sabah
 Zegele : Akşamdan sonraki vakit
 Zemperi : Ocak ayı
 Zıbıç : Meyve sapı
 Zivzik : Küçük fare
 Zumbuk : Yumruk

ÇAĞLAYAN KÖYÜ

ÇAĞLAYAN KÖYÜ

GÖLYANI

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YAĞLIDERE

Mehmet FATSA

Mehmet FATSA

1965 yılında Dereli'de doğdu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümünü bitirdi. Vefa Yayıncılık A.Ş.'nin çıkardığı dergilerde inceleme ve araştırma grubuyla birlikte çalıştı.

1989'dan sonra Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda tarih öğretmenliği yaptı. Kısa bir süre Giresun Belediyesinde Kültür-Yayın Uzmanı olarak çalıştı. Halen Giresun İl Özel İdaresinde İdari kadroda görev yapmaktadır.

Yazarın akademik araştırmaları Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi himayesinde çıkan "Tasavvuf Dergisi", Gazi Üniversitesi himayesinde çıkan "Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi" ve Vakıflar Genel Müdürlüğü himayesinde çıkan "Vakıflar Dergisi" adlı ulusal yayın organlarında neşredilmiştir.

Yayınlanmış Eserleri:

- 1- Tasavvufta Mekki Kolu (İstanbul 2000)
- 2- Giresun Yöresinde Osmanlı Vakıfları ve Vakıf Eserler (İstanbul 2007)
- 3- Belgelerle Osmanlı'dan Cumhuriyete Giresun (Ortak Çalışma/İstanbul 2008)
- 4- XV ve XVI. Yüzyıllarda Giresun İdari ve Sosyal Tarih (Ankara 2011)

ISBN 9786056220609

9 786056 220609